

3^ο Συνέδριο του
Αριστερού Ρεύματος

[Σχέδιο Θέσεων]

Γενάρης 2024

1^ο Κεφάλαιο

1.1. Ένα σύστημα που γεννά μόνο κρίσεις

Εδώ και μισό αιώνα, ο καπιταλισμός βρίσκεται σε πορεία ανέλιξης στο ανώτερο μονοπωλιακό του στάδιο. Αυτή η πορεία λειτουργεί εις βάρος του πλανήτη, ο οποίος στην παρούσα φάση, συνεχίζει και βιώνει με οδυνηρό τρόπο την κρίση υπερσυσσώρευσης των τελευταίων δεκαπέντε ετών και περνάει από τη μία κρίση στην άλλη και σε πολλές επιμέρους περιφερειακές και τομεακές ταυτόχρονα - κοινωνική, πολιτική, περιβαλλοντική, πολιτισμική, υγειονομική, επισιτιστική, ενεργειακή κ.ά. Η κατάσταση, που ο νεοφιλελευθερισμός και ευρύτερα το καπιταλιστικό μοντέλο ανάπτυξης αποσπούσε μαζικές κοινωνικές συναινέσεις σε πλανητική κλίμακα με αφήγηση ευημερίας έχει δώσει ήδη τη θέση της στην αλλαγή των όρων ζωής, αλλά και των όρων οργάνωσης της κοινωνίας ή ακόμα και συγκρότησης του ατόμου. Ο καπιταλισμός πλέον αναπτύσσεται με αντιδραστικούς ιδεολογικοπολιτικούς όρους όλο και μεγαλύτερης επιβολής, αλλάζοντας ταχύτατα όλο και περισσότερο τον τρόπο που δόμησε τον κόσμο από τον 18ο αιώνα.

Πλέον η παραγωγή συγκεντρώνεται διεθνώς όλο και περισσότερο στα χέρια λίγων πολυεθνικών ομίλων της Δύσης και οικονομιών των BRICS. Η διεθνοποίηση του παραγωγικού κεφαλαίου έχει φτάσει σε πρωτοφανή επίπεδα, χωρίς όμως αυτή από την πλευρά της να σηματοδοτεί κάποια εκρηκτική παραγωγικότητα - το αντίθετο, αφού σε τεράστιο βαθμό, έχει στηριχθεί τις τελευταίες δεκαετίες στις «φτηνές» εισαγωγές και στην συντριπτική μισθολογική πίεση προς το εργατικό δυναμικό ή στην αναζήτηση νέου «φτηνότερου», εκεί που συγκεντρώνεται η παραγωγή και κυριαρχούν χαλαρότερα νομοθετικά πλαίσια. Έτσι, όλο και περισσότερο η εργασία, ειδικά στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, εντοπίζεται στις χώρες της Ανατολικής Ασίας, της Ανατολικής Ευρώπης, της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής και όλο και περισσότεροι εργαζόμενοι στη Δύση απασχολούνται σε μη παραγωγικές δραστηριότητες. Ακόμα και η αύξηση των μισθών που παρατηρήθηκε μετά την οικονομική κρίση σε ορισμένες μόνο χώρες του καπιταλιστικού «πυρήνα», είτε προσανατολίστηκε κυρίως στα ανώτερα μισθολογικά κλιμάκια (βλ. στις ΗΠΑ), είτε συντελέστηκε μετά από σχεδόν δύο δεκαετίες «παγώματος» των μισθών (βλ. Γερμανία).

Ταυτόχρονα, διεθνοποιημένο - και κυρίαρχο στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα - παραμένει και το χρηματιστικό κεφάλαιο, που αποκτά όλο και περισσότερο παρασιτικό χαρακτήρα, όπως αυτός σηματοδοτείται από τον ρόλο διάφορων φορέων (επενδυτικά ταμεία, επενδυτικά κεφάλαια, hedge funds, index funds, συνταξιοδοτικά ταμεία, κτλ.), των λεγόμενων «σκιδών τραπεζών». Αυτές, με τη σειρά τους λειτουργούν παγκοσμίως, συγκεντρώνουν όλο και περισσότερο χρηματοπιστωτικά «χαρτιά» και υπόκεινται σε ελάχιστους σε σχέση με τις εμπορικές τράπεζες ελέγχους. Αυτή η μεταφορά ισχύος από τις εμπορικές προς τις «σκιδώδεις» τράπεζες καταλήγει οι μν να έχουν στα χέρια τους ολόένα και πιο πολύ την ιδιοκτησία επιχειρήσεων (χρηματοπιστωτικών ή μη), χωρίς όμως να ασκούν και την διοίκηση σε αυτές. Πρόκειται για ένα ακόμα

«τζογάρισμα» σε «χαρτιά» που θεωρούνται επισφαλή, με ρίσκο που δεν αναλαμβάνουν οι τράπεζες, το οποίο εγκυμονεί την πιθανότητα μιας νέας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ήδη, τα προηγούμενα χρόνια, στις χώρες του καπιταλιστικού «πυρήνα» είδαμε «ατυχήματα», τα οποία θυμίζουν τα πρώτα στάδια του ντόμινο του 2007: οι τεράστιες πτώσεις σε μετοχές ιαπωνικών και βρετανικών τραπεζών, καθώς και funds οδήγησαν σε τεράστια πλήγματα σε χρηματοπιστωτικούς (βλ. Credit Suisse) και μη (βλ. Viacom) κολοσσούς, ενώ τα συνταξιοδοτικά ταμεία της Βρετανίας πριν από ένα χρόνο σώθηκαν λίγο πριν την ολοκληρωτική κατάρρευση τους από την Τράπεζα της Αγγλίας. Οι γενικότερες πολιτικές «σωτηρίας» των τραπεζών (ξεκινώντας από τη τακτική της «ποσοτικής χαλάρωσης» που ήταν πάγια τις τελευταίες δεκαετίες) εκ μέρους των κρατών, τις έχουν κάνει όλο και πιο εξαρτημένες από αυτά, με πολλαπλούς τρόπους: πλέον, εάν ένα κράτος αποφασίσει ότι σταματάει αυτή τη γραμμή, αυτομάτως η σκιά της χρεοκοπίας των τραπεζών αρχίζει και απλώνεται. Από την άλλη, για πρώτη φορά οι κεντρικές τράπεζες των κρατών έχουν τόσο κεντρικό ρόλο στο σύνολο της οικονομικής πολιτικής, αφού ασκούν έλεγχο πάνω στη ροή του χρήματος. Προφανώς, λειτουργούν με αποκλειστικό στόχο τη συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων για λογαριασμό της καπιταλιστικής συσσώρευσης και όχι για να τροφοδοτούν με ρευστότητα την κοινωνία, την εργασία ή την ανάπτυξη με κοινωνικά κριτήρια. Γι' αυτό το λόγο, είναι κυρίαρχη η αντίληψη ότι αυτές πρέπει να διοικούνται από τεχνοκράτες «κοινής αποδοχής», «σώμα από το σώμα» της μεγαλοαστικής τάξης και των ελίτ, ανεπηρέαστους από κυβερνήσεις και κοινωνία.

Τέλος, αντίστοιχη, φυσικά, και πρωτοφανής είναι και η συσσώρευση κεφαλαίου και η ανισοκατανομή του εισοδήματος. Το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη ζει κάτω από συνθήκες διαβίωσης και εργασίας συνήθως χωρίς αξιοπρέπεια ή ακόμα και κάτω από το όριο της φτώχειας, για να εξασφαλίζει την ικανοποίηση της ζήτησης στη Δύση, όπως την ορίζουν τα μεγάλα μονοπώλια («Big Oil», «Big Pharma», «Big Tech», κά.). Το πλουσιότερο 1% πλέον έχει στα χέρια του σχεδόν $\frac{2}{5}$ του παγκόσμιου πλούτου και $\frac{1}{5}$ του παγκόσμιου εισοδήματος, ενώ αντίστοιχα στο 50% του παγκόσμιου πληθυσμού αντιστοιχεί κάτω από 10% και 2% αντίστοιχα. Παντού στον πλανήτη, αναδύονται ολιγάρχες, συρρικνώνονται τα μεσαία στρώματα και φτωχοποιούνται τα κατώτερα.

Κατά τα άλλα, στη δομή της κατανάλωσης, το παγκόσμιο ΑΕΠ είναι αυξημένο, διογκωμένο από υπηρεσίες, ενώ το παγκόσμιο δημόσιο χρέος άγγιξε τα 307 τρις δολάρια, στο 336% του παγκόσμιου ΑΕΠ(!!!) και το ιδιωτικό τριπλασιάστηκε τα τελευταία χρόνια φτάνοντας τα 144 τρις δολάρια, στο 146% του παγκόσμιου ΑΕΠ (!!!). Βρισκόμαστε στο μέσο μιας εν εξελίξει «φούσκας», προϊούσας της χαμηλής παραγωγικότητας της παγκόσμιας οικονομίας, εξαιτίας της εφαρμογής της ίδιας νεοφιλελεύθερης συνταγής που οδήγησε στην κρίση του 2007-08. Όσο η παραγωγικότητα παραμένει χαμηλή, τόσο ο καπιταλισμός θα «πέφτει στην ανάγκη» της κρατικής παρέμβασης και ενίσχυσης, η οποία όμως δεν πρόκειται και πάλι σε μια τέτοια περίπτωση να οργανώσει εκ νέου την εργασία, να αναπροσανατολίσει τις δημόσιες επενδύσεις ή να θέσει κανόνες (π.χ. ως προς το περιβάλλον ή την κοινωνική ανταποδοτικότητα), διότι κάτι τέτοιο μπορεί να υπονόμευε την ιδιοκτησία στα

χέρια λίγων και να έγερνε έστω και λίγο, τη ζυγαριά υπέρ των δυνάμεων της εργασίας.

1.2. Πρόοδος και γνώση κλεμμένη από τους ανθρώπους

Αυτή η πρωτοφανής συσσώρευση ενισχύεται ακόμα περισσότερο από την εκρηκτική εφαρμογή των νέων τεχνολογιών σε όλο τον πλανήτη. Αρχής γενομένης από την 4η Βιομηχανική Επανάσταση (η οποία ετοιμάζεται να δώσει σχεδόν αμέσως την θέση της στην 5η, δηλαδή την χρήση ρομπότ σε ευρύ φάσμα της κοινωνικής ζωής) την τελευταία δεκαετία, ο μονοπωλιακός καπιταλισμός βρήκε νέα πεδία κερδοφορίας στο ψηφιακό κεφάλαιο, με νέες τεράστιες επιχειρήσεις να καθίστανται οι πλέον ηγεμονικές. Οι μεγάλες εταιρείες των ψηφιακών τεχνολογιών - κυρίως οι πέντε αμερικάνικες GAFAM (Google, Apple, Facebook, Amazon, Microsoft), αλλά και κινέζικοι κολοσσοί όπως η Tencent, κ.ά. - είναι πλέον από τις πλουσιότερες στον κόσμο, με τον ετήσιο τζίρο της καθεμίας να ξεπερνάει το ΑΕΠ περίπου του ¼ των χωρών του πλανήτη. Η συγκέντρωση των δραστηριοτήτων τους ξεπερνάει τα (καθόλου) στενά όρια των ψηφιακών εφαρμογών, αλλά εκτείνεται και σε άλλους τομείς, όπως χρηματοοικονομικά, εμπόριο, κατασκευές, ψυχαγωγία - αναψυχή, κ.ά.

Οι διαρκείς τεχνολογικές εκρήξεις μέσα από την διαδικασία καπιταλιστικής ολοκλήρωσης, ωστόσο, αναδεικνύουν όλους τους κινδύνους που κρύβει η μονοπωλιακή δομή του σημερινού καπιταλισμού. Καταρχάς, διαψεύδονται οι πλέον αισιόδοξες φιλελεύθερες απόψεις για την 5η βιομηχανική επανάσταση που μιλούν για «ρομπότ στην υπηρεσία των ανθρώπων». Λόγω της συγκέντρωσης των μέσων παραγωγής στα μονοπώλια και της μόνιμης στρέβλωσης της αύξησης της παραγωγικότητας μέσω της συντριβής του εργατικού κόστους, η αυτοματοποίηση και αλματώδης άνοδος της τεχνητής νοημοσύνης μειώνει θέσεις εργασίας, συμπιέζει τους μισθούς και αποδυναμώνει το συλλογικό σώμα της εργασίας, μεταφέροντας σε δεύτερο χρόνο το κόστος για την ανάπτυξη και συντήρηση της τεχνολογικής καινοτομίας, με πρόσχημα την «ποιότητα» ή την «ακρίβεια», στους καταναλωτές.

Ακόμα χειρότερα, μέσα από αλληπάλληλες νομοθετικές παρεμβάσεις, κυρίως στις ΗΠΑ και στην ΕΕ, κατοχυρώνεται σε καταχρηστικό βαθμό η έννοια της πνευματικής ιδιοκτησίας («πατέντας»), η οποία ενίοτε μπορεί να προστατεύει την ατομική δημιουργία, αλλά συνήθως και σε μεγάλη κλίμακα, αναπροσανατολίζει προς συμφέρον των ελίτ την επιστημονική έρευνα και την αποκόβει από τις μάζες. Ο ανταγωνισμός μεταξύ εταιρειών ωθεί σε μεγαλύτερες επενδύσεις, όπου η ήδη ισχυρότερη εταιρεία κερδίζει επιπλέον προβάδισμα και δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερη συσσώρευση. Στο ανώτερο επίπεδο παγκόσμιας συσσώρευσης, το μονοπώλιο στην πνευματική ιδιοκτησία διαταράσσει ουσιαστικά τον κύκλο της γνώσης: από την καινοτομία στη διάχυση των ανακαλύψεων, στην υιοθέτηση και προσαρμογή σε αυτές, στην θεμελίωση νέων πιο προωθημένων και εντέλει στην οικονομική ανάπτυξη. Το σπάσιμο αυτής της αλυσίδας (όσο δεν διαχέεται η επιστημονική ανακάλυψη

στην κοινωνία) μπορεί να υπονομεύσει ακόμα και την οικονομική ανάπτυξη, προκαλώντας ανισότητες και στασιμότητα.

Σε περιβάλλον ακραίου μονοπωλιακού ανταγωνισμού, οι πολυεθνικές - κολοσσοί που πρωτοστατούν στην 4η βιομηχανική επανάσταση, οικειοποιούνται κατ' αποκλειστικότητα την επιστημονική πρόοδο προκειμένου να αποκτήσουν «προβάδισμα» έναντι των ανταγωνιστών τους, καθιστώντας μετά εξαρτώμενους από τη χρήση (και «ενοικίαση») της, όχι μόνο αυτούς, αλλά ολόκληρα κράτη και υπερεθνικούς θεσμούς και κυριολεκτικά κάθε καταναλωτή αυτών των υπηρεσιών. Κατ' επέκταση, καθώς οι ψηφιακές εφαρμογές επεκτείνονται σε κάθε στάδιο της παραγωγής, οι κάτοχοι της πνευματικής ιδιοκτησίας αποκτούν τεράστια παθητικά κέρδη, προβάδισμα ενόψει νέων τεχνολογικών καινοτομιών και φυσικά, έλεγχο κάθε πιθανού τομέα της παραγωγής σε παγκόσμια κλίμακα. Τα μεγάλα μονοπώλια είναι σε θέση να κυριαρχούν στην παραγωγή μέσω της τεχνολογίας και να αντλούν σημαντικά κέρδη, χωρίς καν να χρηματοδοτούν πάγιες επενδύσεις ή ακόμα και να ελέγχουν άμεσα τα μέσα παραγωγής.

Τέλος, η πλανητική καθολική απεύθυνση των ψηφιακών τεχνολογιών καταλήγει και στην αύξηση της παρέμβασης των μονοπωλίων και στις πολιτικοκοινωνικές εξελίξεις. Μετασχηματίζει την κοινωνία, διαμορφώνει τη συλλογική άποψη, επιδιώκει να επιβάλλει τη ζήτηση σε ευρύτερα καταναλωτικά αγαθά και πρότυπα και χωροθετεί τον δημόσιο διάλογο και το πως αυτός διεξάγεται. Σε πιο ακραίες μορφές παρέμβασης, οι ιδιοκτήτες τους είναι δημόσια πρόσωπα με προνομιακό δημόσιο βήμα, οι οποίοι μπορεί ανοιχτά και αδιαμεσολάβητα να συνδιαμορφώνουν κρατικές πολιτικές (όπως τα tweets του Elon Musk που υπερθεμάτισαν ανοιχτά το πραξικόπημα των ΗΠΑ ενάντια στην κυβέρνηση Μοράλες στη Βολιβία) και φυσικά, να θέτουν τις εφαρμογές της τεχνολογικής έκρηξης στην υπηρεσία του πολέμου (όπως μέσω μη επανδρωμένων drones). Παρότι το χρηματιστικό κεφάλαιο (έστω στην «πλασματική» μορφή του) παραμένει κυρίαρχο, το σύγχρονο ψηφιακό κεφάλαιο ορίζει πολύ πιο ανοιχτά και παρεμβατικά το πως κινείται ο κόσμος προς όφελος των λίγων.

Βεβαίως, οι βιομηχανικές επαναστάσεις του καιρού μας περισσότερο επικαιροποιούν το ζήτημα προς ποιου το όφελος κινούνται και λαμβάνουν νόημα αφαιρετικές έννοιες, όπως «ανάπτυξη», «πρόοδος», κτλ. Σε αντίθεση με γενικώς «τεχνοφοβικές» ή και συνωμοσιολογικές προσεγγίσεις που επιδιώκουν ανιστόρητα να τεθούν εκτός της διαλεκτικής κίνησης, οι τεχνολογικές εξελίξεις λαμβάνουν πρόσημο όχι προκαθορισμένο κάθε φορά. Μπροστά στις πολλαπλές κρίσεις (δημόσιας υγείας, κλιματικής, σίτισης, εργασίας) τα βήματα της επιστήμης και της ανθρώπινης σκέψης θα μπορούσαν να συντελούν προς τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και των όρων εργασίας δισεκατομμυρίων ανθρώπων. Αντί η ρομποτική να χρησιμοποιείται από το κεφάλαιο για να μεγαλώσει την υπεραξία που ιδιοποιείται, θα μπορούσε να χρησιμοποιείται στην ιατρική, για να εξυπηρετήσει ευρείες λαϊκές ανάγκες. Αντί η «πατέντα» να γίνεται αντικείμενο ενός αμοραλιστικού ανταγωνισμού ανάμεσα σε ιδιωτικές εταιρείες και κράτη για την ιδιοποίηση της επιστημονικής έρευνας και την κερδοσκοπία, θα μπορούσε να απελευθερώνεται για να φτάνουν νέα εμβόλια και φάρμακα πιο γρήγορα και προσιτά στα φτωχότερα

στρώματα. Αντιθέτως, η καπιταλιστική προσέγγιση είναι μια εξαχρειωμένη, αγοραία και αντικοινωνική αντίληψη πάνω στην ανθρώπινη διάνοια, ένα άυλο κοινωνικό αγαθό χωρίς καθατή υπόσταση στον αναλογικό κόσμο, όπου λίγες ιδιωτικές εταιρείες στον πλανήτη αποκτούν αποκλειστικότητα και μονοπώλιο πάνω σε αυτήν και στις εφαρμογές της. Είναι μια αντίληψη, που στην έσχατη της μορφή, καταλήγει, αντί να θέτει την τεχνολογία στην υπηρεσία των ανθρώπων, θέτει τους ανθρώπους στην υπηρεσία της. Η τεχνητή νοημοσύνη, για παράδειγμα, εξαιτίας της φύσης της, αναπτύσσεται μέσα από την αλληλεπίδραση και τη χρήση από τους ανθρώπους και έτσι, η εξυπηρέτηση καθημερινών αναγκών ή ασχολιών των ανθρώπων καταλήγουν να την βελτιώνουν «αυτόματα» και δωρεάν, για λογαριασμό των «ιδιοκτητών» της.

1.3. Αντιθέσεις και ανταγωνισμοί στον καπιταλιστικό κόσμο

Στη σύγχρονη εποχή, οι επιδιώξεις του καπιταλισμού δεν αφορούν στην εδαφική κυριαρχία, αλλά στην ανεμπόδιστη ροή χρήματος και ως εκ τούτου, τον έλεγχο της παγκόσμιας αγοράς. Γι' αυτό και πλέον δομές, θεσμοί, οργανισμοί, οι οποίοι συγκροτούσαν όσο γίνεται πιο ενιαίο το μέτωπο της Δύσης, θεσμοθετούσαν ως επίσημα τα συμφέροντα του καπιταλισμού (από τον ΟΗΕ μέχρι το Δίκαιο της Θάλασσας) και τα επέβαλαν ή τα ενίσχυαν πολιτικά, δεν είναι πλέον και τόσο χρήσιμοι για τη διαφύλαξη των συμφερόντων του. Αναφέρονταν σε μια άλλη ιστορική περίοδο του καπιταλισμού, προκειμένου μάλιστα να αντιπαρατεθούν και απέναντι στην απόπειρα οικοδόμησης και επέκτασης του σοσιαλισμού σχεδόν στον μισό πλανήτη. Πλέον, με τον στρατηγικό αντίπαλο «ηττημένο», αυτές οι θεσμικές κατασκευές - εντέλει του μεταπολεμικού καπιταλισμού - δεν είναι απλώς ξεπερασμένες, αλλά αποτελούν «βαρίδια» στην περαιτέρω ανάπτυξη του συστήματος, που, επιπλέον, επινοεί διαρκώς νέες για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα και την ανάπτυξη του.

Ο αμερικανικός καπιταλισμός ήταν ο πρώτος που συνειδητοποίησε το ιστορικά πεπερασμένο αυτών των δομών, αμέσως με το τέλος του «Ψυχρού Πολέμου». Άλλοτε αξιοποίησε το όχημα του ΝΑΤΟ (σαφώς πιο ισχυροποιημένο σήμερα έναντι, για παράδειγμα, του ΟΗΕ, αφού παρότι μεταπολεμική κατασκευή και αυτό, δίνει υλική ιδεολογικοπολιτική υπόσταση στην αμερικανική ηγεμονία πάνω σε ολόένα και περισσότερο στρατιωτικοποιημένες οικονομίες), άλλοτε, αξιοποιώντας τον πόλεμο στην Ουκρανία, συνέχισε την επέκταση, πέτυχε ακόμα μεγαλύτερη συσπείρωση και άλλαξε τον χαρακτήρα του και άλλοτε, δημιούργησε νέες συμμαχίες, προκειμένου να διαλύσουν χώρες, να ρίξουν κυβερνήσεις τους ή ακόμα και να εισβάλλουν σε αυτές (βλ. Γιουγκοσλαβία - Σερβία, Ιράκ, Αφγανιστάν, Βενεζουέλα, Λιβύη, Συρία, Ουκρανία, Βολιβία, κ.ά.). Αυτή η διαπίστωση ερμηνεύει τόσο την στάση διεθνών οργανισμών (π.χ. ΟΗΕ) και την αδυναμία τους να παρέμβουν αποφασιστικά στην επίλυση μακροχρόνιων ή και νέων ζητημάτων, όσο και δυνάμεων εκτός του καπιταλιστικού «πυρήνα» που επιχειρούν να καταλάβουν νέες θέσεις στην γεωπολιτική σκακιέρα. Οφείλουμε, επομένως, να σκεφτούμε τις διεθνείς σχέσεις σήμερα, έξω από «σταθερές» και απλουστεύσεις που γνωρίζαμε τόσα χρόνια.

Στην πραγματικότητα, αυτό που βιώνουμε τα τελευταία χρόνια είναι η αμφισβήτηση και η εμφάνιση ρηγμάτων στη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση υπό αμερικανική ηγεμονία - τουλάχιστον στην γενική και ειρηνική μορφή της - με άγνωστο το χρόνο, τον τρόπο και τους όρους της μετάβασης σε μια νέα ισορροπία σε έναν πολυπολικό κόσμο. Η διάσταση ανάμεσα στο «κέντρο» και στην «περιφέρεια» είναι πιο εμφανής από ποτέ. Η επέκταση του αμερικανικού κεφαλαίου βρίσκει αυτή τη στιγμή φρένο στην επέκταση άλλων οικονομιών στον πλανήτη σε ζωτικά γεωστρατηγικά σημεία (ενέργεια, εμπόριο, κά.) και ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός δείχνει αδυναμία να αναπαράγει τα πεδία κερδοφορίας του.

Τα τελευταία χρόνια, η Κίνα μετατράπηκε από «εργοστάσιο του κόσμου» σε μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική οικονομία με σταθερά μεγαλύτερους ρυθμούς παραγωγικότητας από τις ΗΠΑ ή οποιαδήποτε χώρα του καπιταλιστικού «πυρήνα». Με μοχλό το χαμηλό κόστος εργασίας αλλά και την αλματώδη τεχνολογική ανάπτυξη λόγω των ξένων επενδύσεων στο έδαφος της, οδηγήθηκε σε βαθιά διείσδυση στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα, πάντα κάτω από το σφικτό έλεγχο της κινεζικής κυβέρνησης. Την ίδια στιγμή, η Ρωσία, χάρη στα μεγάλα ενεργειακά κοιτάσματα της και στον σταθερό προσανατολισμό της στις εξαγωγές ενέργειας, πέτυχε την διείσδυση της στην ευρωπαϊκή ήπειρο και την εξάρτηση της τελευταίας από την παροχή φυσικού αερίου, επίσης με την ισχυρή συμμετοχή της ρωσικής κυβέρνησης στις εταιρείες - παραγωγούς. Οι χαμηλοί ρυθμοί παραγωγικότητας στη Δύση, η διεθνοποίηση του παραγωγικού κεφαλαίου, η στάσιμη ή και μειωμένη αγοραστική δύναμη των εργαζόμενων (ένα καθεστώς υπερ-εκμετάλλευσης, που, από την οικονομική κρίση και μετά, παγιώθηκε) ακόμα και σε χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, οδήγησαν στη στροφή προς άλλες, πλην των ΗΠΑ, χώρες - παραγωγούς, που μπορούσαν να εξασφαλίσουν με ευνοϊκότερους όρους, τις κοινωνικές ανάγκες τους. Η αδυναμία αύξησης υπερ-κέρδους του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, λόγω της στρεβλής απάντησης σε ένα στρεβλό προϋπάρχον μοντέλο ανάπτυξης, οδήγησε σε δύο πολέμους των ΗΠΑ: έναν «άτυπο» εμπορικό στην Ινδο-Ειρηνική περιοχή (με τη συνδρομή της Ιαπωνίας, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας), με στόχο τον περιορισμό της κινεζικής εμπορικής επέκτασης εκεί και έναν πραγματικό «δια αντιπρόσωπων» στην Ουκρανία απέναντι στην Ρωσία. Στην πραγματικότητα, η επιλογή της μάχης που θα δώσουν κάθε φορά οι ΗΠΑ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από τις ειδικότερες επιδιώξεις των συμφερόντων που στηρίζουν την εκάστοτε κυβέρνηση, με την κυβέρνηση Τραμπ να στοχοποιεί την Κίνα, την κυβέρνηση Μπάιντεν τη Ρωσία.

Φυσικά υπάρχουν και γεωπολιτικές παράμετροι, οι οποίες εκκινούν από την υλική βάση της γεωστρατηγικής αντίθεσης, αλλά παράγουν πολιτικά αποτελέσματα όπως: οι όλο και πυκνότερες σχέσεις της Ρωσίας με τον μεγαλύτερο καναλωτή - εισαγωγέα ενέργειας στον κόσμο, την Κίνα, η κεφαλαιακή - εμπορική στήριξη (κυρίως με τη μορφή προϊόντων, τεχνογνωσίας και εξοπλισμού) της Κίνας στην Ρωσία μετά τα μέτρα που έλαβε η Δύση εναντίον της, η πολιτική αποδυνάμωση της Ρωσίας που επεδίωξαν οι ΗΠΑ εδώ και μια δεκαετία, η υποβάθμιση της ΕΕ, η οποία έχει βγει εξασθενημένη μετά την κρίση χρέους, η ανάπτυξη του στρατιωτικού

βιομηχανικού συμπλέγματος των ΗΠΑ στην Ευρώπη και η στρατιωτική (αν όχι και διπλωματική) ολοκλήρωση της Ευρώπης υπό το ΝΑΤΟ, κá.

Τα μονοπώλια διαμορφώνονται στα πλαίσια ανταγωνισμών εντός των ενδοκαπιταλιστικών αντιθέσεων. Μέχρι να βρεθεί σε νέα κατάσταση, ο πλανήτης τελεί ακόμα - έστω και υπό αμφισβήτηση και ρωγμές - υπό την ηγεμονία του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, ο οποίος παραμένει ακόμα κυρίαρχος στον καπιταλιστικό «πυρήνα» και επιβάλλεται στον πλανήτη μέσω της στρατιωτικής και τεχνολογικής υπεροχής του. Οι ανταγωνισμοί οξύνονται, καθώς το διεθνοποιημένο κεφάλαιο αναζητά νέους τρόπους ανάπτυξης σε γη, θάλασσα και διάστημα. Οι υλικές συνθήκες μεταβάλλονται συνέχεια κάτω από την πίεση του νόμου της ανισόμετρης ανάπτυξης (χαρακτηριστικό παράδειγμα η εξαγωγή αμερικανικού κεφαλαίου στην Κίνα που δεκαετίες πριν, τροφοδότησε την συσσώρευση, την τεχνολογική έκρηξη και εν τέλει, τον κινέζικο καπιταλισμό), ενώ οι σχέσεις μεταξύ αστικών κρατών παραμένουν ανισότιμες, διατηρώντας το σχήμα της εξάρτησης. Όσο η ιμπεριαλιστική Δύση ισορροπεί ανάμεσα στη στασιμότητα και στην άνευρη παραγωγικότητα, ανοίγονται δυνατότητες για διαμόρφωση ανταγωνιστικών με αυτή στρατηγικών μπλοκ με ενοποιημένα συμφέροντα. Οι καπιταλισμοί με μονοπωλιακά χαρακτηριστικά των χωρών της «περιφέρειας» αναζητούν τρόπους αντιπαράθεσης με τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό σε επιμέρους τομείς και πάνω στη βάση της επιβίωσης απέναντι του, συγκροτούν συνεργασίες και συμμαχίες. Όλες οι περιφερειακές συγκρούσεις οφείλονται, στον έναν βαθμό ή τον άλλον, στην απόσπαση μεγαλύτερων μεριδίων υπερκέρδους, χωρίς όμως να εγγυώνται εναλλακτικούς όρους διαβίωσης για τη συντριπτική πλειονότητα των δισεκατομμυρίων κατοίκων του πλανήτη.

1.4. Η κατάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ΕΕ και η ΟΝΕ συγκροτήθηκαν, κυρίως, ως μια προσπάθεια των δυνάμεων του κεφαλαίου να δημιουργήσουν μια διευρυμένη αγορά και ένα πλαίσιο, που θα ενίσχυε την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών πολυεθνικών, συμπιέζοντας τα δικαιώματα των δυνάμεων της εργασίας, ενώ σε γεωπολιτικό επίπεδο, αποτέλεσε το ιστορικό αντίβαρο απέναντι στο «ανατολικό μπλοκ». Αυτές οι δύο οικονομικές και πολιτικές ολοκληρώσεις συνιστούν εργαλεία επιβολής των ισχυρών κρατών, των τραπεζών και των πολυεθνικών ομίλων σε βάρος των εργαζόμενων και των λαϊκών στρωμάτων, αλλά και θωράκισης της αστικής εξουσίας στις χώρες μέλη τους. Οι κοινωνικές-ταξικές και περιφερειακές ανισότητες και αποκλίσεις διευρύνονται, ο νεοφιλελευθερισμός, η διασφάλιση μεγαλύτερης κερδοφορίας του κεφαλαίου, ο δραστικός περιορισμός της λαϊκής και εθνικής κυριαρχίας, η συρρίκνωση των εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων, έχουν θεσμοποιηθεί. Η δημοκρατία έχει ευνουχιστεί. Η ευρωζώνη και οι μηχανισμοί των συμφώνων σταθερότητας, που θεσπίστηκαν στην πορεία, λειτουργούν ως μοχλοί απόλυτης πειθάρχησης των λαών στις επιδιώξεις του κεφαλαίου. Στην πραγματικότητα, η ΕΕ και η ΟΝΕ είναι ένα ιστορικό πείραμα συνταγματοποίησης του νεοφιλελευθερισμού, μια υπερεθνική καπιταλιστική ολοκλήρωση με πρωτοφανές βάθος - φυσικά, με αρκετές παλινδρομήσεις και αλλαγές στις ιεραρχήσεις τους («κοινές πολιτικές») από την ίδρυση τους έως σήμερα.

Η ΕΕ και η ΟΝΕ από τις ευρωεκλογές του 2019 έως σήμερα βιώνουν σοβαρές εξωτερικές και εσωτερικές αναταράξεις και κρίσεις, όπως η πανδημία του CoViD-19, ο πόλεμος στην Ουκρανία, το Παλαιστινιακό, η αδυναμία απορρόφησης και ένταξης προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, η υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας στην οικονομία και της γεωστρατηγικής παρουσίας στον διεθνή καταμερισμό οικονομίας και ισχύος. Ο τρόπος διαχείρισης των προβλημάτων και κρίσεων αναδεικνύουν τα δομικά προβλήματα των ΕΕ - ΟΝΕ που την καθιστούν από την μία, σε ότι αφορά το εσωτερικό της, «χειραγωγούμενη» από τα συμφέροντα κυρίως των αστικών τάξεων της Γερμανίας και της Γαλλίας, «δυσλειτουργική» από τις αντιφάσεις και αντιθέσεις των επιμέρους εθνικών αστικών τάξεων, και από την άλλη, σέρνεται πίσω από το άρμα των ΗΠΑ, ανίκανη να εκφράσει διακριτή και ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική. Η πολιτική κρίση στην ΕΕ εκφράζεται και με την άνοδο της Ακροδεξιάς, η οποία, παρότι αξιοποιεί τη συσσωρευμένη κοινωνική πίεση και διευρύνει την κοινωνική της βάση, επί της ουσίας δεν αμφισβητεί το οικονομικό μοντέλο, πολύ δε περισσότερο την ίδια την ΕΕ.

Παρά, όμως, τις διαφωνίες και τις συγκρούσεις που εμφανίζονται σε εθνικό επίπεδο αλλά και στο εσωτερικό των αστικών τάξεων στην ΕΕ, παρά την κρίση της και παρά την καθυστέρηση και οπισθοδρόμηση που παρατηρήθηκε τα προηγούμενα χρόνια (βλ. “Brexit”), η οικονομική και πολιτική «ενοποίηση» της το τελευταίο διάστημα έχει επανεκκινήσει, υπό την ηγεμονία των μεγάλων αστικών τάξεων και των πολιτικών της εκπροσώπων, μέσα από την προσπάθεια επιβολής ενός «Ευρωπαϊκού Νεοφιλελεύθερου Μοντέλου Ενοποίησης» και στέρας προσκόλλησης στον αμερικανο-νατοϊκό ιμπεριαλισμό. Τα σύγχρονα αυτά χαρακτηριστικά και ο ρόλος της ΕΕ σε αυτή τη συγκυρία αποτυπώθηκαν με αδιαμφισβήτητη ευκρίνεια στο Ecofin του Δεκεμβρίου του '23, όπου ανακοινώθηκε η επαναφορά του Συμφώνου Σταθερότητας, δηλαδή της συνταγματοποιημένης λιτότητας, εξαιρώντας, ωστόσο, τις εξοπλιστικές δαπάνες. Οι ευρωπαϊκές οικονομίες των κρατών - μελών περνούν σε μια φάση «στρατιωτικοποίησης» με μεγάλους κερδισμένους τα στρατιωτικά - βιομηχανικά συμπλέγματα των ΗΠΑ και των μεγάλων χωρών της Ευρώπης, πάντα πατώντας στο γνωστό αντικοινωνικό έδαφος της λιτότητας και των πρωτογενών πλεονασμάτων.

Οι δυνάμεις της εργασίας, σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν επιδεικνύουν ιδεολογική, πολιτική και οργανωτική δυνατότητα να αμφισβητήσουν την νεοφιλελεύθερη πορεία της ΕΕ και την ίδια την δομή της ΕΕ. Οι δε δυνάμεις της Αριστεράς στην Ευρώπη είναι, εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων, σε στασιμότητα και υποχώρηση λόγω της αδυναμίας τους να εκφράσουν έναν πειστικό εθνικό και ευρωπαϊκό πολιτικό λόγο αντιμετώπισης των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων που γεννούν οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές και μία ελπιδοφόρα εναλλακτική ανατρεπτική και πειστική πρόταση.

Η ΕΕ και η ΟΝΕ, λόγω του χαρακτήρα τους, δεν μπορούν να μεταρρυθμιστούν και να αλλάξουν «από τα μέσα». Πρέπει, με τον αγώνα των λαών, να ανατραπούν, και να διαμορφωθεί ένα νέο πλαίσιο σχέσεων ισότιμης συνεργασίας ανεξάρτητων και κυρίαρχων χωρών και λαών της Ευρώπης, ώστε από τη σημερινή αντιδραστική ΕΕ να πάμε στην Ευρώπη της δημοκρατίας

και του σοσιαλισμού. Ο αυταρχικός και αντικοινωνικός τρόπος, που οι δύο αυτές καπιταλιστικές ολοκληρώσεις αντιμετώπισαν την οικονομική κρίση στην Κύπρο το 2013, αλλά και ιδιαίτερα στην Ελλάδα από το 2010 και μετά με την επιβολή μνημονίων λιτότητας, καθώς και την υγειονομική, οικονομική, ενεργειακή, επισιτιστική, γεωπολιτική και οικολογική κρίση το διάστημα 2020 - 2022, επιβεβαίωσαν αυτή την πολιτική εκτίμηση που είχαμε διατυπώσει από το 1ο συνέδριο του ΑΡ.

Η ιστορική εμπειρία έχει δείξει, ότι οι αγώνες για τη δημοκρατία, την κοινωνική δικαιοσύνη και το σοσιαλισμό στην Ευρώπη (και γενικότερα) ξεκινούν από το επίπεδο της κάθε χώρας, αλλά στην πορεία απαιτούνται - χωρίς καμία λογική αναμονής και συγχρονισμού - και ευρύτερες ανατροπές σε προοδευτική κατεύθυνση στην περιοχή μας και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για να μπορέσει μία φιλολαϊκή ή και πραγματικά αριστερή κυβέρνηση στην Ελλάδα να σταθεροποιηθεί.

Αυτό που χρειάζεται σήμερα και στο μέλλον είναι η συγκρότηση και ενεργή παρουσία στην Ευρώπη ενός πολιτικού ρεύματος, που θα δώσει προοδευτική - αριστερή διέξοδο στην εντεινόμενη λαϊκή αντίθεση στο ευρωσύστημα και στις ρωγμές που διαρκώς κάνουν την εμφάνιση τους, κλείνοντας κάθε δίοδο στην Ακροδεξιά και σε αστικές δυνάμεις να τα εκμεταλλεύονται πολιτικά και εκλογικά. Ένα πολιτικό ρεύμα που θα συνδέει το αίτημα της εξόδου από την ευρωζώνη και την ΕΕ με την επεξεργασία και προβολή ενός μεταβατικού φιλολαϊκού ριζοσπαστικού προγράμματος με ένα σύγχρονο σοσιαλιστικό ορίζοντα.

1.5. Από την Ουκρανία στον Νίγηρα και τελικά, στην Παλαιστίνη

Συνεπακόλουθα, την τελευταία διετία, παρακολουθούμε την μία διπλωματική - στρατιωτική κρίση μετά την άλλη. Σχεδόν τρία χρόνια πριν, η Ρωσία ξεκίνησε τον πόλεμο στην Ουκρανία, αλλά μόνο στο... στρατιωτικό του σκέλος. Είχε προηγηθεί το πραξικόπημα του «Μαϊντάν» το 2014, που είχαν ενορχηστρώσει αντιδραστικές ελίτ, φασιστικά τάγματα εφόδου και αμερικάνικα “think tanks”, με την ολοφάνερη υλική και διπλωματική στήριξη των ΗΠΑ και της ΕΕ. Στα επόμενα χρόνια, οι ουκρανικές κυβερνήσεις κράτησαν στάση ευθυγράμμισης με τα συμφέροντα των ΗΠΑ, ενέτειναν τις επιθέσεις στις αυτο-οργανωμένες ρωσόφωνες περιοχές της ανατολικής Ουκρανίας (χιλιάδες δολοφονίες στην περίοδο 2015-2022, βασανισμοί, περιστολή δικαιωμάτων, απαγόρευση γλώσσας, κά.), αθέτησαν τη Συμφωνία του Μινσκ με το πρόσχημα της υλικής βοήθειας της Ρωσίας προς αυτές και επέσπευσαν τις διαδικασίες ένταξης της Ουκρανίας στην ΕΕ και κυρίως, στο ΝΑΤΟ. Ιδιαίτερα το τελευταίο ήταν, όχι μόνο μια καταπάτηση των ρητών προφορικών δεσμεύσεων προς τη ρωσική κυβέρνηση περί μη επέκτασης του ΝΑΤΟ στα ανατολικά μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, αλλά και μια απροκάλυπτη προσπάθεια γεωπολιτικής απομόνωσης και στρατιωτικής περικύκλωσης της Ρωσίας, ανεξάρτητα από τον καπιταλιστικό χαρακτήρα της χώρας ή του αυταρχικού χαρακτήρα της κυβέρνησης της.

Τρία σχεδόν χρόνια μετά, με τον πόλεμο να διεξάγεται άλλοτε σε σχετικά ελεγχόμενη κλίμακα και άλλοτε παντελώς ασύμμετρα (π.χ. επιθέσεις με drones ή κυβερνο-επιθέσεις, κá.), είναι σαφές ότι η λήξη του θα γίνει με πολιτικά κριτήρια, δηλαδή με το πόσο είναι διατεθειμένη η Ρωσία να συνεχίσει τον πόλεμο ή πόσο είναι διατεθειμένη η Δύση να στηρίζει στρατιωτικά και κυρίως οικονομικά την κυβέρνηση Ζελένσκι, που θυσιάζει το λαό της, κάνοντας έναν πόλεμο για λογαριασμό άλλων. Σε κάθε περίπτωση, η λήξη του πολέμου, όποτε κι αν συμβεί, θα βρει την Ουκρανία διαλυμένη ως προς την κρατική της υπόσταση και απολύτως υποβαθμισμένη διεθνώς, τη Ρωσία να έχει θέσει ευνοϊκότερα γεωπολιτικά όρια, έχοντας όμως υποβαθμιστεί κι αυτή στη σχέση της με την Κίνα, την ΕΕ να έχει, επίσης, υποβαθμιστεί γεωπολιτικά αναγκαζόμενη να ενδώσει στην πίεση των ΗΠΑ, να αγοράζει το ακριβότερο υγροποιημένο φυσικό αέριο που προσέφερε η κυβέρνηση Μπάιντεν και να υιοθετεί ένα νέο δόγμα επανεξοπλισμού και στρατιωτικοποίησης, και εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπινες ψυχές να έχουν χαθεί στο πεδίο της μάχης και εκατομμύρια Ουκρανούς και Ουκρανές να έχουν μεταναστεύσει ή να ζουν στο όριο της φτώχειας ή κάτω από αυτήν. Η λήξη του πολέμου δύσκολα θα συνοδευτεί με πραγματική ειρήνη ούτε θα επουλώσει κάποιο τραύμα, όσο η κυβέρνηση της Ουκρανίας θα θέτει σε προτεραιότητα την απόλυτη δορυφοροποίηση της σε υπερεθνικές ιμπεριαλιστικές ολοκληρώσεις. Πίσω από τις όποιες «γκρίζες» αποστρατιωτικοποιημένες ζώνες ο ιμπεριαλισμός θα κρατάει άσβεστη τη φλόγα των εθνικισμών και αλυτρωτισμών, ενώ όσες κυβερνήσεις μετείχαν άμεσα ή έμμεσα (οι περισσότερες) στον πόλεμο θα κληθούν να απορροφήσουν την κοινωνική αγανάκτηση στο εσωτερικό των χωρών τους, για μια υπόθεση που δεν είχε κανένα όφελος για κοινωνίες που βιώνουν τις επιπτώσεις του ιμπεριαλισμού καθημερινά.

Από την άλλη, στο στρατιωτικό πραξικόπημα στον Νίγηρα το περασμένο καλοκαίρι, ο στρατός που ανέλαβε την εξουσία επικαλέστηκε την γενικευμένη εξαθλίωση του πληθυσμού και τη διαφθορά του καθεστώτος, όμως η πραγματική αιτία ήταν η επέκταση της κυριολεκτικά αποικιοκρατικής συμφωνίας του με τις γαλλικές εξορυκτικές εταιρείες μέχρι το 2040: ο Νίγηρας (μια από τις χώρες με τα πλουσιότερα κοιτάσματα στον κόσμο) μέχρι το πραξικόπημα έδινε στη Γαλλία τα $\frac{2}{3}$ της παραγωγής ουρανίου και κάλυπτε σχεδόν το 20% των αναγκών της. Η Γαλλία, με το μεγαλύτερο μέρος της ηλεκτρικής ενέργειας να το παράγει σε πυρηνικούς σταθμούς, απείλησε με στρατιωτική επέμβαση, για να μην «πέσει η χώρα στα χέρια των Ρώσων», που τελικά δεν πραγματοποιήθηκε. Τελικά, η Γαλλία απέσυρε τα στρατεύματά της, ενώ το μέτωπο της ECOWAS, μια συμμαχία φιλοδυτικών κυβερνήσεων της περιοχής, διερρήχθη (αποστασιοποιήθηκαν από τη στρατιωτική επίλυση το Τόγκο και το Πράσινο Ακρωτήριο), ενώ με τον Νίγηρα συντάχθηκαν μια σειρά από χώρες της ευρύτερης περιοχής (Μπουρκίνα Φάσο, Μάλι, Γουινέα, κá.).

Συνολικά, οι πρόσφατες εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον απαιτούν να ανοίξει ξανά η Αριστερά τη συζήτηση για τον σύγχρονο ιμπεριαλισμό, μακριά από συγχύσεις, ιδεολογικές αναγωγές και ευκολίες.

- Σε ένα τόσο ρευστό περιβάλλον, αν είναι σημαντικό για την Αριστερά να αναγνωρίζει τον στρατηγικό σύμμαχο, είναι υπαρκτικό ζήτημα να αναγνωρίζει τουλάχιστον οπωσδήποτε τον στρατηγικό αντίπαλο. Η

ανάγνωση του σήμερα δεν μπορεί να γίνεται με εργαλεία του παρελθόντος. Η αναγνώριση ότι ο πλανήτης ηγεμονεύεται από τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό εδώ και δεκαετίες δεν σημαίνει πως οι γεωπολιτικές σχέσεις βρίσκονται στην ίδια φάση με αυτή μετά τον Β'ΠΠ ή μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Αυτό δεν σημαίνει φυσικά ότι στον πλανήτη εντοπίζεται κάποιο διακριτό αντικαπιταλιστικό μπλοκ ή ότι κάποια μεγάλη χώρα δεν χαρακτηρίζεται από καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής. Αντιθέτως, αναδεικνύονται δυνάμεις της «περιφέρειας» με μονοπωλιακά συγκροτήματα, που γίνονται ισχυρότερες όσο συνεχίζει η καπιταλιστική κρίση στον «πυρήνα» και μεταφέρεται αξία και προς αυτές, αντί αποκλειστικά από αυτές, όπως συνέβαινε μέχρι πολύ πρόσφατα. Στο στάδιο αυτό της μετάβασης, δεν υπάρχει αμφιβολία: ότι οι περιφερειακές πολεμικές συγκρούσεις επιδιώκονται και προκαλούνται είτε άμεσα είτε έμμεσα από τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό που προσπαθεί να κρατήσει την ηγεμονία του άθικτη στην αλυσίδα της εξάρτησης και να οριοθετήσει δυνάμεις που κινούνται προς έναν πιο πολυπολικό κόσμο. Όσο δεν το επιτυγχάνει, γίνεται όλο και πιο επιθετικός, προκαλώντας όλο και μεγαλύτερες οξύνσεις, με όλο και πιο οριακά χαρακτηριστικά, επιστρατεύοντας ακόμα και μια νέα «διεθνή Ακροδεξιά» που λαμβάνει σάρκα και οστά σε όλες τις γωνιές του πλανήτη, τον νεοφασισμό ή νεοναζισμό με θεσμικό μανδύα ως εφεδρεία του Ευρωατλαντισμού και του αμερικανικού ιμπεριαλισμού στον 21ο αιώνα.

- Σημείο αιχμής στην προσπάθεια συγκρότησης συμμαχιών και συνεργασιών απέναντι στον αμερικανικό ιμπεριαλισμό είναι το δολάριο. Με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (FED) να επεμβαίνει το 2008 στην οικονομική κρίση και το 2020 στην πανδημία για να τονώσει την παροχή ρευστότητας στις τράπεζες, ώστε να ευνοήσουν τον δανεισμό των εμπορικών επιχειρήσεων, το δολάριο θεωρείται βασικό εργαλείο ιμπεριαλιστικής ισχύος. Η επιχειρούμενη «αποδολαριοποίηση» εκ μέρους των BRICS και η ενίσχυση του μετώπου τους, ουσιαστικά απειλεί τον έλεγχο της ροής χρήματος εκ μέρους της FED και τη χρήση του δολαρίου ως αποδεκτού μέσου πληρωμής στον κόσμο.
- Αυτή τη στιγμή χώρες της «περιφέρειας», του «Νότου» ή του «Τρίτου Κόσμου» κάνουν βήματα στη «γειτονιά» τους για την προστασία, όχι απλώς των συνόρων τους, αλλά και των γεωστρατηγικών τους συμφερόντων, που στο παρελθόν τολμούσαν μόνο οι ΗΠΑ. Αυτό οδηγεί σε συγκρούσεις καπιταλιστικών κρατών, συχνά κρατών με μονοπωλιακή - ολιγαρχική δομή, αλλά όχι κατ' ανάγκη σύγκρουση μεταξύ ιμπεριαλισμών. Μέσα σε μια τέτοια συνθήκη, η ανάγκη για θεσμοθέτηση και ισχυροποίηση της ειρήνης και του αφοπλισμού αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία, όσο σιγά - σιγά όλο και περισσότερες χώρες που δεν ανήκουν στον «πυρήνα» αντιλαμβάνονται την χρεοκοπία των θεσμών που την εκφράζουν και αδιαφορούν για έννοιες όπως «αστική δημοκρατία» ή «διεθνές δίκαιο» - τουλάχιστον όπως αναλύονται από την δυτική πολιτική με όρους συμφέροντος.
- Το παραπάνω αντανακλά και στο εσωτερικό αυτών των κρατών. Την ώρα που οι χώρες του δυτικού ανεπτυγμένου καπιταλισμού αδυνατούν να δημιουργήσουν ανάπτυξη και έστω σε κάποιο βαθμό, να την

«μοιράσουν» στα ευρεία φτωχότερα στρώματα, μετασχηματίζουν το ίδιο το δημοκρατικό πολίτευμα. Οι αντιθέσεις γεννούν νέες, αφού η ιμπεριαλιστική Δύση μεταφέρει την κρίση και στασιμότητα σε οικονομικό επίπεδο (ακόμα κι αν μιλάμε για αναιμική ανάπτυξη) σε κρίση της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας σε πολιτικό επίπεδο. Εκτός Δύσης, ωστόσο, παρατηρούμε την διακυβέρνηση να παίρνει άλλη μορφή, να έχει υψηλό βαθμό λειτουργικότητας και μαζικές συναίνεσεις, συχνά με αυταρχικότητα, συντηρητικό αναθεωρητισμό και καταστολή των δημοκρατικών ελευθεριών. Παρατηρούμε δε πως το μοντέλο αυτό εξάγεται, ως επιτυχημένο “case study” μέσα σε ένα εξαιρετικά δυναμικό διεθνές περιβάλλον και σε χώρες του ιμπεριαλιστικού «κέντρου» ή κοντά σε αυτό (ΗΠΑ ή και κράτη - μέλη της ΕΕ). Με λίγα λόγια, η αντίθεση «πυρήνα» - «περιφέρειας» παίρνει και χαρακτηριστικά πολιτικής διακυβέρνησης: από τη μία, οι «μετα-δημοκρατίες» και από την άλλη, οι συγκεντρωτικές μεταιχμιακές «δημοκρατίες». Σε κάθε περίπτωση από τις δύο, το κράτος είναι ο κύριος εκφραστής ολιγαρχικών και μονοπωλιακών συμφερόντων και λειτουργεί με ανοιχτή ταξική μεροληψία ενάντια σε εργαζόμενους και φτωχά και λαϊκά στρώματα.

- Μέσα σε αυτή την ιστορική συγκυρία, μπαίνει υπό επανεξέταση και ο ίδιος ο ρόλος του κράτους, ο οποίος μέσα σε καθεστώς κρίσης αναγκαστικά αλλάζει τις λειτουργίες του. Στην Ουκρανία, είδαμε για πρώτη φορά στη σύγχρονη Ιστορία, ιδιωτικούς μισθοφορικούς στρατούς να πετυχαίνουν νίκες απέναντι σε «εθνικούς στρατούς». Στην κρίση του κορονοϊού, καθώς και μπροστά στις φυσικές καταστροφές που εντείνει η κλιματική κρίση, είδαμε τον κρατικό μηχανισμό να αδυνατεί να ανταπεξέλθει, χρησιμοποιώντας συχνά και δυνάμεις του στρατού. Τέλος, η συνεχιζόμενη κρίση στην Ευρώπη, έθεσε το θέμα της εθνικής - λαϊκής κυριαρχίας στο προσκήνιο σε χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, αλλά και σε χώρες της «περιφέρειας» που έχουν εξαρτήσεις από ευρωπαϊκά ιμπεριαλιστικά κράτη. Από την προστασία των συνόρων μέχρι την άσκηση βασικών λειτουργιών του και από την αυτονομία στη χάραξη πολιτικών μέχρι την συνταγματική νομιμότητα, το μεταπολεμικό κράτος βρίσκεται και αυτό σε μια διαδικασία μετάβασης και επανομηματοδότησης.

Τέλος, το κράτος του Ισραήλ αυτή την περίοδο επιδίδεται σε μια πρωτοφανή θηριωδία εναντίον των Παλαιστίνιων, με δεκάδες χιλιάδες νεκρούς και εκατομμύρια πρόσφυγες από τη Λωρίδα της Γάζας, εξαιτίας των βομβιστικών και χερσαίων επιθέσεων, υπό την απόλυτη στήριξη των ΗΠΑ, της Βρετανίας και της ΕΕ. Οι αρχικές επιθέσεις της Χαμάς σε στρατιωτικούς και μη στόχους στο Ισραήλ αξιοποιήθηκαν από αυτό ως μια σπουδαία ευκαιρία για ακόμα μεγαλύτερη γεωγραφική συρρίκνωση της παλαιστινιακής οντότητας και τον νέο εποικισμό εδαφών. Η ίδρυση του κράτους του Ισραήλ μετά τον 2ο Παγκόσμιο πόλεμο υπήρξε ο κοινός τόπος των σχεδίων του βρετανικού και αμερικάνικου ιμπεριαλισμού και του σιωνισμού στη Δύση, βασιζόμενος σε μια αναντίστοιχη πληθυσμιακή σύνθεση στην περιοχή. Παρά τη συμφωνία Ραμπίν-Αραφάτ στο Όσλο (1993) για αναγνώριση δύο κρατών (Ισραήλ και Παλαιστίνης), μετά τη δολοφονία Ραμπίν (1995) η συμφωνία δεν προχώρησε με ευθύνη του Ισραήλ. Ο ιστορικός αναθεωρητισμός, οι μεσσιανικές

προσεγγίσεις περί «περιούσιου» και «τρισεχιλιετούς» λαού και η ακραία στρατιωτικοποίηση ιδεολογικά ενδεδυμένη με την απειλή όλων αποτέλεσαν θεμέλιο του σιωνιστικού ισραηλινού κράτους. Οι «φωτοτυπικές» ανακοινώσεις αστικών κομμάτων, κυβερνήσεων και υπερεθνικών ενώσεων καθ' υπαγόρευση των ΗΠΑ περί «απερίφραστης καταδίκης της τρομοκρατίας» απέδειξαν την ωμότητα που διακατέχει την δήθεν «πολιτισμένη Δύση» μπροστά στη διατήρηση της ιμπεριαλιστικής στρατηγικής σύγκλισης με το Ισραήλ, ενώ η δυσκολία των οργάνων του ΟΗΕ (γενική συνέλευση και Συμβούλιο Ασφαλείας) να εκδώσουν απόφαση έστω για κατάπαυση του πυρός, δείχνει και τα ήδη πεπερασμένα όρια τους, όπως αναφέρθηκε πριν. Απέναντι στον κυνισμό και στην υποκρισία της ιμπεριαλιστικής Δύσης, την απάντηση την έδωσαν οι μαζικές διαδηλώσεις στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ευρώπης και των ΗΠΑ ενάντια στον ιμπεριαλισμό, στον σιωνισμό και στον πόλεμο και στο πλευρό του αγωνιζόμενου για την επιβίωση του παλαιστινιακού λαού. Το δικαίωμα των Παλαιστίνιων να ζουν ελεύθερα στη γη τους περνάει μέσα από τη νίκη των όπλων της αντίστασης και η ειρήνη περνάει μόνο μέσα από τη δικαιοσύνη!

1.6. Ένα σύστημα βιώσιμο ούτε για το ίδιο ούτε για τους ανθρώπους

Οι επιπτώσεις της κρίσης του καπιταλιστικού συστήματος - και των κρίσεων που αυτή γεννά αλυσιδωτά - φέρνουν σε οριακό σημείο την επιβίωση των ανθρώπων, φυσική και πνευματική, αλλά και την περιβαλλοντική ισορροπία.

Κρίση του κορονοϊού

Το ξέσπασμα του ιού CoViD-19 μέσα σε λίγες εβδομάδες οδήγησε σε κατάρρευση τα συστήματα υγείας σχεδόν σε όλο τον πλανήτη, παρέλυσε βραχυπρόθεσμα τις περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες (κάποιες ακόμα και μεσοπρόθεσμα), αναδιοργάνωσε τις κοινωνίες, σε βαθμό ενίοτε και ανεπίστρεπτο και μέχρι σήμερα, έχει στοιχίσει τη ζωή σε σχεδόν έναν στους χίλιους ανθρώπους, Παράλληλα, η πανδημική κρίση απέδειξε το μετασχηματισμό της χρηματιστικοποίησης μετά την οικονομική κρίση, αναδεικνύοντας όχι μόνο τον οικονομικό ρόλο του κράτους στο καπιταλιστικό «κέντρο» αλλά και την αντίθεση ανάμεσα σε αυτό και την «περιφέρεια». Στο μεν, τα κράτη επεδίωξαν να «κάνουν την κρίση ευκαιρία» για τη συσσώρευση και τον έλεγχο των μονοπωλίων πάνω στη ροή του χρήματος. Στη δε, τα κράτη, από τη στιγμή που σε μεγάλο βαθμό, υπόκεινται στην υπερ-εκμετάλλευση, είχαν περιορισμένες δυνατότητες παρέμβασης και παροχής ρευστότητας. Ωστόσο, ακόμα και όπου οι κυβερνήσεις και οι υπερεθνικές καπιταλιστικές ενώσεις ξεπέρασαν τις αγκυλώσεις της δημοσιονομικής αusterότητας και χρηματοδότησαν την αγορά, δεν επεδίωξαν και πάλι να παρέμβουν δραστικά ούτε στην παραγωγή ούτε στην ιδιοκτησία ούτε στην προσφορά ούτε στην εργασία - ακόμα και σε στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής.

Οι περιορισμοί και η καραντίνα που επιβλήθηκε διέρρηξαν δίκτυα και εφοδιαστικές αλυσίδες. Πάντα λαμβάνοντας υπόψη την ένταση της

διασποράς, των μέτρων περιορισμού και της παραγωγής από χώρα σε χώρα, ευνόησε σχετικά άμεσα τους γίγαντες των τηλεπικοινωνιών και ψηφιακών υπηρεσιών και εμπορίου, αλλά επέφερε τεράστιες ζημιές στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση, στις μεταφορές, στον τουρισμό, στην εστίαση, στην αναψυχή - ιδιαίτερα στη μικρότερη επιχειρηματικότητα και την αυτοαπασχόληση. Η δε αύξηση της κερδοφορίας που σημειώθηκε το 2021-22 σε εμπορικές επιχειρήσεις σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τα φαινόμενα πληθωρισμού και κερδοσκοπίας, που οδήγησαν και στο ξόδεμα των βραχυπρόθεσμων λαϊκών αποταμιεύσεων.

Παράλληλα, τα μέτρα έπληξαν σε τεράστιο βαθμό την ζήτηση και την κατανάλωση, οδηγώντας όμως σε διαφορετικές απολήξεις: πράγματι, από τα μικροαστικά στρώματα και πάνω στην κοινωνική διαστρωμάτωση, η μείωση της κατανάλωσης οδήγησε σε αύξηση αποταμιεύσεων - κάτι, όμως, που δεν ίσχυσε για τα φτωχότερα και τη μεγάλη πλειονότητα του πληθυσμού. Ιδιαίτερα σε περιπτώσεις χωρών με απορρυθμισμένη εργατική νομοθεσία ή με ευρέως διαδομένη την «μαύρη εργασία» και την αυτοαπασχόληση, τα φτωχότερα στρώματα αντιμετώπισαν το φάσμα των απολύσεων, της ανεργίας, και της πείνας, ενώ, ειδικά στις μεγάλες μητροπόλεις, είχαν και συγκριτικά πολύ μεγαλύτερο αριθμό κρουσμάτων και θανάτων. Τα θύματα φτωχοποίησης και συστημικού ρατσισμού πλήρωσαν με το βαρύτερο τίμημα, αποκλεισμένοι-ες από την πρόσβαση στην υγεία και, αντί να προστατευτούν, κατέληξαν να δέχονται και κρατική καταστολή.

Τέλος, ο περιορισμός της εργασίας, της εκπαιδευτικής στήριξης, των προνοιακών δομών ή ακόμα και της κατ' οίκον φροντίδας ανέδειξε με δραματικό τρόπο το χάσμα ανάμεσα στην κρατική λειτουργία και τις ανάγκες των φτωχότερων στρωμάτων και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Η αίσθηση της αποξένωσης και εγκατάλειψης άλλοτε μεταφραζόταν στα γηροκομεία σε χώρες του ευρωπαϊκού «κέντρου» όπου χιλιάδες ηλικιωμένοι βρήκαν θάνατο λόγω κορονοϊού, άλλοτε στα νοσοκομεία, με το υγειονομικό προσωπικό να εκτίθεται στον ιό και στην εργασιακή εξάντληση και άλλοτε στον εγκλεισμό στο σπίτι, όπου, μέσα σε συνθήκες έντονου στρες, αυξήθηκαν τα ψυχικά νοσήματα, η ενδοοικογενειακή και έμφυλη βία και η χρήση χαπιών και ουσιών.

Κλιματική κρίση

Η περιβαλλοντική κρίση αποτέλεσε ένα ζήτημα όπου ιστορικά αναδείχθηκε αρχικά από την Αριστερά, ως ένα ακόμα πεδίο εκμετάλλευσης και επιβολής του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής στη ζωή και στη φύση. Σήμερα, βρισκόμαστε στην εποχή όπου βιώνουμε καθημερινά εκφάνσεις της πλανητικής και κλιματικής αλλαγής (συχνότερα και εντονότερα καιρικά φαινόμενα, εκτεταμένες ξηρασίες, μόλυνση αέρα και υδάτων, ανάδυση πανδημιών κ.οκ.) με το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα να παρουσιάζεται ως σωτήρας απ' αυτό το δυσοίωνα παρόν και μέλλον. Παρά, λοιπόν, το αδιαμφισβήτητο γεγονός πως βασικοί παράγοντες επιτάχυνσης της κλιματικής αλλαγής αποτελεί η καύση ορυκτών (λιγνίτη, πετρελαίου, φυσικού αερίου κ.οκ) και η αλλαγή χρήσεων γης, δηλαδή οι βασικοί πυλώνες αναπαραγωγής και επιβίωσης του καπιταλιστικού συστήματος, το αφήγημα της «πράσινης»

και «αιφόρου» ανάπτυξης φαίνεται να βασίζεται εκ νέου σε αυτούς τους πυλώνες.

Βλέπουμε, έτσι, τη λεγόμενη «πράσινη μετάβαση» να πραγματοποιείται με επέκταση των βιομηχανικών εγκαταστάσεων στο φυσικό περιβάλλον, με τη μορφή φαραωνικών αιολικών και φωτοβολταϊκών πάρκων, υδροηλεκτρικών έργων, πλωτών μονάδων φυσικού αερίου, παράλληλα με τη συνέχιση εξορύξεων για υλικά απαραίτητα στη μετάβαση αυτή (λίθιο, κοβάλτιο, νικέλιο κ.ά.), δημιουργώντας νέα πεδία κερδοφορίας για τις πολυεθνικές. Η επέκταση βέβαια αυτή γίνεται εις βάρος των τοπικών κοινωνιών.

Δεν μπορούμε, όμως, να αγνοήσουμε το προφανές: την ίδια την ανθρωπογενή κλιματική αλλαγή και τις πρακτικές αναχαίτισης της ή προσαρμογής σε αυτήν. Στην πραγματικότητα, αμφότερες αποτελούν όψεις της νεοφιλελεύθερης στρατηγικής επέκτασης σε νέες αγορές, βάζοντας μάλιστα συχνά το περιβάλλον σε αντιδιαστολή με τον άνθρωπο (π.χ. «θέλετε δουλειές ή περιβάλλον;»). Αυτό σε καμία περίπτωση δεν εξισώνει το πρόβλημα με την αντιμετώπιση, όμως θέτει ξανά στο επίκεντρο το ζήτημα των μονοπωλίων.

Προσφυγική κρίση

Οι αλληπάλληλες κρίσεις του καπιταλισμού την τελευταία εικοσαετία δημιούργησαν πληθώρα πολεμικών συρράξεων στη γειτονιά μας, με στόχο την απορρόφηση αυτών των κραδασμών. Από τη Συρία, τις χώρες της Αφρικής μέχρι και την Ουκρανία και σήμερα την Παλαιστίνη, η καλλιέργεια συρράξεων έρχεται να καλύψει αδυναμίες και περαιτέρω επιβολή του κεφαλαίου, αξιοποιώντας κάθε φορά τις ιδιαίτερες τοπικές ιστορικές συγκυρίες. Παράλληλα, επιδιώκεται η δημιουργία ενός νέου γεωπολιτικού καπιταλιστικού χάρτη, με αναδιάταξη των παγκόσμιων σχέσεων και κυριαρχίας, υπό το φόντο ανάδυσης νέων παγκόσμιων σχηματισμών (βλ. BRICS).

Η μετανάστευση μπορεί από την αρχαιότητα να είναι μια φυσική όψη της κοινωνικής κίνησης (η αναζήτηση ανθρώπων για καλύτερους όρους διαβίωσης), αλλά ακόμα κι όταν αποκτά πολύπλευρα χαρακτηριστικά (μετανάστευση για το νερό, μετανάστευση για το κλίμα, κτλ.), δεν μπορεί να συγκριθεί με τη μαζική κλίμακα της προσφυγιάς της τελευταίας δεκαετίας. Τα εκατομμύρια των ανθρώπων που ξέφυγαν από το θάνατο για να ζουν την κόλαση καθημερινά ξεριζωμένοι-ες από το σπίτι τους, προτού αναζητήσουν προσωρινό ή μόνιμο καταφύγιο στις μεγάλες δυτικές μητροπόλεις, καθώς και η διάλυση τοπικών κοινωνιών ή ακόμα και ολόκληρων κρατικών οντοτήτων στην ευρύτερη περιοχή της Βόρειας Αφρικής και Μέσης Ανατολής είναι η ζωντανή απόδειξη της ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων της τελευταίας δεκαετίας. Εξάλλου, οι όροι αναδιοργάνωσης της οικονομίας, ώστε να αποτελέσουν νέες ζώνες υπερ-εκμετάλλευσης και υπερ-κερδών για τα ιμπεριαλιστικά μονοπώλια, προϋποθέτουν τον κατακερματισμό και καταστροφή των λαϊκότερων στρωμάτων, που, υπό άλλες συνθήκες, θα μπορούσαν να αποτελέσουν ακόμα και παράγοντα αντίστασης σε αυτά.

Φεύγοντας από τις πατρίδες τους, οι πρόσφυγες, κάθε φύλου και ηλικίας, εισέρχονται σε νέους κύκλους εκμετάλλευσης και τυραννίας. Από τα δίκτυα διακίνησης είτε σε γη είτε σε θάλασσα μπορεί να εξαφανίζονται και να κακοποιούνται παιδιά και γυναίκες μέχρι να χάσουν την όποια περιουσία τους στην διαδικασία. Από τα κράτη γίνονται αντικείμενο κερδοσκοπίας, άλλοτε οικονομικής - όσο μοχλεύονται πόροι εθνικοί και υπερεθνικοί, με άγνωστο το «μέχρι πότε» - και άλλοτε πολιτικοκοινωνικής, όπου χρησιμοποιούνται για να ενεργοποιήσουν τα πιο αντιδραστικά μισαλλόδοξα αντανάκλαστικά: τον φόβο της «εξωτερικής απειλής», της «εισβολής», της «αλλοτρίωσης του πολιτισμού, της εθνικής/θρησκευτικής ταυτότητας ή της φυλετικής καθαρότητας», κ.ά. Χρησιμοποιούνται δε συχνά πυκνά και στον επίσημο κρατικό λόγο ως γεωπολιτικό «όπλο» που καθορίζει τις διακρατικές σχέσεις, με όμοιο τρόπο με τα χημικά ή πυρηνικά. Σε έναν σύστημα που μετράει μόνο αριθμούς και όχι ψυχές, ο πλανήτης μοιάζει να διακρίνεται σε χώρες που «παράγουν πρόσφυγες», σε χώρες της «περιφέρειας» που προορίζονται να τους «κρατούν» και στις χώρες του καπιταλιστικού πυρήνα που δεν θέλουν να τους υποδέχονται ή θέλουν να επιλέγουν τους όρους που θα το κάνουν.

Πολιτισμική κρίση στη Δύση

Κατά τους τελευταίους αιώνες, οι λαοί στις χώρες εκτός του καπιταλιστικού πυρήνα που βρίσκονταν είτε στη θέση της αποικίας είτε χαμηλά στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, έγιναν τα γρανάζια μιας παγκόσμιας μηχανής συγκέντρωσης, συσσώρευσης, υπερ-κέρδους και υπερ-εκμετάλλευσης, η οποία στη συνέχεια εξήχθη σε αυτές με την μορφή πολιτισμικών και καταναλωτικών προτύπων για τον περαιτέρω έλεγχο της προσφοράς και της ζήτησης. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, χωρίς να βρίσκονται σε ευνοϊκότερη θέση στην αλυσίδα, οι εργαζόμενοι και κάτοικοι των χωρών του ανεπτυγμένου μονοπωλιακού καπιταλισμού, είδαν την κρίση του συστήματος να απειλεί και τους κοινωνικούς - πολιτισμικούς όρους που έχουν ζήσει. Σχεδόν αναπόφευκτα, η επίθεση στην εργασία και οι μονοπωλιακοί ανταγωνισμοί για τον έλεγχο των αγορών εξαιτίας της ανόδου του νεοφιλελευθερισμού (ειδικά από τη δεκαετία του '90) κατέληξαν να επηρεάζουν τόσο τον τρόπο που συγκροτούνται οι κοινωνικές σχέσεις όσο και η ίδια η ατομική προσωπικότητα.

Τα συστήματα του κοινωνικού κράτους που κατακτήθηκαν μέσα από ηρωικούς ιστορικούς αγώνες με κόστος αίματος έχουν γίνει «λάστιχο» (εργασία, πρόνοια, υγεία, σύνταξη, κ.ά.), κατά περιπτώσεις έχουν διαρραγεί κιόλας υπό την πίεση του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού και υπόκεινται πλέον, ως βεβαιότητες που οργανώνουν και «ρυθμίζουν» τις ανθρώπινες ζωές στις δυτικές κοινωνίες, σε πολιτική παρέμβαση προς όφελος των ελίτ.

Οι άνθρωποι στις μεγάλες μητροπόλεις της Δύσης βιώνουν εκτεταμένα αισθήματα δυστυχίας, άγχους ή μελαγχολίας και απουσία απόλαυσης, τα οποία η κατανάλωση δομικά υπόσχεται να κατευνάσει και την οποία επιδιώκουν να ελέγξουν τα μονοπώλια. Βιώνουν την απόσταση, παθητικά ή ενεργητικά, από την πολιτιστική δημιουργία και την αποσύνδεση των ανθρώπινων αισθήσεων με αυτή, παρά μόνο ως «στάση» και «κατανάλωση». Βιώνουν την επίθεση στο σώμα τους μέσω της πρόσληψης τροφής ή οξυγόνου,

με διαρκή ποσοτική ή ποιοτική υποσίτιση. Βιώνουν μια επίθεση ακόμα και στον ύπνο, στην αναγκαία σωματική ξεκούραση για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, μια κατάσταση φυσική και κοινωνική που αντιτίθεται σε έναν καπιταλισμό, ειδικά με τη μορφή του ψηφιακού κεφαλαίου, χωρίς όρια. Βιώνουν εν τέλει την απουσία εκδημοκρατισμού της κοινωνικής ζωής με την ευρεία έννοια, ο οποίος δεν μπορεί να αναπληρωθεί από το κεφάλαιο, τον καπιταλιστικό εξορθολογισμό της κοινωνικής κίνησης και την «ουδέτερη» πρόοδο της τεχνολογίας και της επιστήμης.

Σε όλα τα παραπάνω, η επιχειρηματολογία υπέρ της ενίσχυσης ή της προστασίας της ιδιωτικότητας εκ μέρους του φιλελευθερισμού είναι τουλάχιστον αστεία. Η όλο και μεγαλύτερη αποκοινωνικοποίηση βασικών αγαθών και οι επιπτώσεις της είναι κραυγαλέα, αλλά παράλληλα μπορούν να συνιστούν και την υλική βάση της κριτικής και της αντίστασης. Η σοσιαλιστική προοπτική δεν θα σταματήσει ποτέ να είναι επίκαιρη.

2ο Κεφάλαιο

2.1. Ένας στρεβλός καπιταλισμός και η πολιτική εκπροσώπηση που του αντιστοιχεί

Σύμφωνα με τις σχετικές ταξινομήσεις διεθνών οργανισμών όπως το ΔΝΤ, ο ΟΗΕ ή ο ΟΟΣΑ, η Ελλάδα, ως μέλος της ΕΕ, κατατάσσεται στις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού. Μάλιστα, θεωρείται από το καλοκαίρι του 2022 ότι έχει βγει από το καθεστώς «ενισχυμένης επιτροπείας», τέσσερα χρόνια μετά την ανακοίνωση της «εξόδου από τα μνημόνια», ενώ το καλοκαίρι του 2023, η Ελλάδα πήρε την λεγόμενη «επενδυτική βαθμίδα».

Οι εκπρόσωποι της κυβέρνησης Μητσοτάκη, των αστικών κομμάτων και υπερεθνικών φορέων ισχυρίζονται ότι τώρα, οι πλέον οι ελληνικές κυβερνήσεις μπορούν να νομοθετούν ελεύθερα και να κινηθούν από το φάσμα της λιτότητας σε αυτό της ανάπτυξης, έχοντας αντλήσει «μαθήματα από τα παθήματα του παρελθόντος», ενώ η χώρα μπορεί να θεωρηθεί πλέον επενδυτικά ασφαλής και ελκυστική, με επαρκή ρευστότητα και δυνατότητα δανεισμού με χαμηλά επιτόκια. Με αυτούς τους ισχυρισμούς των εθνικών και υπερεθνικών φορέων, σκιαγραφείται μια εικόνα ειδυλλιακή για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και την ευημερία του ελληνικού λαού, που δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα.

Η ελληνική οικονομία δεν έχει ξεπεράσει στην ουσία την περίοδο που ξεκίνησε με το ξέσπασμα της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης και των αλλεπάλληλων μνημονίων που ακολούθησαν στο όνομα της αντιμετώπισης της, όταν και έχασε πάνω από το 30% του ΑΕΠ και σημείωνε περίπου 2,5% μέση ετήσια ύφεση, ενώ το 2023, το ύψος του εκτιμώμενου ΑΕΠ (222 δις) παραμένει πολύ πίσω από εκείνο του 2008 (241 δις). Συνδυαστικά με την δραματική μείωση των κρατικών δαπανών σε μισθούς, επιδόματα και συντάξεις, την συντριβή της ζήτησης, την συρρίκνωση της μικρής και μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, την εκχώρηση στρατηγικών τομέων της οικονομίας με όρους ξεπουλήματος και με τη μεγαλύτερη υποθήκη δημόσιας ακίνητης περιουσίας που έχει γίνει στην Ιστορία και τους ανέφικτους και αντικοινωνικούς στόχους για τα πρωτογενή πλεονάσματα (τα δύο τελευταία δεσμεύσεις του «άτυπου» Μνημονίου 4 που επεκτείνεται μέχρι το 2060) η επίδραση του παρατεταμένου φαύλου κύκλου λιτότητας - ύφεσης και του νεοφιλελεύθερου σοκ άφησε τραύματα στην ελληνική κοινωνία και οικονομία, τα οποία την επηρέασαν μέχρις ώρας ανεπανόρθωτα και άλλαξαν ριζικά τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό.

Εκ πρώτης όψης, η ελληνική οικονομία φέρει όμοια χαρακτηριστικά με αυτά της πρώτης δεκαετίας του αιώνα: χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, σχετικά χαμηλή τεχνολογική καινοτομία, χαμηλή παραγωγικότητα, υψηλή ανεργία, συρρίκνωση υλικής παραγωγής, υπερβολικό βάρος στον τομέα των υπηρεσιών και διαιώνιση των μεγάλων ελλειμμάτων στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών. Όλα αυτά συντείνουν στο ότι δεν έχει ξεπεράσει την κρίση, αφού η ήπια ανάκαμψη που σημειώνει τα τελευταία χρόνια είναι πολύ

υποδεέστερη των ακραία αντικοινωνικών κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας, των απαιτήσεων της παραγωγικής ανόρθωσης και φυσικά, της αναπλήρωσης του πάγιου κεφαλαίου που χάθηκε όλα αυτά τα χρόνια. Παράλληλα, ο πρωτογενής και δευτερογενής τομέας αθροίζουν λιγότερο από το 20% του ΑΕΠ, χωρίς να μπορούν να εξάγουν αλλά και να καλύψουν εγχώριες ανάγκες και να περιορίσουν τις εισαγωγές. Ακόμα και ο τομέας των υπηρεσιών πλέον έχει διογκωθεί εξαιτίας του τουρισμού και της ναυτιλίας, με την έμμεση συνεισφορά τους στο ΑΕΠ να αγγίζει ή και να ξεπερνάει το 35%. Όλα τα παραπάνω συντείνουν και στη διάρθρωση της «ανάπτυξης», όπως την ευαγγελίζεται η κυβέρνηση, με αύξηση των καταναλωτικών δαπανών (κοντά στο 70%) και χαμηλές επενδύσεις από τον ιδιωτικό τομέα (κάτω από 15%). Τέλος, προφανώς, η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, που πλέον ξεπερνάει και τα όρια των αποταμιεύσεων και χρησιμοποιεί μέρος τους για την κάλυψη αναγκών των νοικοκυριών (η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στην ΕΕ το 2022 με αρνητικό ποσοστό αποταμίευσης επί του εισοδήματος), δεν είναι άσχετη ούτε με τα κύματα πληθωριστικής πίεσης ούτε με την αισχροκέρδεια του ιδιωτικού τομέα και της οικονομικής ελίτ σε βασικούς τομείς της ζωής (π.χ. ενέργεια, καύσιμα, είδη πρώτης ανάγκης, στέγη, υγεία, κτλ.), πάντα με προσχηματικούς λόγους (π.χ. πόλεμος στην Ουκρανία, ενίσχυση της «ποιότητας» και της «ανταγωνιστικότητας», κτλ.).

Επομένως, η ελληνική οικονομία υποφέρει από αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης εξαιτίας των πολλαπλών κυμάτων ακρίβειας και ταυτόχρονα, έχει και χαμηλούς δείκτες επενδύσεων. Οι δε συστημικές αναλύσεις που ανάγουν το παραπάνω φαινόμενο στην ονομαστική αύξηση του κατώτατου μισθού και στην αύξηση της απασχόλησης, αποκρύπτουν μια τεράστια αλήθεια: χωρίς την απόλυτη ανοχή ή και στήριξη της κυβέρνησης, ο ελληνικός καπιταλισμός - ειδικά οι μεγάλοι όμιλοι και τα μονοπώλια, - καρκινοβατεί και αδυνατεί να χαράξει αυτόνομη στρατηγική, ώστε να δικαιολογήσει τη συνεχή λεηλασία του ελληνικού λαού. Αντιθέτως, η όποια ανάκαμψη του ελληνικού κεφαλαίου βασίστηκε στα χρόνια των μνημονίων σε τρεις βασικούς άξονες: α) στη συντριβή του πραγματικού εργατικού κόστους β) στην διαρκή ενίσχυσή μέσω κρατικών και υπερεθνικών κονδυλίων (τα ¾ των 57 δις του ΕΣΠΑ και του Προγράμματος Ανάκαμψης καταλήγουν στους πιο ισχυρούς επιχειρηματικούς ομίλους) και γ) στην διείσδυσή του σε νέους τομείς, μέσω του ακραίου προγράμματος ιδιωτικοποίησης ακίνητης περιουσίας, δημόσιων υπηρεσιών και κοινωνικών αγαθών. Σημαντικό μέρος από τα φορολογικά έσοδα, τις περικοπές κοινωνικών δαπανών και εσόδων από την εκποίηση δημόσιας περιουσίας πάει για κάλυψη των τοκοχρεολυσίων του δημοσίου χρέους (γύρω στα 20 δις κάθε χρόνο). Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί πως η αύξηση των φορολογικών εσόδων είναι σχεδόν υπερτριπλάσια της ισχνής ανάκαμψης (σχεδόν 7 δις αύξηση τα τελευταία δύο χρόνια), τα οποία όμως αντλούνται πρωτίστως από τις θυσίες του ελληνικού λαού (έμμεση φορολογία, πληθωρισμός, κá.), ενώ τα αντίστοιχα έσοδα από τα νομικά πρόσωπα (ΑΕ και ΕΠΕ) έχουν μειωθεί κατά 300 εκ. ευρώ στον τελευταίο προϋπολογισμό!

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί βεβαίως το εφοπλιστικό κεφάλαιο, το οποίο είναι ηγεμονικό σε πλανητικό επίπεδο, μόνο κατ' όνομα «ελληνικό», αφού στην πραγματικότητα δεν έχει «πατρίδα». Αυτό δεν σημαίνει πως είναι

εντελώς αυτονομημένο από το ελληνικό κράτος, αφού σε κρίσιμα ζητήματα προστρέχει στην κρατική υποστήριξη (ιδιαίτερα σε στιγμές κρίσεων, στις οποίες είναι συχνά ευάλωτο), όμως την ίδια στιγμή, συχνά διακηρυγμένα με τον πιο κυνικό τρόπο, δεν αναφέρεται σε κάποια κρατική υπόσταση ή ελέγχεται από αυτή. Δεν είναι τυχαίο πως στον πόλεμο της Ουκρανίας, όπου η ελληνική κυβέρνηση πήρε σαφέστατη θέση υπέρ της φιλοευρωπαϊκής-φιλονατοϊκής-φιλοφασιστικής κυβέρνησης της χώρας, δεν επέβαλε κανένα απολύτως έλεγχο στο ελληνικό εφοπλιστικό κεφάλαιο, το οποίο κερδοφόρησε, αναλαμβάνοντας τεράστιο μερίδιο στην μεταφορά ρωσικού φυσικού αερίου παγκοσμίως, την ώρα που είναι ένας από τους μεγαλύτερους μεταφορείς αμερικάνικου φυσικού αερίου! Σε ότι αφορά την «ελληνικότητα» της ναυτιλίας, το χάσμα ανάμεσα στα «ελληνόκτητα» πλοία και στην εγγραφή στο ελληνικό νηολόγιο γίνεται όλο και μεγαλύτερο, με την ελληνική σημαία να έχει χάσει περίπου το ¼ της δύναμης της την τελευταία δεκαετία και τη συντριπτική πλειονότητα των μεγάλων πλοίων να εγγράφεται σε νηολόγια άλλων χωρών με πολύ ευνοϊκότερα καθεστώτα φορολογίας, δηλαδή σε «φορολογικούς παραδείσους».

Ομοίως, το τουριστικό κεφάλαιο γνωρίζει σχεδόν διαρκή ανάπτυξη εδώ και μια δεκαετία (με εξαίρεση την περίοδο της πανδημίας). Αυτή όμως η ανάπτυξή του, συνεχίζει να αξιολογείται με βάση σχεδόν αποκλειστικά σε αφίξεις και τουριστικά έσοδα και όχι σε μέση τουριστική καταναλωτική δαπάνη, δαπάνη ανά διανυκτέρευση ή αποτύπωμα στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες. Δεν είναι τυχαίο που η αύξηση των συγκεκριμένων δεικτών δεν συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση της εργασίας, με χιλιάδες νέους και νέες να αποφεύγουν δικαίως να δουλέψουν «σεζόν» σε συνθήκες εργασιακού κάτεργου, με εξαντλητικά ωράρια, απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης υγιεινής (ιδιαίτερα στην περίοδο του κορονοϊού). Την ίδια ώρα φυσικά, η εξάρτηση από τους μεγάλους tour operators πλήττει τη φέρουσα ικανότητα των προορισμών, με τεράστιες επιπτώσεις στις υποδομές και κυρίως στο περιβάλλον. Ο ελληνικός τουρισμός είναι ένα προϊόν που καταναλώνεται στη χώρα μας, αλλά κατασκευάζεται και αγοράζεται αλλού, με τον ελληνικό λαό να αποκομίζει λίγα οφέλη και πολύμορφη υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου του.

Όλα τα παραπάνω διαμορφώνουν μια εικόνα της ελληνικής οικονομίας ως μιας περιφερειακής χώρας της ΕΕ, υποβαθμισμένης στον διεθνή καταμερισμό εργασίας, τρομερά εξαρτημένης από το ξένο κεφάλαιο, με μικρή παραγωγική αυτόρκεια και εξαγωγικό προσανατολισμό, με εξαίρεση δραστηριότητες που είτε δεν αποφέρουν τίποτα είτε δυσχεραίνουν ακόμα περισσότερο τις συνθήκες διαβίωσης για εργαζόμενους, μικρούς επαγγελματίες και τοπικές κοινωνίες. Οι δε επενδύσεις που γίνονται είτε αφορούν σε μικρές επενδύσεις παγίων (πάντα μικρότερες από τις αντίστοιχες αποσβέσεις, δηλαδή φοροδιαφυγή) είτε σε κερδοσκοπία σε μετοχές, ομόλογα, real estate και κάθε μορφής προσόδου είτε σε συμμετοχή στο πλιάτσικο των ιδιωτικοποιήσεων. Επί της ουσίας, ο ελληνικός καπιταλισμός, ως προς το επενδυτικό του σκέλος, προσπαθεί από την αρχή της οικονομικής κρίσης να βγάλει το μεγαλύτερο δυνατό κέρδος με τη μικρότερη δυνατή επένδυση σε ανάπτυξη παραγωγικών υποδομών, ψηφιακό μετασχηματισμό, θέσεις εργασίας και μισθούς, οικολογική μετάβαση, κτλ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το

μαρασμό της παραγωγικής δομής της χώρας και την περαιτέρω υποβάθμιση της στον διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Τέλος, η διάρθρωση του ελληνικού κεφαλαίου και η εξάρτηση του από το ξένο κεφάλαιο - ιδιαίτερα σε επίπεδο εξωτερικών υποχρεώσεων, δανείων, χρηματοοικονομικών προϊόντων, ψηφιακών τεχνολογιών, κτλ. - προφανώς προεκτείνεται και στο γεωπολιτικό - γεωστρατηγικό πεδίο, με την Ελλάδα να παίζει απροκάλυπτα τον ρόλο του «πρόθυμου» συμμάχου των ιμπεριαλιστικών συμφερόντων της δυτικής και ειδικότερα, της αμερικανικής ηγεμονίας. Άλλοτε πρόθυμος «μαθητής» και άλλοτε πρόθυμος «πελάτης», η Ελλάδα έχει μετατραπεί σε ορμητήριο του NATO. Η παραπάνω στάση επιβεβαιώνεται από την άκριτη στήριξη σε Ουκρανία και Ισραήλ που υπονομεύει ευθέως τις σχέσεις της Ελλάδας με τη Ρωσία και τον Αραβικό κόσμο. Επιβεβαιώνεται από τον ποιοτικό και ποσοτικό πολλαπλασιασμό των αμερικανικών και νατοϊκών βάσεων στην Ελλάδα και την παροχή στην ισραηλινή στρατιωτική μηχανή να «εκπαιδεύει» πιλότους στην εκκωρημένη βάση της Καλαμάτας. Επιβεβαιώνεται από την αύξηση των εξοπλιστικών δαπανών (στην κορυφή των χωρών - μελών του NATO στη σχετική λίστα), με την φιλοσοφία και χρήση των περισσότερων οπλικών συστημάτων να μην εξυπηρετεί τις ανάγκες σε «εθνική άμυνα», αλλά τα επιθετικά σχέδια των ιμπεριαλιστικών κέντρων. Τέλος, παρά τους κατά καιρούς ψηφοθηρικά εθνικιστικούς παροξυσμούς, επιβεβαιώνεται και από την σύγκλιση κυβερνήσεων και αστικών κομμάτων σε ζητήματα, όπως η συμφωνία ένταξης της Βόρειας Μακεδονίας στο NATO και στην ΕΕ, με το πρόσχημα της επίλυσης του ονόματος και στόχο την περαιτέρω απομόνωση της Ρωσίας ή και τα σχέδια για την συνεκμετάλλευση του Αιγαίου. Φυσικά, η εξωτερική πολιτική των κυβερνήσεων που ακολούθησαν την συνθηκολόγηση του ΣΥΡΙΖΑ το 2015 εκτός από μονοδιάστατη, είναι και επικίνδυνα ανιστόρητη, καθώς δείχνει να αντιλαμβάνεται τις σχέσεις της με την Δύση με εμμονή και έξω από την ιστορικότητα τους, σε έναν κόσμο όπου αναδύονται διαρκώς νέες δυνάμεις από την περιφέρεια και η απόλυτη πρόσδεση σε ιμπεριαλιστικά κέντρα σημαίνει πρόσδεση σε κάθε είδους συμφέροντα τους - ακόμα και στρατιωτικά.

2.2. Μια κοινωνία χωρίς φωνή

Στον αντίποδα, βρίσκεται η τεράστια πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας, ένα πραγματικό «έθνος καταπιεσμένων» - μια κοινωνική πλειοψηφία που ζει με το χειρότερο βιοτικό επίπεδο στην Ευρώπη, μέσα σε μια διαρκή περιβαλλοντική και πολιτισμική υποβάθμιση. Οι εργαζόμενοι στην Ελλάδα εργάζονται τις περισσότερες ώρες (και σημειώνουν και τις περισσότερες υπερωρίες) στην ΕΕ. Βρίσκονται εδώ και δεκαπέντε χρόνια μόνιμα στις πρώτες θέσεις της ανεργίας και ειδικά σε νέους και νέες. Πληρώνουν τα βασικά αγαθά (είδη πρώτης ανάγκης, βενζίνη, ηλεκτρικό ρεύμα, ίντερνετ) άλλοτε πιο ακριβά από οποιονδήποτε άλλον ή σε κάθε περίπτωση, εντελώς αναντίστοιχα με τον πραγματικό μισθό τους. Ζουν με το υψηλότερο κόστος στέγασης. Αποταμιεύουν με τον μικρότερο ρυθμό, με τη συντριπτική πλειονότητα να έχει καταθέσεις κάτω των 1.000 ευρώ και η μέση αποταμίευση να είναι αρνητική. Κινδυνεύουν να βρεθούν σε μια δημοκρατία - καθεστώς, με κύρια χαρακτηριστικά τον αυταρχισμό, τη διαφθορά, την αλαζονεία, την καταστολή και την μιντιακή προπαγάνδα, που τους σπρώχνουν στην ιδιότητα, την αποχή και την απογοήτευση. Βιώνουν έναν

διαρκή πολιτιστικό μαρασμό, με το ελληνικό κράτος, όχι απλώς να μη στηρίζει την πολιτιστική ανάπτυξη, αλλά να απαξιώνει και τον πνευματικό πλούτο, ο οποίος υπήρξε καταλυτικός παράγοντας για τη ριζοσπαστικότητα των καταπιεσμένων και οργανικό μέρος του κινήματος ακόμα και σε αντίστοιχες εποχές οικονομικού μαρασμού π.χ. στον 20^ο αιώνα. Τέλος, πρόσφατες έρευνες δείχνουν υψηλότερους δείκτες σε άγχος, κατάθλιψη, κρίσεις πανικού και εκδηλώσεις θυμού.

Τα παραπάνω είναι η υλική βάση μιας κοινωνίας - «πειραματόζωο», τα υλικά αποτελέσματα των ακραίων νεοφιλελεύθερων πολιτικών που έχουν επικρατήσει την τελευταία δεκαετία και πλέον, με βασικές αιχμές που συγκροτούν την κυρίαρχη ηγεμονία και αναπαράγουν την κρίση, τα παρακάτω:

Η επίθεση στην εργασία. Η ακόμα μεγαλύτερη στροφή της ελληνικής οικονομίας στον τομέα των υπηρεσιών, η υποβάθμιση της στον διεθνή καταμερισμό εργασίας και οι μνημονιακοί αντεργατικοί - αντισυνδικαλιστικοί νόμοι (και όχι μόνο), έχουν δημιουργήσει με τη σειρά τους έναν «νέο εργαζόμενο» - όχι (κυρίως) με την έννοια της ηλικίας, αλλά με την έννοια του μοντέλου. Αυτό το φαινόμενο ενισχύεται ακόμα περισσότερο από τα μεγέθη της ανεργίας, τα οποία δρουν σε ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο, δημιουργώντας ανασφάλεια για το μέλλον, φόβο για την απόλυση, μείωση της αυτο-εκτίμησης του εργαζόμενου και αίσθημα πρόσκαιρου και παρόντος.

Κατά τα άλλα, η αυξανόμενη συγκέντρωση της μισθωτής εργασίας στον τριτογενή τομέα και η «βιομηχανοποίηση» του ενισχύει την ελαστική απασχόληση (υπερωριακή εργασία, «σπαστά ωράρια», απελευθέρωση του πενθημέρου, μερική απασχόληση, εποχικότητα, ενοικίαση εργασίας, κινητικότητα, υποαμοιβόμενες μορφές εργασίας, κά.) και ταυτόχρονα, αφαιρεί από τον χώρο εργασίας τα κοινωνικά και συλλογικά του χαρακτηριστικά. Με την εργασία στα πλαίσια της ψηφιοποίησης να κατακερματίζεται και τον εργαζόμενο να αποξενώνεται από το χώρο και το αντικείμενο εργασίας, πλέον στην ίδια εταιρεία μπορεί να εργάζονται άνθρωποι που να μην συναντιούνται καν μεταξύ τους, αφού δουλεύουν σε διαφορετικά ωράρια, σε διαφορετικούς χώρους (ακόμα και από το σπίτι) ή ακόμα και για διαφορετικό εργοδότη.

Παράλληλα, η κατάργηση του οκταώρου έχει κανονικοποιηθεί και θεσμικά μέσα από αντεργατικούς και αντισυνδικαλιστικούς νόμους, ενώ περιορίζεται ακόμα περισσότερο ο κοινωνικά αναδιανεμητικός ρόλος του ασφαλιστικού συστήματος και απομακρύνεται ακόμα περισσότερο την προοπτική της σύνταξης για τις νεότερες γενιές εργαζόμενων.

Αναλυτικότερα, σήμερα και μετά από συνεχείς κυβερνητικές επιθέσεις οι εργαζόμενοι έχουν βρεθεί με την πλάτη στον τοίχο, καθώς

- οι απολύσεις για την εργοδοσία έγιναν πιο εύκολες ενώ απελευθερώθηκαν και οι ομαδικές
- υπήρξε ωμή παρέμβαση και συρρίκνωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών και δικαιωμάτων

- θεσμοθετήθηκε η ηλεκτρονική λήψη αποφάσεων και η υποχρεωτική ηλεκτρονική ψηφοφορία στις εκλογικές διαδικασίες
- ο καθορισμός του κατώτατου μισθού από την κυβέρνηση στερήσε από το συνδικαλιστικό κίνημα ένα βασικό εργαλείο διεκδίκησης και επαφής με τους εργαζόμενους
- η παρέμβαση στο πλαίσιο των συλλογικών διαπραγματεύσεων έχει σαν αποτέλεσμα η συντριπτική πλειοψηφία των μισθωτών να μην καλύπτεται από κανενός είδους συλλογική σύμβαση
- οι μισθοί παραμένουν καθηλωμένοι με την ακρίβεια να καλπάζει
- οι εργασιακές σχέσεις πάνε από το κακό στο χειρότερο, το εργατικό δίκαιο δεν υπάρχει και έχει αντικατασταθεί από το δίκιο του εργοδότη
- ο ΟΑΕΔ δεν ανταποκρίνεται στην προστασία των ανέργων και το νέο θεσμικό πλαίσιο επιδείνωσε τα προβλήματα που υπήρχαν
- οι ελεγκτικοί μηχανισμοί της επιθεώρησης εργασίας είναι πλέον τελείως ανύπαρκτοι
- η ιδιωτικοποίηση στρατηγικών τομέων της οικονομίας είναι στο ζενίθ.

Ανάλογη επίθεση δέχθηκαν και τα ασφαλιστικά δικαιώματα, καθώς τα τελευταία δεκατρία χρόνια και μετά από μπαράζ επιθέσεων από όλες τις κυβερνήσεις είχαμε αύξηση των ορίων ηλικίας για σύνταξη, μείωση των συντάξεων και όλων των κοινωνικών παροχών, μείωση της κρατικής χρηματοδότησης στο ασφαλιστικό σύστημα και μετατροπή της επικουρικής ασφάλισης σε κεφαλαιοποιητική, κάτι που απειλεί τις σημερινές επικουρικές συντάξεις και βάζει τις βάσεις για την περαιτέρω συρρίκνωση της κρατικής χρηματοδότησης και των ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Η μείωση των συντάξεων και η απομάκρυνση από το «80% κύρια - 20% επικουρική σύνταξη» έχει σπρώξει πολλούς εργαζόμενους να προσπαθούν να αναπληρώσουν τις προσδοκίες μέσω της ιδιωτικής ασφάλισης.

Επίσης, δεν είναι τυχαίο που στις νεότερες γενιές, σύμφωνα με έρευνες, αυξάνονται τα ποσοστά όσων αναζητούν την εξασφάλιση συμπληρωματικής αποταμίευσης που θα επιτρέψει να βιοποριστούν στο παρόν και να σταματήσουν στο μέλλον να εργάζονται από επιλογή χωρίς να βασίζονται στη σύνταξη, σε «επενδύσεις» μέσω διαδικτυακών πλατφορμών συναλλαγής χρηματοοικονομικών προϊόντων (π.χ. αγοραπωλησία μετοχών, κρυπτονομίσματα, κ.ά.) ή ακόμα και τζόγου (αύξηση τζίρου σχεδόν κατά 30%). Όσοι και όσες δε, στερούνται εισοδήματος για κάτι τέτοιο - άρα και με σημερινούς όρους, δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών τους - ζουν με «συμπληρώματα», είτε από τις συντάξεις των γονιών είτε από την επιδοματική πολιτική, η οποία έχει επεκταθεί ως κοινωνική «ανταμοιβή» για την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος (δηλαδή, για τη λιτότητα) εδώ και δέκα χρόνια.

Αυτή η συνθήκη φυσικά δεν αφήνει ανεπηρέαστη την ιδεολογική συγκρότηση της εργατικής τάξης. Το σχήμα του εργαζόμενου που θα βιοπορίζεται επαρκώς από σταθερή εργασία, που θα του εξασφαλίζει υγεία, κοινωνική ασφάλιση και σύνταξη, χωρίς να αλλάξει πολλές δουλειές μέχρι τότε, είναι πλέον κάτι που αυτές οι γενιές αγνοούν και όσο θα αντικαθίστανται οι υλικοί όροι ύπαρξής τους, θα απομακρύνονται και οι όροι διεκδίκησής του. Εργατικές κινητοποιήσεις των τελευταίων ετών, όσο μαχητικές κι αν είναι,

ουσιαστικά αποτελούν σταγόνα στον ωκεανό και τις επικαλούμαστε όχι για να αρνούμαστε την πραγματικότητα, αλλά για να εξάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα για το πως διεξήχθησαν και για ποιο λόγο πέτυχαν νίκες (βλ. συνδυασμός καταναλωτικού μπουϊκοτάζ, επικοινωνιακής καμπάνιας, κοινωνικής αλληλεγγύης, και απεργιακής κινητοποίησης στην περίπτωση της e-food).

Η επίθεση στην Παιδεία. Η δημόσια δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει βρεθεί στο στόχαστρο των νεοφιλελεύθερων αναδιαρθρώσεων εδώ και πάνω από τριάντα χρόνια. Το πανεπιστημιακό και ιδιαίτερα το φοιτητικό κίνημα σε πολλές περιπτώσεις, έχει καταφέρει να διεξάγει αμυντικές μάχες και να πετυχαίνει τακτικές νίκες, οι οποίες στο παρελθόν σφυρηλάτησαν συνειδήσεις και πρακτικές που γέννησαν νέους αγώνες. Όμως, η στρατηγική του νεοφιλελευθερισμού έχει προχωρήσει, καθώς η υποχρηματοδότηση, η κατάργηση του πανεπιστημιακού ασύλου, η απελευθέρωση της αγοράς πτυχίων και της εξίσωση τους με τα ΑΕΙ, οι διαγραφές φοιτητών, μαζί με την απομαζικοποίηση των συλλόγων έχουν ήδη αλλάξει δραστικά την φυσιογνωμία του δημόσιου πανεπιστημίου. Έχουν πλέον οδηγήσει σε ένα πανεπιστήμιο απαξιωμένο και με περιορισμένη την πανεπιστημιακή ζωή. Η εμμονή της σημερινής κυβέρνησης, μάλιστα, στην στοχοποίηση του δημόσιου χαρακτήρα του Πανεπιστημίου δεν δίστασε να παρακάμψει την διαδικασία της συνταγματικής αναθεώρησης, αξιοποιώντας το κοινοτικό δίκαιο κατά το δοκούν, προκειμένου να επιταχύνει την κατάργηση του άρθρου 16.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μέσω του μέτρου της Ελάχιστης Βάσης Εισαγωγής και της Τράπεζας Θεμάτων, παρατηρούμε τον συστηματικό αποκλεισμό απόφοιτων λυκείου από την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την ώθηση τους σε αδιαβάθμητες ή μεταλυκειακές σχολές (επαγγελματικές σχολές, ΙΕΚ - ΚΕΚ, κολέγια, κτλ.). Αν σε αυτά αθροίσουμε και τη μαθητεία στα ΕΠΑΛ, παρατηρούμε ένα σχέδιο που στόχο έχει την μετατροπή του δημόσιου σχολείου σε ένα ατέρμονο εξεταστικό κέντρο, την μείωση των εισακτέων στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση, την τόνωση της ζήτησης για την ιδιωτική εκπαίδευση ή κατάρτιση μετά το λύκειο και την αύξηση αποφοίτων λυκείου, που στερούνται το ακαδημαϊκό βάθος και το κοινωνικό πρόσημο που προσφέρει το δημόσιο πανεπιστήμιο και μπορούν να διοχετευτούν πιο εύκολα στην αγορά εργασίας με χαμηλά ή και ανύπαρκτα επαγγελματικά δικαιώματα. Στο νεοφιλελεύθερο εγχειρίδιο για ένα νέο πρότυπο εργαζόμενου, οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της παιδείας είναι ο αναγκαίος πρόλογος.

Η στοχοποίηση της δημόσιας παιδείας δεν αφορά μόνο στους φοιτητές, σπουδαστές και μαθητές. Μεγάλο μέρος των νεοφιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων έχει προσανατολισμό να πλήξει τα εργασιακά δικαιώματα των εκπαιδευτικών, οι οποίοι συνιστούν πάνω από το 10% της εργατικής τάξης στη χώρα, δηλαδή μια από τις μαζικότερες και πιο μαχητικές κατηγορίες εργαζομένων. Συγκεκριμένα, αυταρχικοποιείται η εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες, υποβαθμίζεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού, μειώνεται ακόμα περισσότερο το εισόδημα των εκπαιδευτικών και οι μόνιμες θέσεις εργασίας, κτλ. Τέλος, μέσα στην κρίση, αυξήθηκαν δραματικά οι συγχωνεύσεις σχολείων, περιορίστηκαν σε βαθμό ανυπαρξίας οι δημόσιες προνοιακές δομές προς όφελος των ιδιωτικών και εις βάρος των περιορισμένων οικονομικών

δυνατοτήτων των νέων οικογενειών, ενώ διαχρονική είναι η απαξίωση των προγραμμάτων «παράλληλης στήριξης», αλλά και της πρόσβασης των ΑμεΑ στην εκπαίδευση.

Όλες οι παραπάνω μεταρρυθμίσεις έχουν αλλοιώσει και την ιδεολογική υφή της εκπαίδευσης, το πως προσεγγίζεται δηλαδή ο χαρακτήρας, ο ρόλος και η αξία της: η Παιδεία αποστεώνεται από την ακαδημαϊκότητα, το βάθος και την ευρύτητα της και καταλήγει ένα κυνήγι της «αριστείας» που διαποτίζει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, βάζοντας ακόμα και παιδιά δημοτικού στη διαδικασία επίτευξης «στόχων» και «διακρίσεων» και τον διαχωρισμό ανάμεσα σε «καλή» και «κακή» μόρφωση.

Η επίθεση στη νεολαία. Η νεολαία της χώρας βρέθηκε στο μεταίχμιο ανάμεσα στην περίοδο της Μεταπολίτευσης πριν την κρίση και στην περίοδο της παρατεταμένης κρίσης, κάτι που απέκτησε ακόμα πιο δραματικά χαρακτηριστικά, προιούσας της γήρανσης του πληθυσμού (η Ελλάδα είναι η δεύτερη πιο «γερασμένη» χώρα στην ΕΕ). Πρόκειται για την γενιά που γεννήθηκε από την δεκαετία του '80 μέχρι την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα και σήμερα εκτείνεται στις ηλικίες 15-45, αλλά σύμφωνα με την αστική βιβλιογραφία, μπορεί να είναι και δύο διαφορετικές γενιές, όπου οι μεν βρέθηκαν στο επίκεντρο της κρίσης ως νεαροί ενήλικοι και οι δε ως παιδιά και έφηβοι ("generation Y» και "generation Z» ή "millenials» και "zoomers», αντίστοιχα).

Χωρίς τα χαρακτηριστικά να ενοποιούνται στο σύνολο της, πρόκειται για μια γενιά ανθρώπων με το υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο στην νεοελληνική Ιστορία, με πρωτοφανή πρόσβαση στην πληροφορία (θυμίζουμε ότι η κινητή τηλεφωνία, οι μεγάλες δυνατότητες ψηφιακής αποθήκευσης της πληροφορίας και το ίντερνετ ήρθαν στην Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας του '90) και στη μετακίνηση από και προς την Ελλάδα (με ότι αυτό συνεπάγεται σε έναν κάποιο «κοσμοπολιτισμό» της γενιάς αλλά και στην εργασιακή κινητικότητα). Μια γενιά που μεγάλωσε σε μια περίοδο ευρύτατων συναινεσων και κοινωνικής ηρεμίας και η οποία, όταν ήρθε η ώρα να χειραφετηθεί στην ενηλικίωση της, μετά από πολλές δεκαετίες, ήταν η πρώτη που θα ζούσε με χειρότερους υλικούς όρους από ότι μεγάλωσε - ή από αυτούς που έζησαν οι αμέσως προηγούμενες. Τέλος, μια γενιά η οποία, φέροντας αυτά τα χαρακτηριστικά (υψηλό επίπεδο μόρφωσης, κατάρτισης και δεξιοτήτων) δημιούργησε το μεγαλύτερο ρεύμα μετανάστευσης τα τελευταία 60 χρόνια, το γνωστό "brain drain», με τεράστιες επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία και διαρκή επέκταση, ακόμα και σε νέους και νέες που μεταναστεύουν πλέον για να εργαστούν ακόμα και ως ανειδίκευτοι.

Αυτό δεν καθιστά τα τμήματα αυτά του πληθυσμού κατ' ανάγκη «προοδευτικά» ή «ριζοσπαστικά» - αντιθέτως, παρατηρούμε αυτή τη γενιά καθώς τείνει προς το νεότερο άκρο της να διακατέχεται από μεγαλύτερο ατομοκεντρισμό, απαισιοδοξία και συντηρητισμό.

Αυτό εξηγείται από τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Οι μεγαλύτεροι βίωσαν την αντίθεση του «πως μεγάλωσαν» και του «πως θα ζήσουν», ώστε να μπορούν να κινητοποιηθούν πάνω σε απτά αιτήματα, διότι πολύ απλά τα

είχαν ζήσει και τα στερούνταν εκείνη τη στιγμή. Οι νεαρότεροι απέκτησαν συνειδητή σχέση με τον κόσμο μέσα στην κρίση, με ολόκληρα νοικοκυριά να διαλύονται από τις επιπτώσεις της στον βιοπορισμό, στις κοινωνικές σχέσεις και στην ψυχική υγεία. Τα αδιέξοδα με τα οποία βρέθηκαν αντιμέτωποι σε πολύ νεαρή ηλικία δημιουργούν επικίνδυνα θεμέλια, στα οποία αν δεν μεταβληθούν οι υλικοί και άυλοι όροι οργάνωσης της κοινωνίας, ευδοκimoύν ο κοινωνικός αυτοματισμός, η καταφυγή σε αντιεπισημονικές και υπερσυντηρητικές τοποθετήσεις, η έξαρση της νεανικής βίας, κá.

Από την άλλη, εξίσου κρίσιμες είναι οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, δηλαδή ο υποκειμενικός παράγοντας, το κίνημα και η Αριστερά. Το πέρασμα από την μία ιστορική εποχή του καπιταλισμού στην επόμενη, από την κυριαρχία του παγκοσμιοποιημένου νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού στην κρίση του, βρήκε τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό με την κοινοβουλευτική και εξωκοινοβουλευτική Αριστερά να καλύπτουν υπαρκτούς πολιτικούς χώρους και να διατηρούν τη σύνδεση με την ιστορική τους διαδρομή, αλλά και τις παραγωγικές δυνάμεις οργανωμένες συλλογικά, με σωματεία, συλλόγους, ομοσπονδίες και αντίστοιχες θεσμικές και νομοθετικές κατακτήσεις. Η μετάλλαξη και κατάρρευση του ΣΥΡΙΖΑ ως μέρος του κινήματος, συμπαρέσυρε όχι μόνο ένα μεγάλο διαθέσιμο νέο σε ηλικία δυναμικό από την οργανωμένη πάλη, αλλά απαξιώθηκε μαζικά και η συμμετοχή με φυσική παρουσία ή έστω και απλή ψήφο ως παράμετρος που θα «αλλάξει τις ζωές μας». Παράλληλα, όμως, δημιούργησε την ανάγκη για ένα νέο όραμα, το οποίο κατακερματίστηκε σε πολλές, αποκοινωνικοποιημένες στάσεις, οι οποίες ακόμα δεν έχουν βρει κοινή έκφραση και συσπείρωση. Με την επίδραση της νεοφιλελεύθερης επίθεσης στη συλλογική συνείδηση να είναι από εκείνο το σημείο ανεμπόδιστη, αυτό που κάποτε αποτέλεσε ρήγμα του συστήματος και προμετωπίδα του κινήματος, κινδυνεύει να βουλιάξει στην γενική αποπολιτικοποίηση, στον ατομικό δρόμο, στην αποστροφή των συλλογικών διαδικασιών ως ανώφελων και στην ενσωμάτωση αστικών και κυρίαρχων επιδίκων, χωρίς υλική βάση στις ζωές τους.

Τα θύματα της παγκοσμιοποίησης, του ιμπεριαλισμού και του ρατσισμού. Η παραπάνω γενιά χαρακτηρίστηκε και από μια ακόμα πρωτοτυπία, αφού ήταν η πρώτη γενιά που συνυπήρξε και μεγάλωσε με μη ελληνόφωνους μετανάστες αρχικά από την Αλβανία και τις άλλες χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ και στη συνέχεια, από χώρες της Αφρικής και της Ασίας. Στα χέρια τους ο ελληνικός καπιταλισμός βρήκε φτηνό εργατικό δυναμικό που θα συμπλήρωνε το όλο και καλύτερα καταρτισμένο και μορφωμένο εγχώριο δυναμικό - εργάτες γης, εργάτες στον κατασκευαστικό τομέα και στη μεταποίηση, οικιακό προσωπικό, υπάλληλοι σε καταστήματα λιανικής και εμπορίου, κá. Μάλιστα, κυνικές ομολογίες κυβερνητικών στελεχών «πίστωναν» την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ σε αυτή την εκμετάλλευση. Οι όροι εργασίας και διαβίωσης τους τα πρώτα χρόνια διαμονής τους στην Ελλάδα, αλλά και τώρα παραμένουν σε μεγάλο βαθμό απαράδεκτοι και απάνθρωποι, θυμίζοντας άλλοτε σκλάβους σε φυτείες (οι περίφημες «Μανωλάδες») και άλλοτε τους εξαθλιωμένους εργάτες του πρώιμου καπιταλισμού στις μεγάλες μητροπόλεις της Δύσης.

Δεν θα μπορούσαν βεβαίως να γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης σε μια χώρα - μέλος της ΕΕ αν δεν ήταν «αόρατοι» ως μόνιμοι κάτοικοι από το ελληνικό κράτος για δεκαετίες. Μέχρι και στις μέρες μας, εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες-τριες πρώτης ή δεύτερης γενιάς έχουν περιμένουν πολλά χρόνια την αναγνώριση βασικών πολιτικών και αστικών δικαιωμάτων, αφού ποτέ δεν υπήρξε ένα επίσημο και οργανωμένο σχέδιο ένταξής τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Ελλάδας. Η σκοπιμότητα είναι προφανής: η αναγνώριση αυτών των δικαιωμάτων θα μπορούσε, όχι μόνο να συγκρατήσει ή και να αυξήσει τους μισθούς, αλλά και να διευκολύνει την ταξική τους ένταξη και την ενοποίηση των αιτημάτων τους με την εγχώρια εργατική τάξη.

Ο συστημικός ρατσισμός που βίωσαν εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι, που έζησαν για δεκαετίες χωρίς δικαιώματα, σε επίπεδο εργασίας, κρατικών πολιτικών, αλλά και επίσημου και ανεπίσημου λόγου (π.χ. οι διαρκείς ακροδεξιές ιδεολογικές επικλήσεις για αφομοίωση τους στην ελληνική γλώσσα και κουλτούρα), έγινε πολύ γρήγορα και αντικείμενο πολιτικής κερδοσκοπίας, αρχικά στις παρυφές των κομμάτων εξουσίας του δικομματισμού και στη συνέχεια, προϊούσης της οικονομικής κρίσης, ακροδεξιών και φασιστικών μορφωμάτων.

Η εμπειρία αυτών των δεκαετιών έχει οδηγήσει σε διαφορετικές διαδρομές. Πολλοί, ιδιαίτερα προερχόμενοι από ευρωπαϊκές χώρες, έχουν αποκτήσει δικαιώματα και έχουν ενσωματωθεί. Όσοι, όμως, προέρχονται από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας σε τεράστιο βαθμό, παραμένουν κοινωνικά διαχωρισμένοι και χωρίς δικαιώματα. Και εδώ εγκυμονεί ένα τεράστιο ζήτημα που αφορά και στην Αριστερά: όταν σε συντριπτικό βαθμό, οι μετανάστες-τριες και οι οικογένειες τους ταξικά προσδιορίζονται στην εργατική τάξη και στα χαμηλότερα μικροαστικά και αγροτικά στρώματα, πως απευθύνεται η Αριστερά σε αυτούς; Όταν ένα μεγάλο ποσοστό των εργατών έχει υπάρξει «αόρατο» και αποκομμένο από το μεγαλύτερο μέρος της δημόσιας κοινωνικής ζωής, πως οργανώνεται, αποκτά κοινωνική συνείδηση ή έστω ψηφίζει; Πως συγκροτούνται ιδεολογικά και κοινωνικά εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι της εργατικής τάξης στην οικοδομή, στην αγροτική εργασία, στην κατ' οίκον βοήθεια ή καθαριότητα, κ.α.; Οι ίδιες οι ταξικές αναφορές της Αριστεράς αδυνατίζουν όταν, σχεδόν «εκ προοιμίου», αφορούν σε συγκεκριμένα και όχι σε όλα τα κομμάτια των καταπιεσμένων της βασικής αντίθεσης (και όχι μόνο).

Κι αν στην περίπτωση των μεταναστών-τριων, ο ελληνικός καπιταλισμός βρήκε στην μεταναστευτική εισροή ευκαιρίες ακόμα μεγαλύτερης κερδοφορίας και πίεσης στις τάξεις των μισθωτών εργαζομένων, στην περίπτωση των προσφύγων το ελληνικό κράτος έχει μετατραπεί σε «αποθηκάριο ψυχών». Οι επιπτώσεις των ιμπεριαλιστικών πολέμων στους οποίους συμμετέχει όλο και περισσότερο (μέσω των βάσεων που χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο) μεταφράζονται σε караβάνια προσφύγων που φτάνουν στη χώρα μας. Φυσικά, οι προσφυγικές ροές που εντείνονται αυτή την περίοδο θυμίζουν εποχές 2016-17, δημιουργούν και πολιτικά οφέλη για την άρχουσα τάξη: χρηματοδοτήσεις της ΕΕ, ώστε να κρατάει το ελληνικό κράτος τα σύνορα του κλειστά προς την Ευρώπη για

ανθρώπους που δεν θέλουν καν να βρίσκονται εδώ, τομείς απασχόλησης που απαντούν στην ανεργία και φυσικά, την αξιοποίηση της κατάστασης για τον επίσημο αντιδραστικό λόγο είτε περί ενίσχυσης του εξωτερικού εχθρού («υβριδική απειλή» εξ Ανατολών), είτε για τη στροφή της κοινωνικής δυσαρέσκειας από τον καταπιεστή στον καταπιεσμένο.

Με τη σειρά τους, κι αυτούς τους περιμένουν τεράστιες γραφειοκρατικές αναμονές για τη χορήγηση ασύλου, ενώ μένουν εντελώς στο περιθώριο της ζωής στα νησιά και στην ηπειρωτική Ελλάδα. Όσον αφορά στη διαφοροποίηση της προσφυγιάς εξαιτίας του πολέμου με την οικονομική μετανάστευση (π.χ. μπορεί οι μεν να μην σκόπευαν κατ' ανάγκη να μείνουν στη χώρα), το ελληνικό κράτος σε καμία από τις δύο περιπτώσεις δεν έχει σαφείς όρους υποδοχής, παραμονής και ένταξής τους. Αντιθέτως, ο αρχικός φυσικός αποκλεισμός (pushbacks, «ανοιχτές φυλακές» προσφύγων) δίνει στη συνέχεια τη θέση του σε αποκλεισμό από την εκπαίδευση και την εργασία, ενώ αντίστοιχα, η αρχική κερδοσκοπία, είτε μέσω της εργασιακής εκμετάλλευσης είτε μέσω των υπερεθνικών χρηματοδοτήσεων, δίνει τη θέση της στην πολιτική κερδοσκοπία και στον κοινωνικό αυτοματισμό εν μέσω πολλαπλών κρίσεων.

Τα θέματα του σεξισμού και της πατριαρχίας. Η καταπίεση στην χώρα μας δεν λαμβάνει μόνο την όψη της αντίθεσης κεφαλαίου - εργασίας, αλλά βρίσκει έδαφος και σε άλλες γωνίες των κοινωνικών σχέσεων. Τα τελευταία χρόνια, η επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου και η διάλυση του κοινωνικού ιστού πυροδότησαν μεγαλύτερη ανασφάλεια, στην οποία, ακόμα πιο έντονα μετά τη συστημική μετάλλαξη του ΣΥΡΙΖΑ, η κοινωνία απάντησε με μεγαλύτερη συντηρητικοποίηση.

Σε κάθε διεργασία συντηρητικοποίησης και όξυνσης των κοινωνικών προβλημάτων, οι γυναίκες είναι οι περισσότερο πληττόμενες. Η πρόσβαση και ισότητα στην εργασία, οι παροχές για την μητρότητα, τα δικαιώματα στην επιμέλεια των παιδιών, το δικαίωμα στην άμβλωση, η κοινωνική πρόνοια και η απονομή δικαιοσύνης για την κακοποίηση είναι μερικά μόνο από τα επίδικα που μπαίνουν στο στόχαστρο ως στοιχείο προοδευτικότητας «που φταίει για την κατάσταση». Η περίοδος της καραντίνας, εκτός από όξυνση των ψυχικών νοσημάτων, αύξησε τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας ή και γυναικοκτονίας. Αυτά ανέδειξαν μέσα σε πιεστικές συνθήκες, τις δομικές ανισότητες και το ιδεολογικό φορτίο των κοινωνικών-πολιτικών σχέσεων μεταξύ φύλων στην Ελλάδα.

Ταυτόχρονα, η σημερινή κυβέρνηση επιδόθηκε και σε μια σειρά αναθεωρητικών πολιτικών, από τα αντιδραστικά σχολικά εγχειρίδια και ψευδοεπιστημονικά συνέδρια για την άμβλωση μέχρι το νόμο για την υποχρεωτική συνεπιμέλεια. Η μια ερμηνεία είναι η ψηφοθηρία, αφού η κυβέρνηση Μητσοτάκη μέσω των συγκλίσεων με την Εκκλησία και με διάφορες «ομάδες πίεσης», απευθύνεται προνομιακά σε ακροατήρια, τα οποία μάλιστα θωρακίζει και με ιδεολογικούς όρους, προσφέροντας όραμα (συντηρητικό και αντιδραστικό).

Το ακόμα πιο ανησυχητικό και ενδεικτικό του πραγματικού βάθους του προβλήματος είναι πως αυτό το ιδεολογικό φορτίο υιοθετείται και ως επίσημη κρατική γραμμή σε μια σειρά τομείς (π.χ. δικαιοσύνη), αναδεικνύοντας πως η καταπολέμηση της πατριαρχίας δεν εξαντλείται σε νομικές κατοχυρώσεις του «δυτικού πολιτισμού», αλλά είναι μια ζωντανή πολιτική διαδικασία με κατακτήσεις, αλλά και πωγυρίσματα. Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι δείκτης προόδου και η πορεία προς την ουσιαστική επίτευξη της είναι βασική συνιστώσα της κοινωνικής απελευθέρωσης.

Θύματα της πατριαρχίας και του σεξισμού δεν είναι βεβαίως μόνο οι γυναίκες, αλλά και οι ΛΟΑΤΚΙ+. Αξίζει να σημειωθεί πως στο σύνολο τους, σε αντίθεση με καθαρά φιλελεύθερες τοποθετήσεις που ανάγουν την κοινωνική ταυτότητα σε ένα άλλου είδους καταναλωτικό πρότυπο (μόδα, εικόνα, κτλ.), οι αντιθέσεις αυτές έχουν υλικότητα. Γεννούν εκφοβισμό, σωματικές επιθέσεις, εμπορευματοποίηση των ερωτικών σχέσεων, ανισότητα στο χώρο εργασίας και το κυριότερο: συντηρούν σε ιδεολογικό επίπεδο το σύστημα εξουσίας, ενισχύοντας αντιδραστικές αντιλήψεις, θεσμούς και κοινωνικά αντανάκλαστα. Ακόμα κι όταν τα αιτήματα των ΛΟΑΤΚΙ+ αναφέρονται στην κατοχύρωση αστικών δικαιωμάτων (π.χ. γάμος), αυτά πρέπει να γίνονται καθολικό κτήμα, καθώς δεν μπορεί ένα κράτος να αναγνωρίζει πολίτες με διαφορετικά δικαιώματα απέναντι του - πολίτες «δύο ταχυτήτων» εντέλει. Από την άλλη, η «χωροθέτηση» των κοινωνικών ταυτοτήτων, ενίοτε ακόμα και στο εσωτερικό της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, συχνά μπορεί να οδηγεί σε μεγαλύτερο κατακερματισμό του «κινηματικού διαθέσιμου», στην σχετικοποίηση και υποβάθμιση της υλικής βάσης των αιτημάτων (άρα και της ανισότητας) και στην αποπολιτικοποίηση των επιμέρους κινημάτων.

2.3. Κράτος ενάντια στην κοινωνία και στη δημοκρατία

Το ελληνικό κράτος έχει δομικά προβλήματα σχεδόν από κατασκευής του. Γεννήθηκε στη συνάντηση των ριζοσπαστικών προταγμάτων του Διαφωτισμού στον 19ο αιώνα και στις επιδιώξεις των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων. Μια αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία ημιτελής, χωρίς στοιχειώδη βήματα που την χαρακτηρίζουν (διάκριση των εξουσιών, διαχωρισμός κράτους - Εκκλησίας, κ.ά.), που σε μεγάλο βαθμό συντήρησε και επικαιροποίησε προηγούμενους μηχανισμούς εξουσίας και έχει κυβερνηθεί από ένα ιδιότυπο μίγμα «ευρωπαϊκού εκσυγχρονισμού» και λαϊκισμού. Ένα αστικό κράτος, υπό την ηγεμονία μιας αστικής τάξης που γεννήθηκε εξανδραποδισμένη από τον ξένο παράγοντα οικονομικά, διπλωματικά και κυρίως πολιτικά: σε αντίθεση με χώρες που κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα επαναθεμελιώθηκαν από αστικά ρεπουμπλικανικά κινήματα κοινωνικού ριζοσπαστισμού και η άρχουσα τάξη μπορούσε να αυτονομηθεί και να οικειοποιηθεί την έννοια του πατριωτισμού, στην Ελλάδα, οι κυρίαρχες ελίτ ήταν πάντα αντιλαϊκές, ξενόδουλες και υπονομευτικές.

Την παράδοση τους αυτή επιβεβαίωσαν και κατά τη διάρκεια των Μνημονίων, επιφέροντας μόνιμα αντισυνταγματικά πλήγματα με τη μορφή νόμων και στηρίζοντας ενεργητικά όλα τα πραξικοπήματα των δανειστών. Από αυτή την έννοια, τα τραύματα που φέρει η δημοκρατία στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα της απάντησης που έδινε η άρχουσα τάξη στην κυρίαρχη

αντίθεση, πάντα υπέρ των υπερεθνικών ελίτ και των ιμπεριαλιστικών ενώσεων. Η προδοτική στάση της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ το καλοκαίρι του 2015, μετά το «ΟΧΙ» σε νέο Μνημόνιο στο Δημοψήφισμα, ακύρωσε το κοινωνικό όραμα της ανατροπής και οδήγησε και τον ίδιο σε συντριβή «με δόσεις» τα επόμενα χρόνια. Παρότι, όμως, πολιτικά οι σχεδιασμοί των ελίτ δεν απειλούνται, πλέον, άμεσα, το κράτος συνεχίζει και γίνεται «επιτελικό» εργαλείο στα χέρια των εκπροσώπων τους, που σκοτώνει τη δημοκρατία και την κοινωνία στην Ελλάδα.

Η επισκόπηση της κατάστασης του ελληνικού κεφαλαίου έχει τεράστια σημασία και σε πολιτικό επίπεδο, καθώς αντανακλάται και στην «ψυχή» της κυβερνητικής πολιτικής της ΝΔ, ως συνεχιστή των μνημονιακών κυβερνήσεων που διαδέχτηκε. Μια τέτοια κερδοσκοπική αστική τάξη επιδιώκει να εκπροσωπείται από αντίστοιχο πολιτικό προσωπικό. Η ερμηνεία της «ανάπτυξης» μέσω της «κανονικότητας», όπως διατυπωνόταν από την αρχή της ηγεσίας του Κυριάκου Μητσοτάκη στη ΝΔ, αποσκοπούσε στην επιβολή σε μια «μουδιασμένη» κοινωνία για να προχωρήσει ένα σχέδιο ανάκαμψης της εγχώριας αστικής τάξης, που είχε βγει τραυματισμένη από τα χρόνια των μνημονίων (μόνοι περισσότερο χαμένοι ήταν οι εργαζόμενοι, οι ατομικές/μικρές επιχειρήσεις και οι αγρότες). Αυτό το νεοφιλελεύθερο σχέδιο βασιζόταν σε μια επιθετική αναδιανομή εισοδήματος και πλούτου από τα φτωχότερα στρώματα και τον δημόσιο τομέα προς όφελος του παρασιτικού και κρατικοδίαιτου κεφαλαίου και ιδιαίτερα του ξένου κεφαλαίου. Η ανάπτυξη τους απαιτούσε ιδιωτικοποιήσεις, οι επενδύσεις απορρύθμιση κανόνων, τα λαϊκά στρώματα έπρεπε να μάθουν να μη ζουν πάνω από τις ανάγκες τους και να βάλουν πλάτη και το κράτος φροντίζει μόνο για τον πειθαναγκασμό και την απόσπαση κοινωνικής συναίνεσης.

Αρωγός της προσπάθειας αυτής ήταν τα ΜΜΕ, τα οποία συμμετείχαν σε ένα τριγωνικό σχήμα, όπου στήριζαν πολιτικά στην κυβέρνηση και αυτή με τη σειρά της τα χρηματοδοτούσε σκανδαλωδώς και νομοθετούσε υπέρ των ολιγαρχών ιδιοκτητών τους. Τα επίπεδα μονοφωνίας, προπαγάνδας, μεροληψίας, φίμωσης ή ακόμα και δίωξης της δημοσιογραφίας στην Ελλάδα έφτασαν σε πρωτοφανή επίπεδα - ειδικά από την περίοδο της πανδημίας και μετά - και αυτή έχει «καθιερωθεί» πλέον σε πολύ χαμηλές κατατάξεις παγκοσμίως στους περισσότερους δείκτες αξιολόγησης της. Εξίσου πρωτοφανής είναι και η παρέμβαση των Ελλήνων ολιγαρχών στη δημόσια ζωή, άλλοτε θεσμικά και άλλοτε, μέσω των καναλιών.

Επιτελικό κράτος φόβου και διαφθοράς

Όσο για το «επιτελικό κράτος», αυτό έχει ήδη δώσει διαπιστευτήρια τα τελευταία χρόνια. Η διαρροή προσωπικών δεδομένων μέσω της πλατφόρμας για την τηλε-εκπαίδευση, οι απευθείας αναθέσεις που έγιναν η μόνιμη μεθοδολογία της κυβέρνησης, τα σκάνδαλα χρηματισμού και διαπλοκής βουλευτών και υπουργών της ΝΔ, η δολοφονική αστυνομική καταστολή, οι σχέσεις τμημάτων της ευρύτερης εξουσίας με κυκλώματα trafficking και βιασμών και η αντίστοιχη ανοχή του δικαστικού συστήματος και η υπερσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων κάτω από τον πρωθυπουργό Κ. Μητσοτάκη και η παρακολούθηση μέσω του Predator πολιτών, πολιτικών αντιπάλων,

δημοσιογράφων, επιχειρηματιών ή ακόμα και στελεχών του κράτους και του στρατού - όλα συντείνουν σε ένα κράτος που ταυτίζεται με την κυβέρνηση, μετατρέποντας την σε «καθεστώς». Η έννοια της «μετα-δημοκρατίας» είναι εύστοχη, πάντα όμως στο βαθμό που η δημοκρατία βρισκόταν σε ένα στάδιο ολοκλήρωσης, το οποίο υπερέβη με τέτοιο τρόπο. Στην πραγματικότητα, το ελληνικό αστικό κράτος εμβαθύνει τις λειτουργίες του κάτω από την πίεση των υλικών όρων αναπαραγωγής του ελληνικού κεφαλαίου και της ταξικής πάλης στο εσωτερικό του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού. Αν ούτε το μιν αναπαράγεται (ώστε να εξασφαλίζονται άνισοι, αλλά ευρύτεροι όροι ευημερίας) και ούτε στο δε πετυχαίνουν νίκες οι παραγωγικές δυνάμεις, τα λαϊκά στρώματα και τα πολιτικά υποκείμενα που τους εκπροσωπούν, το κράτος μοιάζει να επιστρέφει σε πρωθύστερες μορφές.

Από τις πρόσφατες εκλογές και από έρευνες που είχαν προηγηθεί, φάνηκε δυστυχώς πως τίποτα από τα παραπάνω δεν μπορεί να γεννήσει πολιτικό αποτέλεσμα. Η σχέση κράτους - πολιτών έχει αδυνατίσει αφάνταστα, σε σημείο που οι δεύτεροι έχουν αποδεχτεί πως αυτό θα είναι μόνιμα διεφθαρμένο, αναποτελεσματικό και αυταρχικό. Η ποιότητα της δημοκρατίας, ωστόσο, σε μια κοινωνία είναι πολύ κρίσιμη για την καθημερινότητα, καθώς, ελλείψει μιας μαζικής πολιτικής Αριστεράς, τα ευρύτερα λαϊκά στρώματα έχουν προσανατολιστεί στην εξασφάλιση, έστω και ατομικά, των υλικών όρων επιβίωσης.

Τα σημεία που συσώρευσαν κοινωνική - ή ακόμα και ταξική - δυσαρέσκεια έως και αγανάκτηση ήταν τα παρακάτω.

Η διαχείριση της πανδημίας. Στο πρώτο στάδιο της πανδημίας, η κυβέρνηση είχε πετύχει τον περιορισμό των επιπτώσεων της, αξιοποιώντας κυρίως ταμειακά διαθέσιμα και κονδύλια από το Ταμείο Ανάκαμψης, τη χαλάρωση των δημοσιονομικών κριτηρίων, την αυστηρή καραντίνα και την σχετικά αραιή συγκοινωνιακή σύνδεση με τα μητροπολιτικά κέντρα της Ευρώπης και της Κίνας. Σε δεύτερο χρόνο, ωστόσο, το κράτος απουσίασε σε όλα τα αναγκαία βήματα: στην καθολική εμβολιαστική πολιτική και ενημέρωση, στην αύξηση υποδομών, υλικών και υγειονομικού προσωπικού του ΕΣΥ, στην ενίσχυση της (σχεδόν ανύπαρκτης) πρωτοβάθμιας υγείας, κ.ά. Ως αποτέλεσμα, τα κρούσματα και οι θάνατοι εκτοξεύτηκαν σε πρωτοφανή ευρωπαϊκά επίπεδα, ενώ η κυβερνητική διαχείριση οδήγησε μεγάλα, φτωχοποιημένα κυρίως, τμήματα της ελληνικής κοινωνίας σε συνομωσιολογικές, αντιεπιστημονικές στάσεις.

Η λεηλασία του λαϊκού εισοδήματος μέσω της ακρίβειας. Με πρόσχημα την πανδημία, αλλά και τον πόλεμο στην Ουκρανία, μεγάλοι επιχειρηματικοί όμιλοι που δραστηριοποιούνται σε βασικούς τομείς της κοινωνικής ζωής αναζήτησαν τα «σπασμένα» στην λαϊκή κατανάλωση. Έχουμε ήδη κλείσει δύο χρόνια πρωτοφανούς ακρίβειας σε καύσιμα θέρμανσης και κίνησης, ηλεκτρικό ρεύμα, συγκοινωνίες και στις τιμές βασικών καταναλωτικών αγαθών, με πρώτα θύματα τα νοικοκυριά και τις μικρές επιχειρήσεις.

Το εγκληματικό δυστύχημα στα Τέμπη. Η απαξίωση του σιδηροδρομικού δικτύου είναι για χρόνια εμφανής, αφού πριν και μετά από το χειρότερο σιδηροδρομικό δυστύχημα στην Ευρώπη, υπάρχουν πολλά παραδείγματα εκτροχιασμών, κακοσυντήρησης στα ηλεκτρονικά συστήματα, υποστελέχωσης, κτλ. Οι - κυρίως νεαρές - ψυχές που χάθηκαν στα Τέμπη είναι άμεσο αποτέλεσμα των πολιτικών που αρχικά υποβάθμισαν τον σιδηρόδρομο, στη συνέχεια μείωσαν το δίκτυο, μετά τον παρέδωσαν στους ιδιώτες «κοψοχρονιά» και πλέον, τον έχουν καταστήσει ένα επισφαλές μέσο μετακίνησης.

Οι τεράστιες φυσικές καταστροφές από τις πυρκαγιές των τελευταίων δύο ετών και οι πλημμύρες στη Θεσσαλία. Η επίκληση της κλιματικής κρίσης δεν μπορεί να αποκρύψει τις τεράστιες ευθύνες της κυβέρνησης της ΝΔ και των προηγούμενων. Οι τοπικοί και κυβερνητικοί αξιωματούχοι, ακόμα και με πλήρη γνώση των προειδοποιήσεων από επιστήμονες εβδομάδες πριν, επέλεξαν την στιγμιαία επικοινωνιακή διαχείριση. Η αναληψία του κράτους έγινε ξανά εμφανής μετά την καταστροφή, όπου κερδίζουν έδαφος οι φωνές περί ανασχεδιασμού των δασικών και αγροτικών περιοχών στον ελληνικό χάρτη, αντί για την υλική και σχεδιασμένη ενίσχυση της πολιτικής προστασίας για τις τοπικές κοινωνίες και το περιβάλλον.

Όλα τα παραπάνω καταδεικνύουν κοινούς τόπους. Την παντελή απουσία παρέμβασης του κράτους. Την προώθηση κατασταλτικών μηχανισμών αντί για προληπτικούς. Την παράδοση βασικών λειτουργιών σε ιδιώτες (υγεία, ενέργεια, σιδηρόδρομος, αυτοκινητόδρομοι, κά.) και την δημιουργία ευκαιριών για τον ιδιωτικό τομέα, εν μέσω κρίσης. Την επίκληση σε «υπέρτερες», σχεδόν υπερφυσικές δυνάμεις (μια πρωτοφανής πανδημία, ένας τεράστιος πόλεμος, ένα ακραίο καιρικό φαινόμενο, μια συντονισμένη και ασύμμετρη επίθεση), που ξεπερνούν τις ανθρώπινες δυνατότητες και ενισχύουν την αίσθηση του «αβοήθητου» ανθρώπου, που ελάχιστες διαφορές έχει με το δέος και το φόβο που αντιμετώπιζαν οι πρωτόγονοι τα φυσικά φαινόμενα. Τέλος, την κουραστική και απαράδεκτη επίκληση στην ατομική ευθύνη: στο άτομο που «σκοτώνει τους γύρω του» ως φορέας ενός ιού, στον καταναλωτή που «ζει αλόγιστα πάνω από τις δυνατότητες του», στον εργαζόμενο που βγαίνει να οδηγήσει μέσα στην κακοκαιρία, στον σταθμάρχη που «δεν έκανε τη δουλειά του», στον «παππούλη που καίει αγριόχορτα» (εδώ και δεκαετίες...), κά.

Το κομματικό σύστημα αλλάζει (;)

Οι λόγοι για τους οποίους τα παραπάνω δεν μπόρεσαν να παράγουν το αντίστοιχο πολιτικό αποτέλεσμα στις εκλογές του Μαΐου, του Ιουνίου και του Οκτωβρίου του 2023 είναι πολλαπλοί. Η ΝΔ κατάφερε και έπεισε αποτελεσματικά ότι οι υλικοί όροι διαβίωσης που εγγυάται είτε στο παρόν είτε στο μέλλον είναι πολύ καλύτεροι από το «παρελθόν» της μνημονιακής περιόδου, αλλά και από τις «περιπέτειες» στις οποίες θα επιχειρήσουν τα κόμματα της αντιπολίτευσης να βάλουν τη χώρα, στο όνομα της γενικής πολιτικής αλλαγής. Τα εργαλεία που χρησιμοποίησε για να πείσει δε ήταν η αξιοποίηση διαθέσιμων εθνικών και υπερεθνικών πόρων, η ποσοτική

βελτίωση κοινωνικών δεικτών (αύξηση ονομαστικού μισθού και συντάξεων, μείωση γενικής ανεργίας, μακροχρόνιας και στους νέους, ανάπτυξη, κá.) και σε ότι υπολείπονταν αυτοί σε αποτελεσματικότητα (όταν π.χ. η ακρίβεια είναι θηριώδης, το δημόσιο και το ιδιωτικό χρέος αυξάνεται, η ποιότητα ζωής πέφτει, οι αποταμιεύσεις μειώνονται και το εργατικό δυναμικό έχει μειωθεί λόγω της μετανάστευσης και της υπογεννητικότητας, με μακροχρόνιες επιπτώσεις στο ασφαλιστικό σύστημα), η μιντιακή προπαγάνδα, ο κοινωνικός αυτοματισμός και ο αυταρχισμός.

Ωστόσο, η συνολική συντηρητική στροφή της κοινωνίας επηρεάζει όλο το πολιτικό - κομματικό σύστημα και πρώτα και κύρια, τον ΣΥΡΙΖΑ - το κόμμα, που πυροδότησε αυτή την αντίστροφη πορεία, αρχικά πολιτικά κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες το 2015 και στη συνέχεια, στρατηγικά. Η προγραμματική ρηχότητα, η στρατηγική συνέπεια με τις προηγούμενες του επιλογές ως μνημονιακή κυβέρνηση, η οργανωτική πλαδαρότητα με τη δημιουργία ενός απροσπέλαστου, «κλειστού» επιτελείου και την παράλυση των Οργανώσεων Μελών, των οργάνων και της κομματικής ζωής συνολικά, ακόμα και οι αξιακές στάσεις με αρνητικό φορτίο που θυμίζουν λιγότερο κόμμα με (αυτο)αναφορά στην Αριστερά και περισσότερο παλαιοκομματική συνδιαλλαγή - όλα αυτά είναι στοιχεία ενός κόμματος σε παρακμή, με τις ευθύνες εκ των πραγμάτων να στενεύουν, πηγαίνοντας προς τα πάνω, συντριπτικά στον ίδιο τον Αλέξη Τσίπρα. Αυτό το σπιράλ εκφυλισμού συνεχίστηκε και εντάθηκε με την εκλογή του Στέφανου Κασσελάκη ως προέδρου, μέσα από μια διαδικασία μαζική και απολίτικη, όπου κυριάρχησαν η ηθικολογία, οι «βυζαντινισμοί» και οι υπαινιγμοί και κυρίως, η «κούφια» επικοινωνία. Για μια τέτοια εξέλιξη ήταν αναγκαία συνθήκη ο ΣΥΡΙΖΑ να βρεθεί στην κατάσταση που βρέθηκε - δηλαδή, να υποβαθμίσει τα καθήκοντα και ευθύνες των μελών του, να αξιοποιεί μηχανισμούς «λάσπης» για να επιτίθεται στον «εσωτερικό εχθρό», να «στεγνώσει» το πολιτικό του στίγμα στο «να φύγει/μην έρθει η Δεξιά» και να είναι ευάλωτος στα επιχειρηματικά και ιμπεριαλιστικά κέντρα.

Η αλλαγή ηγεσίας στον ΣΥΡΙΖΑ φυσικά έχει στρατηγικό βάθος. Οι τελευταίες αυτοδιοικητικές εκλογές έδειξαν την άλλη όψη μιας διαφαινόμενης συνύπαρξης με το ΠΑΣΟΚ - αυτή της συνεργασίας. Για πρώτη φορά από την περίοδο της κρίσης και μετά, ο ΣΥΡΙΖΑ και το ΠΑΣΟΚ προέταξαν το «κοινό συμφέρον» ενάντια σε αυταρχικές αποτυχημένες διοικήσεις της Δεξιάς. Φυσικά, η ανάπτυξη νέου στιβαρού πόλου, που να εξασφαλίζει και σχετική απόσταση (εντός συστήματος) από τη ΝΔ δεν είναι εύκολη, αφού οι υλικοί όροι συγκρότησης ενός κοινωνικού μπλοκ του «Κέντρου» παραμένουν υπό κατάρρευση: ο ελληνικός καπιταλισμός δεν προσφέρει προοπτικές ανάπτυξης, ενώ τα μεσαία στρώματα συμπιέζονται, συρρικνώνονται και φτωχοποιούνται στρατηγικά διαρκώς (οι κυβερνητικές αναφορές σε ατομικές επιχειρήσεις ή σε ελεύθερους επαγγελματίες ως «μεσαία τάξη» μόνο ως ψηφοθηρική κολακεία μπορεί να ερμηνευτεί, ειδικά από τη στιγμή που οι ίδιες δεν αναγνωρίζουν την ύπαρξη «μεγαλοαστικής τάξης»). Η σχέση ΣΥΡΙΖΑ - ΠΑΣΟΚ τα επόμενα χρόνια, θα έχει ταυτόχρονα τα στοιχεία της συνεργασίας και του ανταγωνισμού. Ο ορίζοντας και κατάληξη αυτής της διαπραγμάτευσης θα εξαρτηθεί σε τεράστιο βαθμό από τις επιδιώξεις του κεφαλαίου, σε περίπτωση που αποφασίσει ότι το πολιτικό κεφάλαιο, με το οποίο έχει

δανείσει τον Κυριάκο Μητσοτάκη προσωπικά, έχει εξαντληθεί και χρειάζεται ξανά την κυβερνητική εναλλαγή.

Το μεγάλο διακύβευμα, ωστόσο, είναι πως το σύστημα έχει σε μεγάλο βαθμό διατάξει τους σχηματισμούς που θα συμπολιτεύονται και θα αντιπολιτεύονται, όχι μόνο για αυτή, αλλά και την επόμενη κοινοβουλευτική θητεία, προκειμένου να προετοιμαστεί για τις μάλλον αναπόφευκτες κρίσεις του. Έτσι, εκτός από μια κυβέρνηση της Δεξιάς που στηρίζεται συστημικά με τόσους τρόπους και μια μείζονα αντιπολίτευση του Κέντρου που ανασχηματίζεται για να μπει στον «προθάλαμο» αν χρειαστεί, είναι ήδη προετοιμασμένες και δυνάμεις της ήσσονος αντιπολίτευσης που πρόσκεινται στην Ακροδεξιά. Παρότι η συντηρητικοποίηση της κοινωνίας, προσφέρει δυνατότητες για μεγαλύτερη κοινωνική διείσδυση των ιδεών της, φαίνεται πως η Ακροδεξιά ακόμα δεν έχει μπορέσει να βρει ένα νέο μαζικό πολιτικό υποκείμενο και φυσικά, δεν μπορεί να αυτονομηθεί. Δεν είναι τυχαίο, πως στην νέα έναρξη της σύρραξης Ισραήλ - Παλαιστίνης σύσσωμο το φάσμα των συστημικών κομμάτων μέχρι και την Ακροδεξιά πήρε όμοια στάση, ακόμα και με «φωτοτυπικές» διατυπώσεις υπέρ του Ισραήλ. Αυτός ο κατακερματισμός, όμως, στην παρούσα φάση, μπορεί να είναι και πιο επικίνδυνος, καθώς μπορεί και παρέχει παραπάνω από μία επιλογές (κόμματα) εκτόνωσης της συσσωρευμένης αγανάκτησης σε μια μελλοντική συγκυρία (π.χ. συμφωνία για συνεκμετάλλευση υδρογονανθράκων στο Αιγαίο μαζί με την Τουρκία): άλλοτε προς μεταφυσικές και συνομωσιολογικές στάσεις, άλλοτε προς τον χυδαίο λαϊκισμό, άλλοτε προς την άβυσσο της συντήρησης και της θρησκοληψίας και άλλοτε προς τις φασιστικές πρακτικές των ταγμάτων εφόδου.

Σε κάθε περίπτωση, από την κατάρρευση του δικομματισμού για πρώτη φορά στην Μεταπολίτευση και για το επόμενο διάστημα και από την εκρηκτική αύξηση της αποχής διαφαίνεται μια τεράστια κρίση του κομματικού συστήματος, όπου τα πραγματικά διλήμματα της εναλλακτικής πρότασης απέναντι στην δεξιά, νεοφιλελεύθερη κυριαρχία παραμένουν και μια νέα ηγεμονία είναι ακόμα προς αναζήτηση...

3ο Κεφάλαιο

3.1. Η κατάσταση της Αριστεράς μετά το 2015

Η κατάσταση της Αριστεράς σήμερα αναπόφευκτα συνδέεται με το «μεγάλο καλοκαίρι» του 2015, παρότι σαφέστατα ούτε ο δρόμος έκτοτε ήταν γραμμικός (αντιθέτως, είχε διακλαδώσεις που μπορούσαν να έχουν μετριάσει τις επιπτώσεις της ήττας) ούτε αυτή η στιγμή, όσο ιστορική κι αν είναι, δικαιολογεί επαρκώς τις χρόνιες αδυναμίες και ελλείμματα, που εκδηλώθηκαν στη συνέχεια. Με αυτή την έννοια, όποια στάση κι αν λαμβάνει η όποια πολιτική δύναμη απέναντι στα τότε γεγονότα, τα όρια της κριτικής του καθορίζονται εξίσου από τις πράξεις του πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από αυτά.

Οι αντιλήψεις αυτές ομαδοποιούνται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη επιδιώκει να καταδικάσει συνολικά την δεκαετία της δημιουργίας του ΣΥΡΙΖΑ, όχι ως χώρου ενότητας της ριζοσπαστικής Αριστεράς μέχρι την μνημονιακή παράδοση του 2015, αλλά ως χώρου που καλλιέργησε μόνο «ρεφορμιστικές αυταπάτες». Η συγκεκριμένη στάση χαρακτηρίζεται από έντονο ρεβανσισμό και πολιτικό σχέδιο που εξαρτάται από την πορεία άλλων, «όμορων» χώρων και αναπτύσσεται - ενίοτε και ρητά - μέσα από τη διάλυση τους. Η στάση αυτή είναι πρωτίστως υποκριτική. Όσο κι αν διατείνονται οργανωμένες δυνάμεις το αντίθετο, οι στρατηγικές τους αδυναμίες ήταν αυτές που άνοιξαν το χώρο στον ΣΥΡΙΖΑ να συνδεθεί πολιτικά με τα πολύμορφα κινήματα πριν και κατά τη διάρκεια των μνημονίων.

Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, ότι συνέβη από τη δημιουργία του ΣΥΡΙΖΑ μέχρι το Μνημόνιο ΙΙΙ ήταν «δεξιός ρεφορμισμός», ήταν χρέος των «επαναστατικών δυνάμεων» ούτε να στηρίξουν, ούτε να ανεχτούν, ούτε να κρατήσουν στάση παθητικότητας απέναντι του, αλλά να επικρατήσουν αντί αυτού. Με αυτή την έννοια, το 2015 σημειώθηκε μια μεγάλη ήττα για την Αριστερά και όχι μόνο για κάποια μόνο από τις δυνάμεις της. Η σχέση μεταξύ των δυνάμεων της Αριστεράς, ενάντια στις εμμονές ορισμένων, θα είναι πάντα και αναπόδραστα διαλεκτικά συνδεδεμένη. Αυτό το σχήμα είναι ιδιαίτερα κρίσιμο, ώστε να καταρρεύσουν μικροκομματικές αφηγήσεις που δυστυχώς βρίσκουν έδαφος σε περιόδους ήττας και επαληθεύεται και από την εμπειρία της τεράστιας κινητοποίησης μαζών και αγωνιστών-τριών στις γραμμές της ριζοσπαστικής Αριστεράς ολόένα και περισσότερο κατά την περίοδο 2012-15.

Στη δεύτερη κατηγορία, διάφορα κόμματα και οργανώσεις, που το 2023 βρίσκονται εκτός κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης, προσπάθησαν να υπερβούν θετικά την κρίση μετά την ήττα, άλλοτε επιδιώκοντας να αναδείξουν τα θετικά στοιχεία της περιόδου των αντιμνημονιακών αγώνων και άλλοτε να απαντήσουν στις αδυναμίες που εντόπισαν σε εκείνη την περίοδο. Δυστυχώς, αυτές οι προσπάθειες δεν είχαν τα ανάλογα αποτελέσματα, τουλάχιστον μέχρι σήμερα.

Παρότι αυτές οι δύο προσεγγίσεις δεν συμψηφίζονται, αφού εντέλει η πρώτη ουσιαστικά στοχεύει στην «ληηλάτηση» ανθρώπων που απέμειναν από

την προηγούμενη περίοδο, μέσω της καταγγελίας και «ενοχοποίησης» της όποιας θετικής και ενωτικής υπέρβασης, δεν καταφέρνουν να ξεπεράσουν μεγάλα προβλήματα. Η πραγματική γείωση και διείσδυση σε τάξεις και στρώματα που η Αριστερά φιλοδοξεί να εκπροσωπήσει είναι αναντίστοιχη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορεί να ανανεώσει τα ιδεολογικά της εργαλεία, κάτι ιδιαίτερα κρίσιμο, αφού όσο κι αν εντοπίζει τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και των λαϊκών στρωμάτων, δεν μπορεί να παρέμβει στην κοινωνική κίνηση των στρωμάτων αυτών, να διακρίνει τις ποιοτικές μεταβολές που έχουν υποστεί και να επανατροφοδοτηθεί επαρκώς από την σημερινή κατάσταση. Από τα παραπάνω παράγεται κρίση ταυτότητας, που, ελλείψει στιβαρής στρατηγικής, μπορεί να οδηγήσει ακόμα και σε λάθος τοποθετήσεις πάνω στον πολιτικό χάρτη.

Για το ΚΚΕ

Το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας για πρώτη φορά μετά από 10 χρόνια δείχνει σημάδια σημαντικής εκλογικής ανάκαμψης. Η εκλογική του άνοδος το 2023 επέτρεψε στην Κεντρική Επιτροπή του να δικαιολογήσει την εκλογική υποχώρηση και στασιμότητά του την προηγούμενη δεκαετία ως προσπάθεια να «σταθεί όρθιο» το κόμμα απέναντι στις... «σοσιαλδημοκρατικές αυταπάτες του ΣΥΡΙΖΑ». Εκτός του ότι μια τέτοια μεθοδολογία α λα καρτ, όπου η εκλογική «καλοκαιρία» χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει τις εκλογικές «κακοκαιρίες» ως «άμυνα», «περίοδο αναμονής», «προετοιμασία για μάχη», κά., επιπλέον θυμίζει την λαϊκή ρήση για το χαλασμένο ρολόι και την σωστή ώρα.

Η συντηρητικοποίηση της κοινωνίας, η διόγκωση της αποχής, η επάνοδος και κανονικοποίηση της Ακροδεξιάς, η μετατροπή μιας δεξιάς κυβέρνησης σε καθεστώς, η κατάρρευση του δικομματισμού προς όφελος της συντήρησης και της αντίδρασης - όλα αυτά τα γεγονότα προφανή και πρωτοφανή σε μέγεθος είναι στοιχεία που δεν δείχνουν να προβληματίζουν το ΚΚΕ. Αντιθέτως, όπως παρατηρήθηκε και στις τελευταίες εκλογές, τόσο η υποβάθμιση των πολιτικών αιτημάτων και διεκδικήσεων εν ονόματι της επικοινωνίας όσο και το αναντίστοιχα πανηγυρικό κλίμα μετά τις εκλογές είναι ενδεικτικά μιας ανάλυσης εκτός συγκυρίας και ενός κόμματος πράγματι... «παντός καιρού». Δυστυχώς, τα «καλέσματα» σε εκλογική ενίσχυση του ΚΚΕ, που παρερμηνεύονται ως «ανοίγματα» απευθύνονται σε αγωνιστές και αγωνίστριες σε απογοήτευση και σε αποστράτευση από την οργανωμένη πάλη. Οι περίφημες «αντιστάσεις απέναντι στις αυταπάτες» που επικαλείται η ηγεσία του ΚΚΕ εντέλει δεν ήταν παρά η σχεδιασμένη και στωική υποδαύλιση της αποστράτευσης και της ματαίωσης για την Αριστερά και την πολιτική στο σύνολο της, που πυροδότησε η «κωλοτούμπα» του ΣΥΡΙΖΑ το 2015. Το ότι εξασφαλίζονται, μετά από μια δεκαετία, οι δυνατότητες μικρής εκλογικής αναπαραγωγής του ΚΚΕ μέσα σε μια τέτοια συνθήκη, είναι αυτό που την κάνει μπροστά στον κοινωνικό κυκεώνα, γεγονός ιστορικά ασήμαντο.

Την ίδια ώρα, αυτές οι βελτιωμένες για το ΚΚΕ εκλογικές καταγραφές δημιουργούν απαιτήσεις και προκλήσεις, οι οποίες πρέπει να απαντηθούν θετικά. Τα μεγάλα κοινωνικά μέτωπα, οι τεράστιες λαϊκές ανάγκες σε τοπικό επίπεδο, ο μαρasmus της φοιτητικής ζωής και της κοινωνικοποίησης του

δημόσιου Πανεπιστημίου απαιτούν, όχι πετυχημένες προεκλογικές καμπάνιες, αλλά στρατηγική, πολιτικό πρόγραμμα, γενναίες πρωτοβουλίες και συμμαχίες - έστω και με όρους ηγεμονίας - τις οποίες, βάσει συνεδριακών αποφάσεων, το ΚΚΕ δεν προτίθεται να κάνει. Ακόμα και σε υπερεθνικό επίπεδο, ο συντονισμός των κινήματων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο ενάντια στην παγκοσμιοποίηση, στον ιμπεριαλισμό, στην επέλαση του νεοφιλελευθερισμού και της ακροδεξιάς και στον πόλεμο στα σύνορα της Ευρώπης (Ουκρανία, Παλαιστίνη, κ.ά.) είναι επίδικα στα οποία το ΚΚΕ έχει απαντήσει με απομόνωση, αποστασιοποίηση, «ίσες αποστάσεις» ή ακόμα χειρότερα, καταγγελία και αποσύνδεση με τα υπόλοιπα ξένα αριστερά και κομμουνιστικά κόμματα. Αντίστοιχες πολιτικές πρακτικές και στρατηγικές στο κομμουνιστικό κίνημα στην Ελλάδα δεν υπήρξαν ποτέ. Αντίθετα, πρόκειται για μια αναθεωρητική επινόηση της ηγεσίας του ΚΚΕ πάνω στην Ιστορία και στη Θεωρία, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τη γραμμή περιχαράκωσής. Η ηγεσία του ΚΚΕ προκειμένου να δικαιολογήσει τον σεχταρισμό απέναντι σε όλες ανεξαιρέτως τις πολιτικές δυνάμεις ως «αστικές», την αποστασιοποίηση από κάθε είδους κίνημα ως «μικροαστικό ξέσπασμα» και τη σοσιαλιστική μετάβαση σε αναμονή μέχρι να «ωριμάσουν οι συνθήκες» ή να προκληθεί κάποιο εξωτερικό γεγονός (π.χ. πόλεμος), πέφτει σε στρατηγικά, ιδεολογικά και ιστορικά λάθη. Ξεχωρίζουμε τα παρακάτω.

Το *πρώτο* αφορά τη στάση του το 2010-2015, όπου ισχυρίζεται ότι αυτή συνέβαλε στην τωρινή εκλογική άνοδό του, προσπαθώντας να αποκρύψει ότι τότε ουσιαστικά απουσίαζε από την κορυφαία περίοδο της ταξικής πάλης στην Ελλάδα στην Μεταπολίτευση, απουσιάζοντας από το κίνημα και τους αγώνες των πλατειών και, ιδιαίτερα, όταν στο δημοψήφισμα δεν στήριξε το ΟΧΙ του ελληνικού λαού και επέλεξε το δρόμο του άκυρου - λευκού, διευκολύνοντας, ουσιαστικά, και ανεξάρτητα από προθέσεις τον ταξικό αντίπαλο.

Το *δεύτερο* είναι η περίπτωση του πολέμου στην Ουκρανία, όπου το ΚΚΕ υιοθετεί το ιδεολογικό σχήμα της «ιμπεριαλιστικής πυραμίδας»: όλες οι καπιταλιστικές χώρες βρίσκονται με διαφορετική ένταση μεν, σε ιμπεριαλιστική φάση δε και λόγω της ανισόμετρης ανάπτυξης του καπιταλισμού, υπάρχει ανισόμετρη... αλληλεξάρτηση μεταξύ τους (!). Γι' αυτό, αναλύοντας προσχηματικά τη φράση του Λένιν, ότι δηλαδή «ο ιμπεριαλισμός είναι η παραμονή της κοινωνικής επανάστασης του προλεταριάτου» θεωρεί ότι η κυρίαρχη αντίθεση ιμπεριαλισμού - εθνικής/λαϊκής κυριαρχίας ή ζητήματα δημοκρατίας περνούν σε δεύτερη μοίρα και το μοναδικό πολιτικό σχέδιο που έχουν να υλοποιήσουν κομμουνιστές και αριστεροί σε μια οποιαδήποτε χώρα του πλανήτη είναι η οριστική επίλυση της βασικής αντίθεσης κεφαλαίου - εργασίας, δηλαδή... η σοσιαλιστική επανάσταση!

Το *τρίτο* αφορά την κριτική στο ΕΑΜ και στα λαϊκά μέτωπα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Κατά την άποψη της σημερινής ηγεσίας του ΚΚΕ, οι ταλαντεύσεις της Κομμουνιστικής Διεθνούς και του ΚΚΕ από την άνοδο του ναζισμού στη Γερμανία μέχρι το '41 και η επακόλουθη εγκατάλειψη της επανάστασης ως άμεσο πολιτικό καθήκον για χάρη του αντιφασιστικού αγώνα - δηλαδή η συμμαχία με αστικές αντικατοχικές δυνάμεις - οδήγησε σχεδόν νομοτελειακά στις συμφωνίες της Καζέρτας, Λιβάνου και Βάρκιζας. Πρόκειται

για μια ανάγνωση ανιστόρητη και προσβλητική στην τεράστια ανθρωποθυσία που προσέφεραν ανιδιοτελώς τα μέλη του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και του ίδιου του ΚΚΕ! Για το ΚΚΕ, η εμπλοκή του ΕΑΜ σε μέτωπο απελευθερωτικό - αντιφασιστικό μαζί με απομεινάρια του αστικού κόσμου, οδήγησε ευθέως στην Συμφωνία της Βάρκιζας (...), παραγνωρίζοντας προφανώς ότι η δημιουργία του ΕΑΜ αναζωογόνησε μαζικά για τις επόμενες δεκαετίες το ΚΚΕ, που βρισκόταν προπολεμικά σε υπαρξιακή κρίση, αλλά και το ότι σε καμία περίπτωση αυτό δεν θα συνέβαινε αν πρότασσε στο ξέσπασμα της ιταλογερμανικής εισβολής την σοσιαλιστική επανάσταση!

Η παραπάνω κριτική δεν στοιχειοθετείται από κάποιου είδους εσωτερικό κοινωνικό ή ταξικό ανταγωνισμό, μια από τις χειρότερες συνήθειες εντός της Αριστεράς. Είναι βαθιά μας πεποίθηση πως το ΚΚΕ έχει κρίσιμο ρόλο στο αναγκαίο μπλοκ δυνάμεων για την κοινωνική αλλαγή και πως δεν ταυτίζεται με τις παραδοσιακές δυνάμεις του αστικού μπλοκ. Αυτός είναι ο λόγος που στις δημοτικές εκλογές, η ΛΑΕ - ΑΑ έδωσε στήριξη στον Β' γύρο στις δυνάμεις της «Λαϊκής Συσπείρωσης», γνωρίζοντας απόλυτα συνειδητά πως σε αντίθετη περίπτωση, το δίλημμα θα αντιμετωπιζόταν πιθανότατα, αποστασιοποιημένα και διχαστικά. Ωστόσο, ακόμα και με όρους κομμουνιστικής παράδοσης και ηθικής, οι στρεβλώσεις και οι αστοχίες, η διαιρετική και επιθετική τακτική της ηγεσίας του ΚΚΕ και μάλιστα οι συστηματικές συκοφαντίες και τα ψεύδη σε βάρος δυνάμεων της ριζοσπαστικής Αριστεράς, πρέπει να αναδεικνύονται και να στηλιτεύονται, γιατί αποτελούν εμπόδια προς υπέρβαση. Ούτε η ιστορία ούτε τα σύμβολα του κομμουνιστικού κινήματος εξασφαλίζουν στα καθοδηγητικά όργανα του ΚΚΕ κάποιο αλάθητο. Δεν είναι όλες οι στιγμές ουδέτερες ούτε τα πάντα συγχωρούνται, μέχρι κάποια στιγμή να έρθει ως αυτοεκπληρούμενη προφητεία μια κάποια «αυτοδικαίωση», όσο κι αν αυτή αργήσει - ενδιάμεσα, καλλιεργείται απογοήτευση και θυσιάζονται χιλιάδες αγωνιστές και αγωνίστριες στον αιώνιο προθάλαμο της αναμονής για την ωρίμανση των συνθηκών.

Για την ΑΝΤΑΡΣΥΑ

Παράλληλα, η πρόσκληση για ενότητα, κοινή δράση στο δρόμο ή έστω, κοινά εκλογικά κατεβάσματα πάνω σε πολιτικούς - προγραμματικούς στόχους, είναι πάγια και διαρκής και ανταποκρίνεται στις αγώνες συντρόφων και συντροφισσών όπου (και εάν) εντάσσονται. Το ίδιο ισχύει και για τις δυνάμεις της ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

Παρά τις συνεργασίες, οι οποίες στο παρελθόν έχουν οδηγήσει και σε μεγαλύτερα (κίνημα για την αναθεώρηση του άρθρου 16, «κινήματα πλατειών», κινήματα για τις δημοκρατικές ελευθερίες, κ.ά.) και σε μικρότερα (σε συγκεκριμένες περιπτώσεις των αυτοδιοικητικών εκλογών ή του συνδικαλιστικού κινήματος) απτά θετικά αποτελέσματα, ο χώρος χαρακτηρίζεται από μια παραλυτική αγωνία για την αντικαπιταλιστική ταυτότητα, η οποία είναι συνεπής μόνο με μία και μοναδική ανάλυση: ότι η ταξική πάλη έχει οξυνθεί σε μη επιστρέψιμο βαθμό και πλέον, τα μοναδικά πολιτικά καθήκοντα είναι τα επαναστατικά (!). Πράγματι, σε προεπαναστατική περίοδο, η διαπάλη ανάμεσα στις επαναστατικές και

μικροαστικές δυνάμεις, που επιδιώκουν τον συμβιβασμό, την ενσωμάτωση και τη διαχείριση, είναι κρίσιμο να καταλήξει υπέρ των πρώτων. Αυτό όμως προϋποθέτει α) την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και β) την οργανική μαζική σχέση με αυτές από τα πολιτικά υποκείμενα - τίποτα από τα οποία δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα των δυνάμεων της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς ή ακόμα και του ΚΚΕ, παρά την αρκετά μαζική παρέμβαση του στους χώρους εργασίας. Η όξυνση των αντιθέσεων ή της ταξικής πάλης καθ'αυτών δεν εξασφαλίζει την ύπαρξη προεπανασταστικής περιόδου και η εμπειρία των τελευταίων χρόνων, δείχνει ότι βρισκόμαστε στην ακριβώς αντίθετη πορεία. Μάλιστα, είναι εξαιρετικά προβληματική η διείσδυση του αντιδραστικού πολιτικού λόγου της ΝΔ ή ακόμα και της ακροδεξιάς σε εργατικά, αγροτικά και ευρύτερα φτωχοποιημένα τμήματα του πληθυσμού. Επομένως, τα «καθήκοντα» που αναθέτει η ΑΝΤΑΡΣΥΑ στα μέλη της λειτουργούν περισσότερο ως εργαλείο περαιτέρω περιχαράκωσης, παρά ως πολιτικοί στόχοι που επιδιώκουν να φέρουν απτά αποτελέσματα.

Το διακύβευμα της ενότητας, έστω κατά περίπτωση, δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο από την έλλειψη στρατηγικής συνοχής και προσανατολισμού. Η καταφυγή στο γνωστό σχήμα «φυσιογνωμία - περιεχόμενο» μπορεί να είναι επαρκής (;) για τη διατήρηση δυνάμεων μέσα σε ένα μέτωπο, όμως είναι ανεπαρκέστατη για να επιλύσει στρατηγικά ζητήματα, παρά μόνο επιδερμικά και με σκληρούς οργανωτικούς όρους. Μέσα στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ συνυπάρχουν από τη μία, δυνάμεις του άκαμπτου σεχταρισμού που διακηρύσσουν πιο κοντινή τη συνεργασία με τμήματα από τον χώρο ... «της αυτονομίας, της αναρχίας, των αντιεξουσιαστών» παρά με την υπόλοιπη Αριστερά και από την άλλη, δυνάμεις που απαντούν δημόσια θετικά σε ψευδοδιλήμματα εξουσίας υπέρ του συστημικού δεξιού ρεφορμισμού.

Τέλος, ακόμα και τα καλέσματα για συνεργασία διακατέχονται στις περισσότερες φορές από τακτικισμούς: άλλοτε γίνεται σκόπιμη παρερμηνεία και κατάχρηση του «βέτο», με στόχο να εξασφαλίζεται η οργανωτική ηγεμονία και η εξαρχής προκαθορισμένη ταυτότητα μέσα σε ευρύτερα σχήματα μέσω των αποκλεισμών και άλλοτε εργαλειοποιούνται τα καλέσματα προς την υπόλοιπη ριζοσπαστική Αριστερά για να αλλάξουν οι συσχετισμοί εντός της ΑΝΤΑΡΣΥΑ. Όλα αυτά, αλλά και η λογική και πρακτική αποκλεισμών και συκοφάντησης άλλων τμημάτων της Αριστεράς, που πολλές φορές τμήμα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ χρησιμοποιεί σε βάρος άλλων δυνάμεων της Αριστεράς και κυρίως της ΛΑΕ - ΑΑ, ουδεμία σχέση έχουν με τις τεράστιες προκλήσεις της εποχής και τις τεράστιες ανάγκες για πολιτική συμπαράταξη των αριστερών στην Ελλάδα (πολλών εκ των οποίων είναι μέλη της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, που εμπνέονται ειλικρινά από το ανατρεπτικό όραμα) και δεν μπορούν να αποτελούν συνιστώσες συνεργασίας και κοινής δράσης.

Για την «Νέα Αριστερά»

Μετά την εκλογή Κασσελάκη στην Προεδρία του ΣΥΡΙΖΑ, αποχώρησαν σταδιακά από αυτόν ένα άθροισμα βουλευτών, πρώην υπουργών και στελεχών, διακηρύσσοντας τη διάθεση να δώσουν μάχη για τον προοδευτικό κόσμο ενάντια στην κυβέρνηση Μητσοτάκη. Στο παραπάνω σχήμα, που

ονομάστηκε «Νέα Αριστερά», υπάρχουν δύο σοβαρά προβλήματα, ανάμεσα σε άλλα.

Το πρώτο είναι το φορτίο που φέρουν οι ιστορικές αποφάσεις που υπηρέτησαν τότε και έκτοτε απαρέγκλιτα τα παραπάνω στελέχη από τη στιγμή που ακαριαία η ηγεσία υπό τον Αλέξη Τσίπρα αποφάσισε τη ρήξη με το ριζοσπαστικό και αντιμνημονιακό παρελθόν. Η κυβέρνηση που ακολούθησε ακρωτηρίασε την ελπίδα του ελληνικού λαού στην αλλαγή και στην ανατροπή, δημιούργησε παράδειγμα προς αποφυγή προς τον υπόλοιπο κόσμο και εξευτέλισε την έννοια της Αριστεράς. Μπορεί η πολιτική να μην έχει εκ των προτέρων ηθική υπόσταση (η ηθική μιας ταξικής κοινωνίας έχει κι αυτή με τη σειρά της ταξικό χαρακτήρα), αλλά η Αριστερά έχει ιδεολογία που γεννά αξιακό φορτίο - χωρίς τις ιδέες ή τις αξίες της, η πολιτική της γίνεται αμοραλιστική, ομορτουριστική, κυνική.

Το δεύτερο είναι το πολιτικό σχέδιο. Αμέσως μετά την αποχώρησή τους, τα ίδια στελέχη δηλώνουν - σε όλους τους τόνους και ως στοιχείο διαφοροποίησης με τη σημερινή ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ - περήφανοι για τα «επιτεύγματα» της κυβερνητικής περιόδου 2015-19. Τέτοιου είδους «επιτεύγματα» ήταν πρώτα απ' όλα, η εφαρμογή των αντιλαϊκών δεσμεύσεων του Μνημονίου III, η νατοϊκή Συμφωνία των Πρεσπών για την ένταξη της Βόρειας Μακεδονίας σε ιμπεριαλιστικούς σχηματισμούς, το πρωτογενές πλεόνασμα που εξοικονομήθηκε με παρατεταμένη λιτότητα, το ασφαλιστικό Κατρούγκαλου που μείωσε ακόμα περισσότερο τις συντάξεις, το απαράδεκτο σκάνδαλο της γ' ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών, η ιδιωτικοποίηση ΟΣΕ και ΔΕΗ, η μικρή αύξηση του κατώτατου μισθού (χωρίς την επαναφορά των συλλογικών διαπραγματεύσεων), η επιδοματική πολιτική με απροσέγγιστα κριτήρια που βαφτίστηκε «κοινωνική πολιτική», η συμφωνία ΕΕ - Τουρκίας που μετέτρεψε τα νησιά σε «φυλακές» δεκάδων χιλιάδων προσφύγων, η αντιπεριβαλλοντική πολιτική με συνέχιση των εργασιών της «Ελντοράντο» και των ερευνών για υδρογονάνθρακες σε Ιόνιο και Ήπειρο και φυσικά, όλες οι διατάξεις του Μνημονίου III, το οποίο υπηρέτησαν από υπουργικές θέσεις που κατείχαν καθ' υπόδειξη της Τρόικα. Μέχρι σήμερα, η αυτοκριτική για τις στρατηγικές αποφάσεις που μετάλλαξαν τον ΣΥΡΙΖΑ, για τις ευθύνες του Αλέξη Τσίπρα και της ηγετικής του ομάδας συνολικά για την παράλυση του κόμματος, για την απαξίωση του ηθικού πλεονεκτήματος της Αριστεράς, για την απώλεια του τεράστιου κοινωνικού αποθέματος του Δημοψηφίσματος, είναι αναιμική ως ανύπαρκτη.

Παράλληλα, τόσο αυτά τα πεπραγμένα, όσο και οι συνεπείς με αυτά διακηρύξεις πριν από τις εκλογές του 2019 και του 2023, όπου ο ΣΥΡΙΖΑ συνεντρίβη, αποτελούν το πολιτικό πλαίσιο των διαφοροποιημένων στελεχών. - Ένα σχέδιο, ωστόσο, που αφενός ηττήθηκε από τα λαϊκά στρώματα και οδήγησε στην ενδυνάμωση της Δεξιάς και αφετέρου, δεν έχει αναθεωρηθεί ούτε προγραμματικά ούτε πολιτικά από την ηγεσία Κασσελάκη. Επομένως, το μοναδικό πεδίο διαφοροποίησης και ρήξης με τον ΣΥΡΙΖΑ ήταν πάνω στο ζήτημα της πλειοψηφίας στα όργανα του κόμματος ή και σε ζητήματα εσωτερικής δημοκρατίας, στα οποία όμως πιέζονται οι ομάδες που χαρακτηρίζονται μειοψηφικές, επειδή έχασαν οργανωτικά και όχι επειδή διαχωρίζονται πολιτικοϊδεολογικά ή στρατηγικά. Εντέλει, τα ζητήματα

σύγκλισης με το ΠΑΣΟΚ, η τήρηση των δημοσιονομικών δεσμεύσεων του άτυπου τέταρτου Μνημονίου για τις επόμενες δεκαετίες, η συναίνεση με μηχανισμούς του βαθέως κράτους και ολιγαρχικές ελίτ, η ακούραστη στοχοπροσήλωση στο ΝΑΤΟ και στην ΕΕ είναι κοινός τόπος για όσους παραμένουν και όσα στελέχη αποχωρούν αυτή τη στιγμή από τον ΣΥΡΙΖΑ.

Σε ότι αφορά τα μέλη και τους ψηφοφόρους, από την άλλη, οφείλουν να αντιμετωπίζονται ως πολιτικά όντα με προσδοκίες, επιδιώξεις και επιλογές ευθύνης, χωρίς καταγγελίες, εγκλήσεις και εχθρότητα. Η σχέση τους στην οργανωμένη ζωή από θέση μάχης οφείλει να γίνει μέριμνα της ριζοσπαστικής Αριστεράς με πολιτικούς όρους, ιδιαίτερα μάλιστα από τη στιγμή που αναγνωρίζουμε πως η επιρροή τους ως κομματική βάση γινόταν ολοένα και πιο μικρή και αναντίστοιχη με τις κεντρικές επιλογές του ΣΥΡΙΖΑ ως κυβέρνηση ή αξιωματική αντιπολίτευση.

Για την «Πλεύση Ελευθερίας»

Η «Πλεύση Ελευθερίας», όπως κι η ίδια διακήρυσσε προεκλογικά, δεν ανήκει στον χώρο της Αριστεράς. Δεν έχει κανένα δεσμό με το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα, τα άλλα κοινωνικά κινήματα και την τοπική αυτοδιοίκηση. Είναι ένα αρχηγοκεντρικό κόμμα χωρίς δημοκρατικές συλλογικές δομές και διαδικασίες. Οι θέσεις της και η εικόνα της την κατατάσσουν στο χώρο ενός αντιμνημονιακού «Κέντρου» με αντιφάσεις και σύμπλευση ριζοσπαστισμού και συντηρητικού λαϊκισμού.

Η Λαϊκή Ενότητα και άλλες πρωτοβουλίες και συμμαχίες

Μετά τις πολλαπλές εκλογές του 2019, η ΛΑΕ και ο μετωπικός χαρακτήρας της διατηρήθηκαν την ώρα που βίωνε και τυπικά, υπαρξιακή κρίση, νέα αποστράτευση δυνάμεων και αποχώρηση οργανώσεων. Χρειάστηκε επίμονη προσπάθεια του Αριστερού Ρεύματος, της ΑΡΑΣ και αριστερών αγωνιστών και αγωνιστριών, η οποία συχνά έμοιαζε με τα βήματα ανθρώπων κόντρα στη ροή ενός ορμητικού χειμάρρου απογοήτευσης. Αυτή η στάση ήταν αναγκαία (και προς τιμήν όσων την υπερασπίστηκαν έμπρακτα) απέναντι στην περαιτέρω αποσάρθρωση του κοινωνικοπολιτικού ιστού που εντάθηκε από τις πρώτες ημέρες της κυβέρνησης Μητσοτάκη. Η συνεργασία του Αριστερού Ρεύματος, της ΑΡΑΣ και των ανένταχτων μελών στα πλαίσια της ΛΑΕ - Ανυπότακτη Αριστερά, όπως ονομάζεται πλέον, από το 2019 μέχρι σήμερα κρίνεται σίγουρα ως εποικοδομητική με σημαντικές προγραμματικές - πολιτικές ωσμώσεις και προωθητικές συνθέσεις. Οφείλουμε δε να πιστώσουμε τόσο την σημαντικότερη συμβολή της ΑΡΑΣ στο άνοιγμα του μετώπου μας στη σπουδάζουσα νεολαία, όσο και των ανένταχτων αγωνιστών - τριών της ΛΑΕ - ΑΑ, που συμβάλλουν δημιουργικά στη λειτουργία και δράση της και συμμετέχουν ενεργητικά στην ανασυγκρότηση της Αριστεράς.

Αυτή η διατήρηση του ανθρώπινου δυναμικού και η σταδιακή αύξηση δυνάμεων, από φοιτητές και φοιτήτριες σε μικρές ηλικίες μέχρι την επανεμπλοκή ιστορικών στελεχών στην οργανωμένη Αριστερά, κορυφώθηκε στην Συνδιάσκεψη του 2022. Παρότι οι διαθέσιμες δυνάμεις υπολείπονται κατά πολύ αυτών που αμέσως μετά το τρίτο μνημόνιο έκαναν παράλληλες

ταυτόχρονες υπερβάσεις και συναντήθηκαν, έχουν, πλέον, σε ένα βαθμό αναζωογονηθεί και συνεχίζουν να απαντούν θετικά στα κεντρικά πολιτικά ερωτήματα. Βεβαίως, πρέπει συστηματικά να αναμετρηθούμε και με τις προκλήσεις της ακόμα πυκνότερης λειτουργίας του μετώπου μας μετά τη Συνδιάσκεψη - δηλαδή, την οργανωτική ανασυγκρότηση του μετώπου συνολικά και ειδικότερα, τη συγκρότηση ακόμα περισσότερων Επιτροπών ανά τόπους, τις συχνότερες συνελεύσεις με ακόμα μεγαλύτερη εμπλοκή μελών (και ειδικά ανένταχτων) και τις καθυστερήσεις που παρατηρήθηκαν, κá.

Συνοπτικά, η ΛΑΕ - ΑΑ μπορεί να μην έχει ως στόχο ή ακόμα και τη δυνατότητα στο σήμερα να αποτελέσει αυτή το όχημα της ριζοσπαστικής Αριστεράς για την επόμενη μέρα, αλλά συνεχίζει να αναζητεί τις δυνατότητες για τη δημιουργία του, ενώ καταφέρνει αποδεδειγμένα να διατηρεί πολιτικά αντανakλαστικά και μηχανισμούς οργανωμένης πάλης σε πολύ δύσκολους καιρούς.

Η «Αριστερή Πρωτοβουλία Διαλόγου και Δράσης» υπήρξε μια ιδιαίτερα ενθαρρυντική καταρχάς απόπειρα επανένωσης κατακερματισμένων αριστερών δυνάμεων, οι οποίες συνυπήρχαν στο παρελθόν μεταξύ τους, αλλά ποτέ όλες μαζί. Ξεκινώντας με διαβουλεύσεις κατά την περίοδο της πανδημίας, κατέληξε σε μια καταρχήν διακήρυξη και σε μια πρώτη συνάντηση το καλοκαίρι του 2021 και σε Πανελλαδική Σύσκεψη στα τέλη της ίδιας χρονιάς, καθώς και σε κατά πόλεις και τόπους αντίστοιχες εκδηλώσεις, που όλες αποτιμήθηκαν ως επιτυχημένες. Διακηρυκτικά, φιλοδοξούσε να δημιουργήσει μια πλατιά απεύθυνση που θα εκτείνεται από δυνάμεις που διαχωρίζονται από αριστερά από τον ΣΥΡΙΖΑ μέχρι την ΑΝΤΑΡΣΥΑ, το ΜέΡΑ25 και το ΚΚΕ. Δυστυχώς, η έκβαση της πορείας της «Πρωτοβουλίας» αποδεικνύει πως, παρότι οι αντικειμενικές συνθήκες καθορίζουν την εμφάνιση των υποκειμενικών (και στη συνέχεια καθορίζονται από αυτές), η ανημπορία και η αμηχανία των κατακερματισμένων δυνάμεων της Αριστεράς (του υποκειμενικού παράγοντα) σε μια τόσο κραυγαλέα ιστορική αναγκαιότητα, μπορεί να είναι απογοητευτικά ανεξάντλητες, σε σημείο που ακόμα και οι πιο ειλικρινείς προσπάθειες μπορούν να καταλήξουν να αυτό-ακυρώνονται. Η «Πρωτοβουλία», πλην ελαχιστοτάτων εξαιρέσεων, δεν μπόρεσε να έχει ενιαία έκφραση ακόμα και σε απεργιακά - κινηματικά μέτωπα, δεν μπόρεσε να λειτουργήσει προωθητικά τις επιμέρους επιτροπές, δεν μπόρεσε να κάνει ακόμα και επιμέρους δράσεις σε γειτονιές και κοινωνικούς χώρους, ενώ αυτό-στραγγαλίστηκε μέσα σε διαδικασίες κορυφής, με κατάχρηση δικαιωμάτων εκ μέρους των οργανώσεων που συμμετείχαν και περιθωριοποίηση των ανένταχτων και φυσικά, δεν ανέπτυξε συγκεκριμένο πολιτικό σχέδιο και ταυτότητα. Η απάντηση στο πιο βασικό ερώτημα, το «τι θέλει και τι είναι», δεν υπήρξε ποτέ κοινός παρονομαστής, παρότι οι αναλύσεις και οι διαπιστώσεις παραμένουν ατέρμονα κοινές μεταξύ όλων όσων συμμετείχαν σε αυτή την προσπάθεια και παρότι οι άνθρωποι που αναφέρεται, συνεπείς στις αγωνιστικές τους επάλξεις. Στη Συνδιάσκεψη της Πρωτοβουλίας το καλοκαίρι του 2022 δεν τέθηκε κανένας συγκεκριμένος πολιτικός στόχος για την επερχόμενη εκλογική χρονιά. Λίγους μήνες αργότερα, οι ίδιες δυνάμεις με την προσθήκη μερικών ακόμα από τον χώρο της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, χωρίς να υπάρχει ουσιαστική διαβούλευση και αποτίμηση, επιχείρησαν άλλες απόπειρες συσπείρωσης του εξωκοινοβουλευτικού χώρου, αυτοπεριορίζοντας και πάλι

τους όποιους πολιτικούς στόχους σε σφαίρες ανέφικτες ή ενταγμένες σε άλλο πολιτικό σχέδιο...

Παρόλα αυτά, η υπόθεση της ενωτικής ανασύνταξης των δυνάμεων της αγωνιστικής Αριστεράς είναι ανοιχτή και παραμένει βασικός στόχος της ΛΑΕ - ΑΑ και του ΑΡ με δύο βασικές προϋποθέσεις. Πρώτον, ότι δεν οριοθετείται βάσει αποκλεισμών και ταυτότητας, αλλά βάσει κοινά συμφωνημένων πολιτικών στόχων. Και δεύτερον, ότι τίποτα και κανείς δεν κρίνεται πάνω στην ασφάλεια των αναλύσεων, των διαπιστώσεων, των επικλήσεων και των ανέφικτων στόχων, αλλά, αντιθέτως, με το εάν μπορούν να αναμετρηθούν έμπρακτα με ζωντανά πολιτικά επίδικα και τις πραγματικές λαϊκές ανάγκες.

Η ΛΑΕ - ΑΑ, μετά την Συνδιάσκεψη της και τα όρια, που έστω προσωρινά, συνάντησαν οι ενωτικές πρωτοβουλίες της στις αρχές του 2023, διατήρησε ανοιχτό το ζήτημα της εκλογικής καθόδου και απηύθυνε πρόσκληση συνεργασίας προς όλες τις δυνάμεις της αγωνιστικής κοινοβουλευτικής και εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς. Μπροστά στην ραγδαία εκ νέου επιδείνωση των όρων διαβίωσης για τα φτωχότερα στρώματα και στην εξαχρείωση της νεοφιλελεύθερης «κανονικότητας», η ελληνική κοινωνία έχει επιταχύνει πάνω σε ένα δρόμο ραγδαίας συντηρητικοποίησης, με τον κίνδυνο του εκφασισμού (κυρίως σε κοινωνικό και όχι σε πολιτικό επίπεδο) να απλώνεται όλο και περισσότερο. Η απεύθυνση και τυχόν σύγκλιση αυτών των δυνάμεων έστω και στο ελάχιστο κοινό σημείο, δηλαδή μια προεκλογική προγραμματική συμφωνία, ήταν απολύτως αναγκαία. Σε αυτό το κάλεσμα ανταποκρίθηκε μόνο το ΜέΡΑ25 - ένα αντιμνημονιακό ριζοσπαστικό πολιτικό σχήμα, χαρακτηριζόμενο σε πολύ μεγάλο βαθμό από την αναγνωρισιμότητα του γραμματέα του και δευτερευόντως των πολιτικών στελεχών του, το οποίο όμως αφενός έκανε τα προηγούμενα χρόνια μια προγραμματική αντιπολίτευση εντός της Βουλής αναντίστοιχα καλή και δημιουργική για το μέγεθος του και αφετέρου συσπείρωνε αγωνιστές και αγωνίστριες, όχι μόνο που αποχώρησαν στο παρελθόν από τον ΣΥΡΙΖΑ και αποτελούν πάντα σημαντικά στοιχεία μιας ενωτικής ανασυγκρότησης, αλλά και ανθρώπους που μέχρι πολύ πρόσφατα δεν είχαν εμπλοκή με την πολιτική συλλογική ζωή.

Η εκλογική μας κάθοδος με τίτλο «ΜέΡΑ25 - Συμμαχία για τη Ρήξη» προσπάθησε χωρίς επιτυχία δύο φορές να εκφράσει τα όποια κεκτημένα του ΜέΡΑ25 και της ΛΑΕ - ΑΑ κατά τα προηγούμενα χρόνια, καθώς και να προσελκύσει αριστερούς και αριστερές που υπό άλλες συνθήκες θα απείχαν, ακόμα και παθητικά, από μια εκλογική μάχη που υπήρξε τομή (εκ των υστέρων, για άλλους λόγους). Στη μη επιτυχία των εκλογικών στόχων αυτής της εκλογικής συμμαχίας, που συγκροτήθηκε με ειλικρινείς προθέσεις, επηρέασαν πολλά, αλλά κυρίως, ο εγκλωβισμός σε έναν προγραμματικό - τεχνοκρατικό λόγο χωρίς πολιτική βάση όσο δεν διακυβευόταν η ανάληψη κυβερνητικής εξουσίας και η προσκόλληση σε ηρωικά, αλλά όχι επίκαιρα πολιτικά επίδικα των μνημονίων, του Δημοψηφίσματος και της προδοσίας της κυβέρνησης Τσίπρα.

Συνολικά, εκτιμούμε τη συνεργασία μας με το ΜέΡΑ25 θετικά, καθώς υπηρέτησε - έστω σε έναν βαθμό - τον πολιτικό στόχο της ενότητας της

Αριστεράς, πρόσφερε στις γραμμές της ανυπότακτης Αριστεράς πυκνότητα, προοπτική και ανάταση, συσπείρωσε και ανένταχτους αγωνιστές και ανένταχτες αγωνίστριες μετά το 2015 και δημιούργησε σχέσεις αλληλεγγύης με κόσμο του ΜέΡΑ25 και ευρύτερα ανένταχτο της Αριστεράς. Σε αυτό συνέβαλε το ότι αυτή η συνεργασία επιτεύχθηκε, όταν το ΜΕΡΑ25 μετακινήθηκε σε πιο αριστερή ριζοσπαστική κατεύθυνση κάτι που εκφράστηκε και με το κείμενο συμφωνίας της εκλογικής μας συνεργασίας

Στις δύο βουλευτικές εκλογές του 2023, υπήρξαν πολλά μηνύματα για το πολιτικό - κομματικό σύστημα στην Ελλάδα. Σε ότι αφορά στην Αριστερά, η «επόμενη μέρα» πρέπει να την βρει σε διαδικασία ανοικοδόμησης, που δεν θα ετεροκαθορίζεται από τις προκλήσεις ούτε του πρώτου («κυβέρνηση της Αριστεράς»), ούτε του δεύτερου εξαμήνου του 2015 (το «ΟΧΙ»). Ειδικότερα, ως προς το ΜέΡΑ25, παρότι δεν έχουμε διακηρύξει την συμμαχία μας με αυτό ως στρατηγική, αλλά ως εκλογική, επιδιώκουμε να συνεχιστεί και στις ευρωεκλογές και να διευρυνθεί και με όλες, χωρίς αποκλεισμούς, τις δυνάμεις της ριζοσπαστικής αριστεράς.

3.2. Συμπεράσματα από τις εκλογές του 2023

Παρότι οι βουλευτικές και οι αυτοδιοικητικές εκλογές έχουν πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά μεταξύ τους, μπορούν πάντα να οδηγήσουν σε ορισμένα ενιαία συμπεράσματα - ακόμα περισσότερο, όταν - όπως αυτές του 2023 - διεξάγονται ουσιαστικά στην ίδια συγκυρία.

Οι εκλογές, όχι απλώς δεν διεξήχθησαν σε ουδέτερο χρόνο, αλλά μέσα σε μια συνθήκη συσσωρευμένης πίεσης στα καταπιεσμένα κοινωνικά στρώματα με τη μορφή πολλαπλών κρίσεων (πανδημία, ενεργειακή, στεγαστική, κτλ.), φτωχοποίησης και αυταρχικού αντιδημοκρατικού εκτροχιασμού από την κυβέρνηση, η χρονιά των εκλογών σημαδεύτηκε και από γεγονότα, όπως η σιδηροδρομική τραγωδία στα Τέμπη ή οι πρωτοφανούς μεγέθους καταστροφές που επέφεραν οι πυρκαγιές και οι πλημμύρες. Τα παραπάνω και όχι μόνο, έφεραν το σύστημα μπροστά στον κίνδυνο πολιτικής ρευστοποίησης, έστω και στιγμιαία, ανάλογη με αυτή στα πρώτα χρόνια των μνημονίων. Δυστυχώς, οι δυνάμεις της Αριστεράς απέσπασαν πολύ λίγα οφέλη από αυτές τις διεργασίες, που φαίνεται να συμβαίνουν σε ένα μαζικό υπόστρωμα, έξω από την απεύθυνση της.

Αν και στις αυτοδιοικητικές εκλογές είδαμε σε ορισμένες μαζική απόρριψη της κυβερνητικής πολιτικής (με την αυτοδιοίκηση να έχει καταντήσει απλώς ιμάντας που την μεταφέρει στο εκάστοτε επίπεδο), αυτή δεν μας γεμίζει από περαιτέρω αισιοδοξία. Αντιθέτως, ακόμα κι αυτή η απόρριψη περισσότερο προσιδιάζει στην αποχή παρά στην ενεργή στήριξη άλλων εναλλακτικών προτάσεων και αποτελεί μέρος μιας μαζικής κοινωνικής αποπολιτικοποίησης, εξατομίκευσης και συντηρητικοποίησης - το γεγονός ότι απορρίπτει παθητικά και χωρίς εμφανή προτάγματα την κυβερνητική πολιτική, δεν σημαίνει ότι αντιστοιχίζεται με άλλες, ακόμα και επί της αρχής.

Παρομοίως, η ψήφος στα αριστερά ψηφοδέλτια στις εκλογές του 2023 χαρακτηρίστηκε περισσότερο από ηττοπάθεια και φοβικότητα, παρά από τόλμη και ελπίδα.

Το ΚΚΕ κατάφερε σε μεγάλο βαθμό να εκπέμψει την αναγκαία αυτοπεποίθηση που προσφέρουν οι συντεταγμένες δυνάμεις σε ταυτοτικά κατεβάσματα. Μέσα σε μια τουλάχιστον οκταετή σταδιακή απόσυρση του κόσμου της εργασίας, της νεολαίας και των κινημάτων από θέσεις οργανωμένης πολιτικής μάχης, η οποία εντεινόταν από ενδιάμεσες εκλογικές ήττες και μεγαλύτερη κατάρρευση «σταθερών» και «βεβαιωτήτων», το ΚΚΕ πρόσφερε την προοπτική της «νικηφόρας ψήφου» - ή ακριβέστερα, της ψήφου «που τουλάχιστον δε θα πάει χαμένη». Παράλληλα, αναμόρφωσε το επικοινωνιακό του προφίλ, θυσιάζοντας την πολιτική - προγραμματική ουσία, διευκολύνοντας ακόμα περισσότερο την παθητική στήριξη σε αυτό. Απογοητευμένοι οργανωμένοι αριστεροί έγιναν απλοί ψηφοφόροι του Κομμουνιστικού Κόμματος, αλλά όχι αποφασιστικοί ή και ενθουσιώδεις. Από το παραπάνω συμπεραίνουμε πως η εκλογική τακτική δεν αρκεί να εκλογικεύεται, αλλά πρέπει να δημιουργεί προοπτική και να εφοδιάζει με θάρρος, καθώς η αύξηση της συμμετοχής ή η ισχυρή συσπείρωση σε στιγμές αποχής είναι κρίσιμη.

Από την άλλη, τα εκλογικά κατεβάσματα από τον χώρο της παραδοσιακής εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς μοιάζουν να δίνουν μάχη με τις κακές συνθήκες του χώρου: την ανάγκη για υλοποίηση μιας εξειδικευμένης γραμμής ακόμα και με οργανωτικούς όρους και την αδισάλευτη επιβεβαίωση - αναπαραγωγή της ταυτότητας. Τίποτα από τα δύο φυσικά δεν συνιστά μαζική πολιτική που μπορεί να αγκαλιάσει ευρύτερα ακροατήρια, που μπορεί να «ορφανεύουν» πολιτικά. Αντιθέτως, πρόκειται για απόπειρες που, ακόμα κι όταν ξεκινούν με τις ειλικρινέστερες προθέσεις, προσπαθούν να φέρουν το όποιο βεληνεκές που μπορεί να έχουν απολύτως στα στενά μέτρα τους.

Τέλος, ο χώρος της ΛΑΕ - Ανυπότακτη Αριστερά επεδίωξε τις ευρύτερες δυνατές συμμαχίες, δημιουργώντας εντέλει εκλογικές συμμαχίες με το ΜέΡΑ25 και με ανέταχτους -ες. Η συνάντηση των δύο χώρων προσπάθησε να αναζωογονήσει το διαθέσιμο δυναμικό που ενεπλάκη με διαφορετικές ταχύτητες στον αντιμνημονιακό ΣΥΡΙΖΑ και έχει παραμείνει σε θέση μάχης, αξιοποιώντας την συνέπεια και εντιμότητα των στελεχών που την αποτελούν, την έμφαση στον προγραμματικό λόγο και την επαναφορά αιτημάτων που έμειναν μετέωρα. Ήταν η δεύτερη απόπειρα συσπείρωσης του ανυπότακτου χώρου, μετά από το φθινόπωρο του 2015, τότε μέσω της ΛΑΕ, ώστε «να μην ξεχαστεί η ήττα». Δυστυχώς, αυτή η πολιτική προσδοκία ήταν άστοχη, καθώς για μια ακόμα φορά αποδείχθηκε πως η συγκυρία έχει μετατοπιστεί, οι αναφορές στην εποχή των μνημονίων και του Δημοψηφίσματος δεν μπορούν να δημιουργήσουν πολιτικό κεφάλαιο πια παρά μόνο αναμνήσεις (και ενίοτε κακές) και ο κόσμος του «τότε» δεν βρίσκεται σε ύπνωση, αλλά έχει αλλάξει οριστικά. Η εκφώνηση ενός σχεδίου που θα αλλάζει τις ζωές των ανθρώπων με πολιτικούς όρους, ακόμα κι όταν τονίζεται το σύνθημα της ανατροπής, για να είναι αποτελεσματική. Πι προϋποθέτει την ανανέωση της πολιτικής συμμετοχής, της ταξικής συνειδητοποίησης και της κινηματικής εμπλοκής, με

ενδιάμεσο και όχι τελικό σταθμό την ψήφο στην κάλπη - και από αυτή την άποψη, η σύγκριση με τις μαζικές διεργασίες και κινητοποιήσεις της προηγούμενης δεκαετίας, είναι τουλάχιστον απογοητευτική.

4ο Κεφάλαιο

4.1. «Ο μεγάλος απών»

Εντός της πολιτικής γεωγραφίας, υπάρχει ένα και μοναδικό κενό, το οποίο δεν (υπερ)καλύπτεται από υπάρχοντα σχήματα: αυτό της ριζοσπαστικής Αριστεράς. Μια Αριστερά που θέτει άμεσους στόχους στους οποίους μπορούν να επιτευχθούν και που θέτει τον σοσιαλισμό όχι ως πολιτικό στόχο - σύνθημα, αλλά ως στρατηγικό στόχο, ο οποίος χρειάζεται απτές νίκες και εργαλεία μετάβασης.

Η πεποίθηση μας αυτή ενισχύεται από ακόμα δύο παράγοντες. Ο πρώτος έχει να κάνει με το απόθεμα ριζοσπαστικού ανθρώπινου δυναμικού και των αντίστοιχων πρακτικών, τα οποία εκδηλώνονται - και ενίοτε και πολύ μαζικά - σε ορισμένες στιγμές, θυμίζοντας εποχές πριν το 2015, αλλά, σε γενικές γραμμές, απουσιάζει. Αμφότερες οι στιγμές της παρουσίας και της απουσίας του αποδεικνύουν την ύπαρξη του μεν, σε κατάσταση αδράνειας δε.

Ο δεύτερος αφορά στην συνολική μετατόπιση του πολιτικού άξονα προς τα δεξιά, ως αποτέλεσμα της επίδρασης των υλικών όρων διαβίωσης και της μνημονιακής ηγεμονίας πάνω στα κοινωνικά στρώματα. Αυτή η επίδραση δεν έχει αφήσει ανεπηρέαστη ούτε την Αριστερά, δημιουργώντας φαινόμενα κατακερματισμού, σεχταρισμού και αποσύνδεσης από την κοινωνική διαστρωμάτωση. Ωστόσο, μέσα σε μια πορεία οικονομικής κρίσης που πυροδότησε αυτή τη διαδικασία, υπήρξαν τεράστιες ασυνέχειες και τείχη, τα οποία όρθωσαν οι δυνάμεις εκείνες που κατάφεραν να συνδεθούν με τα στοιχεία κοινωνικού ριζοσπαστισμού που προαναφέρθηκαν και να υπερβούν θετικά ανιστόρητα και αποϊδεολογικοποιημένα εμπόδια, συγκροτώντας μέτωπα, συμμαχίες και ανασυνθέσεις και φτάνοντας το πολιτικοκοινωνικό σύστημα εξουσίας στην Ελλάδα σε οριακό σημείο. Αυτές οι διεργασίες είναι που εκλείπουν σήμερα.

Λείπει ο μαζικός πολιτικός φορέας της ριζοσπαστικής Αριστεράς, όπου η συγκέντρωση δυνάμεων θα είναι, όχι αθροιστική, αλλά πολλαπλασιαστική, θα συνδέεται θετικά με τα κοινωνικά κινήματα και θα μπορεί να υπερβεί τις επικλήσεις σε αναλυτικά στοιχεία που άλλοτε ανήκουν καθαυτά στο παρελθόν και άλλοτε δεν έχουν σχέση με τις σύγχρονες λαϊκές ανάγκες.

4.2. Προς μια αναγκαία (και αυτοκριτική) επανεκκίνηση

Στην Ελλάδα σε μεγάλο βαθμό, έχουν επέλθει τεράστιες αλλαγές στο κράτος και στην κοινωνία. Από τη μία, το άτυπο «τέταρτο μνημόνιο» αναφέρεται στις αντιλαϊκές δημοσιονομικές δεσμεύσεις, στα πρωτογενή πλεονάσματα, στη λιτότητα και στην υποθήκευση της δημόσιας παρουσίας, ενώ το έδαφος πάνω στο οποίο οι άνθρωποι ζουν και οργανώνουν την κοινωνική ζωή είναι η άγονη και καμμένη γη που άφησαν πίσω τα τρία μνημόνια, οι πληγές που έμειναν ανεπούλωτες και οι περίφημες «θυσίες και

στερήσεις» του ελληνικού λαού που δεν ήταν για λίγο, αλλά για πάντα. Από την άλλη, όμως, η μνημονιακή περίοδος χαρακτηριζόταν και από αντιμνημονιακούς αγώνες, αιτήματα, μέτωπα και κυρίως, το αντιμνημονιακό μπλοκ το οποίο έφτασε στην κορύφωση της (όποιας) ομογενοποίησης του την περίοδο του Δημοψηφίσματος - όλα τα παραπάνω αυτή τη στιγμή απουσιάζουν. Με λίγα λόγια, βρισκόμαστε σε μια «μετα-μνημονιακή περίοδο» - ένα μεταίχμιο ανάμεσα στην επιτροπεία και στις μνημονιακές δεσμεύσεις στο διηνεκές, το οποίο έχει βαφτιστεί «κανονικότητα».

Απέναντι σε αυτή την «κανονικότητα», η Αριστερά έχει μείνει, σε τεράστιο βαθμό, οργανωτικά, πολιτικά και στρατηγικά στον απόηχο της μεγάλης ήττας του 2015. Για τους λόγους, που αυτή επήλθε, έχουμε τοποθετηθεί αναλυτικά στα δύο προηγούμενα συνέδρια του ΑΡ. Μπορούμε, ωστόσο, να εντοπίσουμε ορισμένα συμπεράσματα, που μπορούν να είναι χρήσιμα για την μεθοδολογία της πολιτικής μας. Αυτά οφείλουν να συμπυκνώνουν τις εμπειρίες μας από τον ΣΥΡΙΖΑ και τη Λαϊκή Ενότητα και συγκεκριμένα από α) τα βήματα για την συγκρότηση ως ενότητα του χώρου της ριζοσπαστικής Αριστεράς, β) τις κρίσεις και τα προβλήματα που προέκυψαν και γ) τα θετικά στοιχεία των εμπειριών αυτών.

Ένα. Οποιοδήποτε νέο «άλμα» απαιτεί μια αναγκαία συγκέντρωση δυνάμεων, την οποία δεν μπορεί να αναπληρώσει στο ελάχιστο η όποια «τόλμη», «αποφασιστικότητα» ή «επαναστατικότητα» επικαλούνται οι διαρκείς διασπάσεις και ο κατακερματισμός των δυνάμεων. Αυτή η συγκέντρωση δυνάμεων, που απαιτεί κοινή δράση και ενότητα στην πράξη - οι οποίες με τη σειρά τους θα είναι θεμελιακές αξίες που δεν θα εργαλειοποιούνται - δεν χρειάζεται να έχει κοινά ιδεολογικά χαρακτηριστικά. Αντιθέτως, θα χαρακτηρίζεται από πολιτική ενότητα, δηλαδή ενότητα πάνω σε άμεσους ή και στρατηγικούς πολιτικούς στόχους και πλαίσια. Ένα σχήμα που δημιουργείται για να υπερβαίνει υφιστάμενα πολιτικά - οργανωτικά αδιέξοδα δεν μπορεί παρά δομικά να υπερβαίνει και τις υφιστάμενες ιδεολογικοπολιτικές διαφορές που οδήγησαν σε αυτά.

Δύο. Σε αυτή τη συγκέντρωση δυνάμεων είναι κρίσιμο το στοιχείο της πολιτικής ηγεμονίας. Είτε αυτή την εξασφαλίζουν οι οργανωμένες δυνάμεις, τα πολιτικά σχέδια ή ακόμα και τα ίδια τα πρόσωπα, είναι απολύτως αναγκαίο να είναι καθαρό το «τι είναι και τι θέλει» το κάθε σχήμα. Όσο ισχυρές ή και κραυγαλέες κι αν είναι οι αντιθέσεις, δεν μπορούν να αποτελούν τον κύριο μοχλό ανάπτυξης ενός πολιτικού σχεδίου ανατροπής και πολλώ δε μάλλον, γείωσης του στην κοινωνία. Η πολυμορφία ενός πολιτικού υποκειμένου δεν μπορεί να υπονομεύει την ενιαία έκφραση του και τους λόγους για τους οποίους είναι ιστορικά αναγκαίο.

Τρία. Το οποιοδήποτε αναγκαίο «άνοιγμα στην κοινωνία» προϋποθέτει κέντρο αποφάσεων με συμπαγή χαρακτηριστικά, στρατηγική απεύθυνση στα στρώματα και κοινωνικές ομάδες που πλήττονται από την αδιάκοπη πάλη των αντιθέσεων και ενδυνάμωση των οργανικών σχέσεων με αυτά. Όταν αυτές οι σχέσεις γίνονται πλαδαρές, εντέλει αποδυναμώνονται και τα πολιτικά επίδικα, γίνονται «φαντασιακά». Έννοιες όπως το «μεταβατικό πρόγραμμα» ή η επίλυση της κυρίαρχης αντίθεσης «ιμπεριαλισμός - λαός» κατέληξαν άυλες

καρικατούρες εν ονόματι της ανάληψης της κυβέρνησης και της απεύθυνσης σε ευρύτερα ακροατήρια, αντίστοιχα τα προηγούμενα χρόνια.

Τέσσερα. Ειδικά στην περίπτωση της ελληνικής εμπειρίας και της διαδρομής του κομμουνιστικού κινήματος στη χώρα μας, εδώ και τουλάχιστον 80 χρόνια, αναδεικνύεται όλο και πιο έντονα το διακύβευμα της απονομής δικαιοσύνης, είτε θεσμικής είτε κοινωνικής. Αυτή η έλλειψη δικαιοσύνης οδηγεί σε περαιτέρω απαξίωση της πολιτικής και έχει επαληθευτεί μάλιστα πως συχνά επικρατεί ακόμα και πολιτικών ζητημάτων που, ενώ η Αριστερά ανάγει σωστά ως κρίσιμα, δεν μπορούν να παράγουν πολιτικό προϊόν. Την αδυναμία του να βοηθήσει στην απονομή δικαιοσύνης, ο ΣΥΡΙΖΑ συνεχίζει και την πληρώνει με διάφορους τρόπους και σε διάφορα στάδια μετά το 2015.

Πέντε. Η Αριστερά είναι ένα «πολιτικό εργαλείο» που επινόησαν οι καταπιεσμένοι και καταπιεσμένες για να οργανώσουν την αντίσταση και δύναμη της φωνής τους. Αυτή δεν μπορεί να παραγνωρίζει το ζήτημα της εκπροσώπησης σε όλους τους βαθμούς διοίκησης, καθώς όχι μόνο οι θέσεις τους οφείλουν να αναδεικνύονται, αλλά στη συνέχεια, οδηγούν σε ενδυνάμωση του ρόλου τους στις κοινωνικές σχέσεις. Αυτά είναι ζητήματα που έχουν απαντήσει οι μεγάλοι θεωρητικοί του μαρξισμού από τα τέλη του 19ου αιώνα όταν κλήθηκαν να αποτιμήσουν την ιστορική εμπειρία όλου του αιώνα των μεγάλων επαναστάσεων και εξεγέρσεων. Οποιαδήποτε υποτίμηση είναι καταστροφική και πολλές απόπειρες ιδεολογικοποίησης του ζητήματος είναι εντελώς προσχηματικές, αν όχι υστερόβουλες.

Έξι. Στην πικρή εμπειρία της διαπραγμάτευσης του '15, η ελληνική κυβέρνηση βρέθηκε χωρίς εναλλακτικό σχέδιο, με δανειστές που έπαιζαν εναλλάξ τον «καλό/κακό» προσφέροντας την ίδια λύση. Αποδείχθηκε επομένως, εκτός των άλλων, πως οποιαδήποτε ανατροπή στην Ελλάδα πρέπει να συνοδεύεται και από ένα ισχυρό και συντονισμένο κίνημα αλληλεγγύης στο εξωτερικό. Αντίστροφα, επίσης, η έκβαση της πολιτικής πάλης σε ένα σημείο του πλανήτη συνδέεται με το πως θα εξελιχθούν άλλες μάχες σε άλλα σημεία. Η ίδια εμπειρία εδώ είναι διδακτική, καθώς η υποχώρηση του ΣΥΡΙΖΑ τότε οδήγησε δυνάμεις στο εξωτερικό είτε να ενσωματωθούν κι αυτές (βλ. Ισπανία) είτε να... εξατμιστούν από τον πολιτικό χάρτη. Τα πετυχημένα υποδείγματα μπορεί να μην επιλύουν τις αντιθέσεις μεταφυσικά και συμβολικά, αλλά εμπνέουν, κινητοποιούν λαούς και μεταφέρουν εμπειρίες. Ιδιαίτερα σε μια εποχή που οι ενδοκαπιταλιστικές αντιθέσεις φιλοδοξούν να εγκλωβίσουν τους καταπιεσμένους σε δίπολα που βαθαίνουν ακόμα περισσότερο την καπιταλιστική κρίση («φιλελευθερισμός» - «ακροδεξιά», «παγκοσμιοποίηση - εθνικισμός»), είναι κρίσιμο η Αριστερά να έχει διακριτό ρόλο και λόγο όσο το δυνατόν πιο ενιαία και να επιδιώκει να συντονίζει αντίστοιχα κινήματα, οργανώσεις και κόμματα. Στην εποχή πριν την κρίση χρέους στην ευρωζώνη, ενώσεις όπως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ, η ευρω-ομάδα της Αριστεράς ή το Κόμμα Ευρωπαϊκής Αριστεράς έπαιξαν ρόλο στην αύξηση του κύρους και της συντονισμένης δράσης της Αριστεράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Παρά τις τεράστιες αδυναμίες που τελικά οδήγησαν και στην παράλυσή τους, η απουσία τέτοιου είδους ενώσεων και συμμαχιών, είτε σε θεσμικό είτε σε κοινωνικό επίπεδο, αφήνει αναπάντητες νέες προκλήσεις του σήμερα όπως η

στρατιωτικοποίηση της Ευρώπης, η κλιματική αλλαγή, η άνοδος της ακροδεξιάς, η προσφυγική κρίση, η 4η Βιομηχανική επανάσταση, κτλ.

Επτά. Κάθε συζήτηση για τη σοσιαλιστική προοπτική και τη μετάβαση σε αυτήν, περνάει μέσα από το ριζοσπαστικό και εναλλακτικό μεταβατικό πρόγραμμα. Παρότι η αξία του έχει επισημανθεί και έχει αναδειχθεί πολλές φορές από το Αριστερό Ρεύμα, ήδη από τα χρόνια του ως τάση στο «Συνασπισμό», αξίζει να αναφέρουμε επικαιροποιημένους τους βασικούς άξονες του.

- Την ουσιαστική πρόσβαση κάθε νοικοκυριού σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες (στέγαση, ενέργεια, θέρμανση, τηλεπικοινωνίες, μετακίνηση), που συνεπάγεται την επαναφορά υπό σύγχρονο δημόσιο έλεγχο των στρατηγικών τομέων, επιχειρήσεων και φορέων που καταργήθηκαν από τα μνημόνια (π.χ. Οργανισμός Εστίας & Κατοικίας, κ.ά.)
- Την διασφάλιση του δημόσιου δωρεάν χαρακτήρα στην παιδεία, στην υγεία, στον πολιτισμό και στην άθληση για όλους και όλες ανεξαιρέτως, καθώς και την αύξηση των κρατικών δαπανών σε δημόσιες υποδομές και επιστημονική έρευνα
- Την ενίσχυση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με επανακαταμερισμό αρμοδιοτήτων και κονδυλίων και την δημιουργία μορφών δημοκρατικής συμμετοχής και κοινωνικού ελέγχου σε τοπικό αποκεντρωμένο επίπεδο
- Την φορολογική μεταρρύθμιση, με απλούστευση και μείωση της φορολογίας για μισθωτούς, συνταξιούχους, αγρότες, πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις και κάθε μορφής εργαζόμενο με «συγκεκριμένη» μορφή εξαρτημένης απασχόλησης («μπλοκάκια», ατομικές επιχειρήσεις, «εξωτερικοί συνεργάτες», κ.ά.) και ταξικά μεροληπτική κατανομή φορολογικών βαρών
- Την άρση κάθε είδους κοινωνικών αποκλεισμών, την υλική και ψυχική αρωγή και τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε εργασία, παιδεία, υγεία, μετακίνηση και υπηρεσίες για άστεγους, τοξικοεξαρτημένους, άτομα με αναπηρία, ψυχικά νοσούντες
- Τη θεσμική, πολιτική και καταπολέμηση των κοινωνικών διακρίσεων και ανισοτήτων βάσει φύλου, εθνικότητας, γλώσσας και πολιτισμού, την ακύρωση της συμφωνίας ΕΕ - Τουρκίας, την απλούστευση χορήγησης ασύλου για πρόσφυγες, την ένταξη μεταναστών στον κοινωνικό ιστό και τη διευκόλυνση μεταφοράς στη χώρα προορισμού
- Την ενίσχυση της κοινωνικής πρόνοιας, της κοινωνικής προστασίας και της κοινωνικής ασφάλισης, την εξασφάλιση αξιοπρεπών συντάξεων, την κρατική χρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων και τη χορήγηση επαρκών επιδομάτων σε πληττόμενες και ευάλωτες ομάδες
- Την αξιοποίηση της τεχνολογικής εξέλιξης στα μέσα παραγωγής, με στόχο τον μετασχηματισμό της εργασίας (αύξηση των μισθών σε επίπεδα αξιοπρεπούς διαβίωσης, μείωση ωραρίου εργασίας στο 35ωρο, ασφαλείς και σταθεροί όροι εργασίας).

- Την επεξεργασία δημοκρατικού προγράμματος ανάπτυξης, με κλαδικές πολιτικές και περιφερειακές δράσεις και την ενεργητική συμμετοχή των εργαζόμενων στην επεξεργασία και υλοποίηση των στόχων του.
- Την εφαρμογή πολιτικής δικαιότερης κατανομής και ανακατανομής εισοδήματος στη βάση της πραγματικής συμμετοχής του καθενός στην παραγωγή του υλικού και πνευματικού πλούτου.
- Τον τερματισμό των ιδιωτικοποιήσεων και την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας μόνο προς όφελος των κοινωνικών αναγκών και της οικολογικής ισορροπίας
- Την εθνικοποίηση - κοινωνικοποίηση των τραπεζών, με νέο αναπτυξιακό, παραγωγικό και κοινωνικό ρόλο
- Την μείωση των εξοπλιστικών δαπανών, την απεμπλοκή και αποχώρηση από το NATO και τη στρατιωτική συνεργασία με το Ισραήλ, την κατάργηση ξένων βάσεων και την ανάπτυξη μιας πολυδιάστατης, ανεξάρτητης, εξωτερικής πολιτικής, στη βάση ισότιμων, ειρηνικών, διπλωματικών και αμοιβαία επωφελών εμπορικών σχέσεων
- Την επαναθεμελίωση του κράτους, με θωράκιση της συλλογικής έκφρασης, της ελευθερίας του τύπου, της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, της διαφάνειας, της αξιοκρατίας, της προστασίας της ιδιωτικότητας, της ίσης μεταχείρισης όλων των μόνιμων κατοίκων της χώρας ανεξαιρέτως, του εκδημοκρατισμού της αστυνομίας, του διαχωρισμού κράτους - Εκκλησίας και του κοινωνικού - δημοκρατικού - εργατικού ελέγχου
- Τον επανασχεδιασμό της οικονομίας, της βιομηχανικής και αγροτικής παραγωγής και της ενέργειας πάνω στο χώρο σε εθνική κλίμακα, με σεβασμό στο περιβαλλοντικό και πολιτισμικό απόθεμα, προτεραιότητα στην μεγαλύτερη δυνατή κάλυψη των εσωτερικών αναγκών και στη τόνωση των συνεργατικών μορφών οικονομίας (π.χ. συνεταιρισμοί, clusters, κá.)
- Τη διαγραφή του δημόσιου χρέους, ιδιαίτερα του «επαχθούς» και η «σεισάχθεια» του ιδιωτικού χρέους για νοικοκυριά και πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις
- Τον τερματισμό της λιτότητας και την κατάργηση των μνημονιακών νόμων και δεσμεύσεων
- *Το μεταβατικό πρόγραμμά μας δεν είναι γενικά και αόριστα φιλολαϊκό, είναι ταξικά προσανατολισμένο. Αφορά πρώτα από όλα τους εργαζόμενους, τους άνεργους, τους μικρομεσαίους επαγγελματίες, τους συνταξιούχους, τη νεολαία, τους προλετάριους, το προκαριάτο. Η εφαρμογή του από μία αριστερή φιλολαϊκή κυβέρνηση θα αντιμετωπίσει τεράστια εμπόδια από τους διεθνείς και εγχώριους οικονομικούς και πολιτικούς ιμπεριαλιστικούς μηχανισμούς και οργανισμούς, που θα επιδιώξουν να το ακυρώσουν, χρησιμοποιώντας κάθε μέσο. Για την υπεράσπιση και εφαρμογή του είναι αναγκαία η έξοδος της χώρας από την Ευρωζώνη, η έκδοση εθνικού νομίσματος και η προετοιμασία για ρήξη με τη νεοφιλελεύθερη, αντιδημοκρατική ΕΕ και τις πολιτικές της και για αποδέσμευση και έξοδό της από αυτή. Επομένως, το μεταβατικό πρόγραμμα που υπερασπιζόμαστε δεν στριμώχνεται ούτε σε εκβιαστικά διλήμματα ούτε μέσα στις αντιλαϊκές δεσμεύσεις των προηγούμενων κυβερνήσεων - αντιθέτως, παρότι όχι εύκολος και όχι χωρίς*

συγκρούσεις, είναι ένας σύγχρονος και εφικτός δρόμος μετάβασης προς τον σοσιαλισμό.

4.3. Το Αριστερό Ρεύμα

Το Αριστερό Ρεύμα έχει διακηρύξει ήδη από το ιδρυτικό του συνέδριο της ιστορικές και ιδεολογικές του καταβολές. Είναι μια οργάνωση της σύγχρονης κομμουνιστικής Αριστεράς, με ορίζοντα και στρατηγικό στόχο τον σοσιαλισμό. Οι ιστορικές αναφορές του ανατρέχουν στην «...ταξική - αντιστασιακή - πατριωτική - απελευθερωτική εποποιία του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ αλλά και τον ηρωικό αγώνα, στο οποίο υποχρεώθηκε να επιδοθεί ο ΔΣΕ κάτω από τις διώξεις του μοναρχο-ταγματασφαλίτικου καθεστώτος, τη δράση της Αριστεράς κατά του μετεμφυλιακού κράτους και της χούντας, το Πολυτεχνείο και τους μεγάλους εργατικούς και κοινωνικούς αγώνες όλης της μεταπολιτευτικής περιόδου», αλλά και στην Παρισινή Κομμούνα, στις κοινωνικές επαναστάσεις σε Ρωσία, Κίνα, Κούβα και αλλού, στα μεγάλα δημοκρατικά αντιφασιστικά κινήματα της Ευρώπης και στους σπουδαίους αγώνες των λαών ενάντια στον ιμπεριαλισμό της Δύσης, στην νεοφιλελεύθερη ευρωενωσιακή ολοκλήρωση και την παγκοσμιοποίηση.

Ως οργάνωση, επιδιώκει μόνιμα την οργανική σχέση με τις τάξεις των καταπιεσμένων, την ενεργή εμπλοκή με το εργατικό - συνδικαλιστικό κίνημα, τα κινήματα φοιτητών-τριων και μαθητών, νέων, γυναικών, ΛΟΑΤΚΙ+, καθώς και κινήματα ενάντια στον πόλεμο, στον ρατσισμό, στον περιορισμό των δημοκρατικών ελευθεριών, στην καταπάτηση ελεύθερων χώρων και πρασίνου, στις ιδιωτικοποιήσεις, κ.ά.

Σε πολιτικό επίπεδο, επιδιώκει τη ενότητα και κοινή δράση με ευρύτερες δυνάμεις από την επαναστατική - αντικαπιταλιστική Αριστερά μέχρι τη ριζοσπαστική οικολογία πάνω σε κοινούς πολιτικούς και προγραμματικούς στόχους ως αναγκαίο ανάχωμα και σημείο αντεπίθεσης απέναντι στον νεοφιλελευθερισμό, στον κοινωνικό συντηρητισμό και αυτοματισμό, στην αντιδημοκρατική εκτροπή, αλλά και στον δογματισμό και σεχταρισμό εντός της Αριστεράς.

Σε θεωρητικό επίπεδο, βασιζόμαστε στην κλασική κληρονομιά των Μαρξ - Ένγκελς, στο επαναστατικό προχώρημα της από τον Λένιν και στα καλύτερα στοιχεία από τους επαναστάτες, επαναστάτριες και θεωρητικούς του μαρξισμού - από τον Αντόνιο Γκράμσι και τη Ρόζα Λούξεμπουργκ μέχρι τις σύγχρονες οπτικές πάνω στην οικολογία, στον φεμινισμό, στην παγκοσμιοποίηση και στο ρόλο του κράτους.

Ιστορικά, χωρίς καμία διάθεση υπερβολής, το Αριστερό Ρεύμα έπαιξε καταλυτικό ρόλο σε κάθε εγχείρημα που επιδίωκε πάνω σε κάθε καμπή της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης, συγκέντρωση δυνάμεων και υπέρβαση διαχωριστικών γραμμών - και μάλιστα, το διαμόρφωσε κιάλας. Και μπορεί οι νίκες που επιτεύχθηκαν παλαιότερα, πλέον στα χρόνια της ήττας να φαίνονται πρόσκαιρες και στιγμιαίες, αλλά συνδέθηκαν διαλεκτικά με την αύξηση της επιρροής της Αριστεράς μέχρι το 2015: διαμόρφωσαν αγωνιστικές συνειδήσεις και ενεργοποίησαν αντανεκλαστικά κινηματικής εμπλοκής στα γεγονότα,

αφήνοντας σημαντικές παρακαταθήκες, τόσο σε επίπεδο ριζοσπαστικών συνειδήσεων, όσο και ενωτικών πρακτικών.

Φυσικά, κάτι τέτοιο δεν σημαίνει πως το Αριστερό Ρεύμα πρέπει να οικειοποιείται το σύνολο αυτών των αγώνων ή την ηγεμονία σε αυτούς. Οι αγώνες δεν έχουν ιδιοκτήτες. Αυτό όμως που είναι αναμφίβολο είναι πως στα χρόνια της όξυνσης της ταξικής πάλης και της νεοφιλελεύθερης αντεπίθεσης, οι ενωτικές πρωτοβουλίες και η αναμφισβήτητη διαθεσιμότητα των μελών και στελεχών του ΑΡ σε αυτές ήταν καταλυτικές και μόνο τέτοιου είδους πρωτοβουλίες μπορούν να επιφέρουν τραύματα στον στρατηγικό μας αντίπαλο.

Μετά το 2019, όπου η ΛΑΕ συνάντησε αδιέξοδο σε μια επαμφοτερίζουσα στρατηγική πορεία, το Αριστερό Ρεύμα βίωσε ολοκληρωτικά τις συνέπειες μιας πορείας χρόνων, όπου τα βήματα γίνονταν τρεξίματα και με τη σειρά τους, άλματα, χωρίς το περιθώριο (ή την πρόνοια) να προλαμβάνει κρίσεις. Η δε κρίση ηγεσίας του πριν το 2ο Συνέδριο του παρέμεινε μέχρι και σχετικά πρόσφατα αξεπέραστη, υπονομεύοντας το ακόμα και στο σύνολο του. Το Αριστερό Ρεύμα άντεξε μέχρι τώρα απέναντι σε μια Ιστορία που σε άλλες περιπτώσεις π.χ. σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, έχει αποδειχτεί αμείλικτη. Η δε κρισιακή περίοδος ξεπεράστηκε προσωρινά οργανωτικά, παρότι εκ νέου με περιορισμένες απώλειες, χάρη σε ιδιότυπα μοντέλα «συλλογικής ηγεσίας» και ανοιχτών διαδικασιών και ακόμα ειδικότερα, χάρη στην προσωπική διαθεσιμότητα, πολύτιμη μέχρι το λεπτό, των στελεχών και των μελών του. Πολιτικά δε, ξεπεράστηκε χάρη στην στροφή του εκ νέου προς την υπόλοιπη ριζοσπαστική και αντικαπιταλιστική Αριστερά και το κάλεσμα για ενωτικές πρωτοβουλίες, στις οποίες προσήλθε με αυταπάρνηση και ειλικρίνεια. Εκτιμούμε πως τα παραπάνω λειτούργησαν θεραπευτικά σε πολύ μεγάλο βαθμό. Βεβαίως, αποτιμούμε εξίσου θετικά και την εξωστρέφεια που επιδείξαμε ακόμα και μέσα στην καραντίνα, με τη διοργάνωση ανοιχτών εκδηλώσεων, συζητήσεων και παρεμβάσεων για τις σύγχρονες εξελίξεις (υγεία, οικονομία, διεθνής συγκυρία, ακρίβεια, κτλ.).

Εκτιμούμε, ωστόσο, ότι αυτό το πολιτικό και οργανωτικό σχέδιο έχει κλείσει ένα κύκλο και χρειάζεται ανανέωση, καθώς πολλές από τις άμεσες προκλήσεις που διατυπώσαμε το 2019 απαντήθηκαν, είτε με θετικό τρόπο είτε όχι. Η πανδημία του CoViD-19 που περιόρισε πολύ δραστικά μέχρι σήμερα την κοινωνική δράση, η διόγκωση των λαϊκών προβλημάτων και του καθημερινού άγχους της διαβίωσης, η πίεση του δικομματισμού και η κατάρρευση του ΣΥΡΙΖΑ (η οποία υπό κάποιες συνθήκες μπορεί να δημιουργεί και προκλήσεις, αλλά υπό άλλες, μπορεί και πολλούς ανθρώπους, αντί να τους απελευθερώνει, να τους αποστρατεύει εντελώς), η ιδεολογικοπολιτική ηγεμονία της κυβέρνησης Μητσοτάκη, η συμπίεση των υλικών όρων πολιτικής πάλης και ο στραγγαλισμός του δημόσιου λόγου από το μιντιακό και όχι μόνο σύστημα, η αποπολιτικοποίηση του λόγου του ΚΚΕ προς όφελος της εκλογικής του αύξησης, η εσωστρέφεια και σεχταρισμός της υπόλοιπης εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, η δυναμική, ίσως και ισχυρότερη, επάνοδος της Ακροδεξιάς σε κοινωνικό επίπεδο - όλα τα παραπάνω, είναι εξωτερικές παράμετροι που αναγκαστικά κάνουν τον ορίζοντα του σχεδιασμού από το προηγούμενο Συνέδριο να μην επαρκεί.

Χρειαζόμαστε νέα βήματα, τα οποία θα μας βγάλουν από μια φάση, στην οποία περισσότερο πλέον μας στοιχίζουν οι διαχρονικές μας αδυναμίες και ελλείψεις πολιτικά, οργανωτικά, ιδεολογικά, στρατηγικά και φυσιολογικά και λιγότερο, οι όποιες αστοχίες των τελευταίων ετών. Και δυστυχώς, αυτό σημαίνει πως, σε αυτό το διαρκώς μεταβαλλόμενο τοπίο, στο οποίο χάνονται σταθερές που στον λόγο και στις αναλύσεις μας χρησιμοποιούμε ως οδηγό, ακόμα και η διατήρηση του ρόλου μας στο τοπίο της Αριστεράς απαιτεί πολιτικο-οργανωτική ανάπτυξη και όχι στασιμότητα και αναμονή.

Αυτά τα νέα βήματα πρέπει να περιλαμβάνουν, όχι μόνο, αλλά οπωσδήποτε:

- ανανέωση και επανακατάρτιση μητρώου μελών, με σαφείς εντάξεις σε τοπικές οργανώσεις ανά δήμο, γειτονίες ή νομό και τακτικές συνελεύσεις μελών με ευθύνη των νέων συντονιστών και συντονιστικών που θα αναδειχθούν αμέσως μετά το Συνέδριο και θα συγκροτούν σχέδιο πολιτικής δράσης για το χώρο ευθύνης τους, το οποίο θα μπορεί να αξιολογηθεί
- συμμετοχή σε δημοτικές και περιφερειακές κινήσεις, με διαρκή παρουσία και παρέμβαση σε τοπικό επίπεδο και αγωνιστικό προσανατολισμό ή πρόνοια δημιουργίας κινήσεων πολιτών όπου δεν υπάρχουν αντίστοιχες πρωτοβουλίες, αρχής γενομένης από σήμερα
- ηθική και οργανωτική δέσμευση μελών και στελεχών στην «επόμενη μέρα» από οποιοδήποτε ρόλο, ενίσχυση της συντροφικότητας και της ευθύνης του μέλους, συνολική τόνωση της έννοιας του μέλους, της ένταξης και της συμμετοχής
- επαναπροσέγγιση παλαιών μελών με πολιτικούς όρους, με έμφαση σε ηλικιακή ανανέωση και επαναστελέχωση των οργανώσεων και με γενναιοδωρία και ειλικρίνεια
- διασφάλιση μέτρων για την ενίσχυση της συμμετοχής συντροφισσών σε διαδικασίες, όργανα και δημόσιες εκδηλώσεις
- ενιαία, συντεταγμένα και οργανωμένα συλλογικά έκφραση, ακόμα περισσότερο στις εκλογές, σε επίπεδο λόγου, σχεδιασμού και υποψηφίων
- άμεση τακτοποίηση ή ρύθμιση οικονομικών υποχρεώσεων μελών, με στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αυτοτέλεια, τόσο σε κεντρικό επίπεδο, όσο και σε επιμέρους
- Κεντρική Επιτροπή και Εκτελεστική Γραμματεία, με σαφείς, προσδιορισμένες και τακτικά απολογιζόμενες ευθύνες και μέριμνα για την οργάνωση της δουλειάς μας σε όλα τα πολιτικά επίπεδα, από το οργανωτικό, μέχρι το ιδεολογικό και προγραμματικό
- εκδηλώσεις, ιδεολογικά σεμινάρια και θεματικές συζητήσεις, ψηφιακή βιβλιοθήκη
- τέλος, το σημαντικότερο, ένταξη νέων αγωνιστών και αγωνιστριών, με ιδιαίτερο βάρος στη Νεολαία, η πολιτική και οργανωτική ενίσχυση της οποίας οφείλει να γίνει σαφής και ρητή υποχρέωση όλων ανεξαρτήτως των μελών του Αριστερού Ρεύματος

4.4. Τι πρέπει να κάνουμε I: πολιτικοί στόχοι

Για μια νέα παρέμβαση στο συνδικαλιστικό κίνημα

Στη διάρκεια της διακυβέρνησης της ΝΔ από το 2019 πραγματοποιήθηκαν εργατικοί αγώνες, ωστόσο, ήταν αποσπασματικοί, δεν επέδειξαν ιδιαίτερη αντοχή, συνέχεια και διάρκεια, ήταν αναντίστοιχοι στην κυβερνητική και εργοδοτική επιθετικότητα και δεν κατόρθωσαν να αποτυπώσουν αποτελέσματα στο πολιτικό σκηνικό. Αντίστοιχα, την τρέχουσα περίοδο, παρότι η κοινωνική δυσαρέσκεια για την ακρίβεια την ενεργειακή φτώχεια, την κρίση της στέγης είναι υπαρκτή και διάχυτη, δεν εκφράζεται και με αντίστοιχου μεγέθους και μαζικότητας κοινωνικούς αγώνες. Η ουσιαστική αιτία είναι η απογοήτευση και η αποστράτευση από τη συνθηκολόγηση του ΣΥΡΙΖΑ το 2015 και μετά και η ανυπαρξία ανατρεπτικής και πειστικής εναλλακτικής πρότασης στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές. Υπάρχουν όμως και άλλες αιτίες που έχουν οδηγήσει σε παράλυση το εργατικό συνδικαλιστικό και ευρύτερα το λαϊκό κίνημα.

Στις ηγεσίες της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ εντοπίζονται από τη δεκαετία του '90 και ιδιαίτερα από την περίοδο των μνημονίων, τα στοιχεία του εργοδοτικού, κυβερνητικού και κομματικού συνδικαλισμού, με τη στάση τους να είναι σε πολλές περιπτώσεις προδοτική απέναντι στα συμφέροντα των εργαζομένων. Ως αποτέλεσμα, η πλειοψηφία των εργαζομένων είναι έξω από τις γραμμές του οργανωμένου συνδικαλιστικού κινήματος (για παράδειγμα, η συνδικαλιστική πυκνότητα στον επισιτισμό και στις υπηρεσίες του ιδιωτικού τομέα είναι της τάξης του 5%, ενώ Συνολικά, είναι της τάξης του 20% έχοντας ενσωματώσει και τους δημοσίους υπαλλήλους). Ο πρόσφατος νόμος της κυβέρνησης Μητσοτάκη, σε εφαρμογή της οδηγίας της Ε.Ε. για την εργασία, συνεχίζει όσα άρχισε προηγούμενος αντεργατικός νόμος της (6ήμερη εργασία, 13ωρη απασχόληση, συμβάσεις μηδενικού ωραρίου, ποινικοποίηση με φυλάκιση και πρόστιμο για περιφρούρηση απεργίας), φέρνοντας τους εργαζόμενους με την πλάτη στον τοίχο. Η απελευθέρωση των απολύσεων (ατομικών και ομαδικών), η συρρίκνωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών και δικαιωμάτων, οι υποχρεωτικές ηλεκτρονικές ψηφοφορίες και η αποδυνάμωση των συλλογικών διαδικασιών των σωματείων, ο καθορισμός του κατώτατου μισθού, όχι από τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, αλλά από τις επιδιώξεις της κάθε κυβέρνησης, η ουσιαστική κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων, η διάλυση των ελεγκτικών μηχανισμών της επιθεώρησης εργασίας και η απονέκρωση του ΟΑΕΔ ως μηχανισμός υποστήριξης των ανέργων, διαμορφώνουν ένα μαύρο εργασιακό τοπίο που όλο διευρύνεται.

Πέρα από τις κυβερνητικές ευθύνες ΠΑΣΟΚ-ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ τεράστιες είναι και οι ευθύνες των συνδικαλιστικών τους παρατάξεων ΠΑΣΚΕ, ΔΑΚΕ και των δυνάμεων του ΣΥΡΙΖΑ που λειτούργησαν σαν δούρειος ίππος στο εργατικό-συνδικαλιστικό κίνημα υφαίνοντας έναν ιστό πελατειακών σχέσεων και με τη στάση τους απονομιμοποίησαν το κύρος για τη διαπραγματευτική ισχύ των εργατικών συνδικάτων τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Από την άλλη οι δυνάμεις της Αριστεράς, βρίσκονται σε ανταγωνισμό μεταξύ τους και δεν επιλέγουν κοινές δράσεις και πρωτοβουλίες για τη συγκρότηση ενός ενωτικού ταξικού μετώπου που θα επιχειρήσει να ανατρέψει το συσχετισμό τόσο τα σωματεία όσο και στις ομοσπονδίες. Το προηγούμενο διάστημα έχουν υπάρξει μικρές πρωτοβουλίες που δίνουν μία ελπιδοφόρα νότα για τη συστράτευση των Δυνάμεων της Αριστεράς αλλά σε καμία περίπτωση δεν ανταποκρίνονται ούτε στην επίθεση που δέχεται το εργατικό κίνημα τα τελευταία χρόνια, ούτε στα άμεσα επίδικα της περιόδου.

Το Αριστερό Ρεύμα το αμέσως επόμενο διάστημα καλείται να αναβαθμίσει την παρέμβαση του στο εργατικό κίνημα για να μπορέσει να λειτουργήσει ως εγγυητής της ενότητας των δυνάμεων της Αριστεράς, να πάρει πρωτοβουλίες για τη διεύρυνση και εμβάθυνση των συνδικαλιστικών σχημάτων, στα οποία συμμετέχουμε (ΜΑΧΗ) με όρους ισότητας και σεβασμού των διαφορετικών απόψεων, να συνεισφέρει θετικά στο συνδικαλιστικό κίνημα ώστε σε αυτή τη βάση να συσπειρώνονται και να κινητοποιούνται σωματεία εργαζομένων με αγωνιστική, διεκδικητική και ταξική κατεύθυνση, αλλά και να δημιουργηθεί ένας συντονισμός των δυνάμεων της Αριστεράς σε πανελλαδικό επίπεδο για την καλύτερη οργάνωση κοινών αγωνιστικών δράσεων και κινητοποιήσεων.

Σε αυτή την κατεύθυνση το επόμενο διάστημα θεωρούμε αναγκαία:

- την εκ νέου καταγραφή των μελών του Α.Ρ. ανά χώρο δουλειάς και συνδικαλιστικό φορέα με ευθύνη της νέας Κ.Ε.
- την καταγραφή όλων των συνδικαλιστικών κινήσεων και σχημάτων που συμμετέχουμε ανά κλάδο και περιοχή και γνωστοποίηση τους σε όλα τα μέλη της Οργάνωσης.
- τη δημιουργία μόνιμης επιτροπής παρακολούθησης της συνδικαλιστικής δράσης της οργάνωσης από μέλη της Κ.Ε και εκλεγμένους.
- τη διεξαγωγή καμπάνιας για τα εργασιακά και την υποτίμηση της εργατικής αγοραστικής δύναμης απέναντι την ακρίβεια ενταγμένη στην καμπάνια για τις Ευρωεκλογές.
- την ενίσχυση υπάρχοντων ενωτικών αριστερών σχημάτων και πρωτοβουλιών.

Για την ενίσχυση των δυνάμεων μας στην Αυτοδιοίκηση

Μια σειρά από νομοθετικές ρυθμίσεις διαφορετικών κυβερνήσεων τις τελευταίες δεκαετίες, αφού εξάντλησαν τα ονόματα ιστορικών προσώπων (Καποδίστριας I, II, Καλλικράτης, Κλεισθένης), κινήθηκαν μεθοδικά προς έναν κοινό στόχο, να μετατρέψουν την πάλαι ποτέ Τοπική Αυτοδιοίκηση σε «Κεντρική Ετεροδιοίκηση». Δηλαδή, να προωθήσουν την κατάργησή της, την ενσωμάτωσή της ως υπο-τομέα της κεντρικής κυβέρνησης και διεκπεραιωτή των εκπορευόμενων αντιλαϊκών νεοφιλελεύθερων πολιτικών από ΕΕ και κυβερνήσεις, που μετατρέπουν τους δήμους σε επιχειρήσεις και τους δημότες σε πελάτες, καταργώντας το δημόσιο κοινωνικό τους χαρακτήρα. Η σημερινή κατάσταση βρίσκει τους δήμους συγχωνευμένους σε μεγάλους «υπερ-δήμους» με ισοσκελισμένους αντιλαϊκούς προϋπολογισμούς, μειωμένη χρηματοδότηση

(μεγάλο ποσοστό της οποίας προέρχεται από ευρωπαϊκούς και άλλους πόρους και κατευθύνεται σε προκαθορισμένες παρεμβάσεις) και περιορισμένες αρμοδιότητες παρέμβασης, αλλά αυξημένες διοικητικές υποχρεώσεις. Με λίγα λόγια, οι δήμοι μεγαλώνουν, γεωγραφικά και σε τομείς ευθύνης, ενώ παράλληλα, μικραίνουν σε οικονομικούς πόρους και ανθρώπινο δυναμικό και τέλος μετατρέπονται σε «μακρύ χέρι της κεντρικής διοίκησης» με αυξημένες υποχρεώσεις και επιτήρηση. Καταλήγουν έτσι να στερούνται την όποια δυνατότητα αυτόνομης δράσης και άσκησης πολιτικής, όχι μόνο γιατί δεν έχουν τα μέσα, αλλά και γιατί «τρέχουν» να καλύψουν θεσμικές υποχρεώσεις, καταδικασμένοι να αποτυγχάνουν. Τελικά, στα μάτια των πολιτών παρουσιάζονται δυσλειτουργικοί, αναποτελεσματικοί και ασήμαντοι ως θεσμός (ενδεικτικά είναι τα γενικευμένα ποσοστά αποχής στις τελευταίες εκλογές και ειδικά στα μεγάλα αστικά κέντρα), πράγμα που θυμίζει μια κλασική στρατηγική πορεία προς περαιτέρω ιδιωτικοποίηση που ξεκινάει με ηθελημένη απαξίωση. Τέλος, με την προώθηση των αναπτυξιακών οργανισμών (ανώνυμες εταιρείες), δημιουργούνται παράλληλοι θεσμοί που υπερβαίνουν τους δήμους, προωθώντας την ιδιωτικοποίηση και την εξυπηρέτηση μεγάλων συμφερόντων.

Παράλληλα με τα παραπάνω, οι τελευταίες παρεμβάσεις της κυβέρνησης της ΝΔ καταστρέφουν πολυεπίπεδα την όποια δημοκρατική τους λειτουργία και αντιπροσωπευτικότητα και την απομακρύνουν περαιτέρω από τους πολίτες. Ο τελευταίος νόμος Βορίδη άλλαξε ριζικά τον τρόπο εκλογής των διοικήσεων, με εισαγωγή του ορίου 3% για είσοδο στα συμβούλια, εκλογή δημάρχου με 43% από την 1η Κυριακή που του εξασφαλίζει τουλάχιστον το 60% του συμβουλίου, επαναφορά των 5ετών θητειών, μείωση των εδρών στα συμβούλια με παράλληλη αύξηση του μεγέθους των ψηφοδελτίων των υποψηφίων και του κόστους συμμετοχής, πλήττοντας κυρίως τις μικρότερες και αγωνιστικές δυνάμεις. Αυτό το εκρηκτικό μίγμα εξασφαλίζει υπάκουες διοικήσεις και αντιπροσώπους της κυβέρνησης στους κατά τόπους δήμους, ενώ στραγγαλίζει όποια άλλη φωνή μπορεί να αμφισβητήσει τις κυρίαρχες πολιτικές, μειώνοντας ουσιαστικά τον πραγματικό κοινωνικό έλεγχο της διαχείρισης των πόρων, ευνοώντας τη διαφθορά και τις πελατειακές σχέσεις.

Η κατάσταση αυτή βρίσκει τη Ριζοσπαστική Αριστερά έξω σχεδόν από όλα τα περιφερειακά συμβούλια, αλλά με σημαντική εκπροσώπηση σε δημοτικά συμβούλια σε όλη την Ελλάδα. Στις δυσμενείς αυτές συνθήκες έχουμε να απολογίσουμε θετικά μια σειρά από πρωτοβουλίες κατά τόπους που, προτάσσοντας την ενότητα της Αριστεράς στην πράξη, χωρίς να αποτελούν απλές συνενώσεις δυνάμεων και παρεμβαίνοντας ουσιαστικά σε κάθε μικρό και μεγάλο τοπικό κίνημα, κατάφεραν να πετύχουν διακριτές καταγραφές στις τελευταίες εκλογές, αλλά και να δημιουργήσουν μια κρίσιμη παρακαταθήκη για το πως μπορούμε να πορευτούμε από δω και πέρα. Αντίστοιχα, θετικά απολογίζουμε και τις προσπάθειες συντονισμού αιρετών, στις οποίες πρωτοστατήσαμε στις προηγούμενες θητείες των συμβουλίων και σκοπεύουμε να συνεχίσουμε.

Παραδοσιακά η Αριστερά έδινε βάρος στην παρέμβασή της στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και όχι άδικα, μιας και αποτελεί το κοντινότερο στους πολίτες πεδίο άσκησης πολιτικής, επηρεάζει άμεσα την καθημερινότητα τους, ενώ

επωμίζεται κι ένα σημαντικό κομμάτι κοινωνικής αλληλεγγύης για τους ασθενέστερους. Προκύπτει έτσι η ανάγκη να επανασχεδιάσουμε την παρέμβασή μας, ξεκινώντας από τα ίδια τα οχήματα της, τις δημοτικές και περιφερειακές παρατάξεις. Άμεση προτεραιότητα το επόμενο διάστημα πρέπει να είναι η ενίσχυση των υπαρχόντων παρατάξεων τόσο με ουσιαστική εμπλοκή των δυνάμεων μας, όσο και με προσπάθεια διεύρυνσης τους με άλλες δυνάμεις και αγωνιστές, στοχεύοντας στην περαιτέρω αντιπροσωπευτικότητα τους με βάση την ταξική μονομέρεια και τις κοινωνικές ομάδες που θέλουμε να εκπροσωπήσουμε. Ταυτόχρονα, τόσο σε περιοχές όπου υπάρχουν κινήσεις και υπολειπόμενοι ή δεν κατάφεραν να κατέβουν στις εκλογές, όσο και σε περιοχές που έχουμε δυνάμεις, αλλά όχι κινήσεις, πρέπει να είμαστε αυτοί και αυτές που θα πάρουμε δημιουργικές πρωτοβουλίες που θα πετυχαίνουν συσπειρώσεις δυνάμεων και θα γεννήσουν τα οχήματα με τα οποία θα παρεμβαίνουμε εκεί το επόμενο διάστημα. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα έχουν μεν προσανατολισμό τις επόμενες αυτοδιοικητικές εκλογές, αλλά θα ζουν και θα παίρνουν ενέργεια από την «πραγματική αντιπολίτευση» από τώρα: από την διεκδικητική παρέμβαση σε μια σειρά από θέματα που άπτονται της καθημερινότητας και των συνθηκών διαβίωσης στις πόλεις (πολιτισμός, προστασία περιβάλλοντος, καθαριότητα, παιδεία, πολιτική προστασία, κοινωνική αλληλεγγύη, αντιφασισμός), με κινητοποιήσεις στο δρόμο και με μαζικές παρεμβάσεις στα δημοτικά συμβούλια.

Μια τέτοια μεθοδολογία θα μας δώσει το απαραίτητο πεδίο δράσης και χώρο παρέμβασης για τις δυνάμεις μας, ενώ μπορεί να προσελκύσει και νέους αγωνιστές και νέες αγωνίστριες. Εκτός αυτού, θα δημιουργήσει και τις απαραίτητες συλλογικές αναπαραστάσεις που μπορούν να αποτελέσουν τη μαγιά για τις νέες αυτοδιοικητικές κινήσεις που δεν θα είναι απλές συνενώσεις προϋπαρχουσών δυνάμεων, αλλά κτήμα των μελών τους και συμπύκνωση των κοινών τους κεκτημένων. Με βάση και την εμπειρία μέχρι τώρα, θα μπορούσαμε να πούμε σχηματικά ότι τέτοιες κινήσεις θα:

- ενισχύουν την ενεργή συμμετοχή των μελών τους δρώντας και ως «φυτώρια» πολιτικοποίησης για μέλη τους που δεν εντάσσονται σε αριστερές οργανώσεις, που θα σχεδιάζουν και θα διεκδικούν το μέλλον του τόπου τους συνεργατικά
- εξασφαλίζουν συγκροτημένη δημοκρατική λειτουργία με τακτικές συνελεύσεις ως ανώτερο όργανο λήψης αποφάσεων
- παράγουν επεξεργασίες για όλους τους τομείς δράσης της κίνησης, με συγκρότηση θεματικών ομάδων, αξιοποιώντας τα ενδιαφέροντα/εξειδικεύσεις των μελών τους
- προωθούν ένα πολιτισμικό αντιπαράδειγμα κόντρα στην εμπορευματοποίηση των πάντων

Είναι σαφές ότι τέτοιου τύπου κινήσεις ξεπερνούν κριτήρια όπως την κομματική προέλευση των συμμετεχόντων, με αυτονόητο τον αποκλεισμό συστημικών δυνάμεων. Δεν φιλοδοξούμε να είναι κομματικές κινήσεις με σκοπό την κάθετη μεταφορά της γραμμής κατά τόπους, αλλά ευελπιστούμε να επιτυγχάνουν τη μεγαλύτερη δυνατή διεύρυνση, να μπορούν να βρίσκουν τις κοινές αιχμές στα κρίσιμα και καθημερινά προβλήματα και να χτυπάνε κοινά. Στόχος θα είναι η δημιουργία ισχυρών δημοτικών κινήσεων με

συγκεκριμένη τοποθέτηση και ταυτότητα που ιδανικά θα μπορούν να αντέξουν στο χρόνο και να ενισχύονται συνεχώς, χωρίς να εξαρτώνται/κατευθύνονται από τον εκάστοτε επικεφαλής και να «επανιδρύονται» κάθε τόσο. Που θα μπορούν να παρέχουν στα μέλη τους το πολύτιμο αίσθημα του ανήκειν και της αλληλεγγύης με τον διπλανό. Που τα μέλη τους θα είναι περήφανα και οργανικό κομμάτι κάθε μικρής και μεγάλης νίκης τους.

Για το δικαίωμα στη στέγη

Ο συνδυασμός της τάσης για ιδιόκτητη κατοικία στην Ελλάδα (από τα χρόνια της αντιπαροχής), των αλληπάλληλων οικονομικών κρίσεων (με την υφαρπαγή μέσω πλειστηριασμών αυτής της ιδιοκτησίας για τη σωτηρία τραπεζών και funds που έχουν την κατοχή τους «κόκκινα δάνεια»), αλλά και της «διεξόδου» της τουριστικής ανάπτυξης μέσω της βραχυχρόνιας μίσθωσης (χαρακτηριστικό παράδειγμα η χωρίς όρια επέκταση του Airbnb που καταλήγει να στερεί κατοικία ακόμα και από γιατρούς, εκπαιδευτικούς και εργαζόμενους στα νησιά) και του εξευγενισμού (“gentrification”) των πόλεων έχει δημιουργήσει μία ιστορική στεγαστική κρίση, η οποία δεν αγγίζει μόνο τα μεγάλα αστικά κέντρα. Μπροστά σε αυτό το παράδοξο του μεγάλου οικιστικού αποθέματος, που όμως παραμένει απρόσιτο απ’ τον κόσμο της εργασίας είτε για λόγους αποκλειστικής εκμετάλλευσης από το ντόπιο και ξένο κεφάλαιο, είτε για λόγους πληθωρισμού και κερδοσκοπίας, η ανάγκη για ενίσχυση των αγώνων υπεράσπισης του δικαιώματος για πρόσβαση στη στέγη θα πρέπει να συνεχίσει να μένει ψηλά στην ιεράρχηση των μαχών μας.

Η συμμετοχή της οργάνωσής μας στους αγώνες κατά των πλειστηριασμών και των εξώσεων, μέσα από τη Λαϊκή Ενότητα και τις επιμέρους πρωτοβουλίες, ήταν σημαντική και καθόρισε σε μεγάλο βαθμό την υπόστασή μας στους αγώνες του προηγούμενου διαστήματος. Το επόμενο διάστημα, όπου το φαινόμενο των πλειστηριασμών θα γίνει ακόμα πιο διευρυμένο (και πιθανόν ακόμα πιο «αθόρυβο»), οι πρωτοβουλίες οργάνωσης σε τοπικό επίπεδο γειτονιών και πόλεων για υπεράσπιση της λαϊκής κατοικίας μπορεί να επιτευχθεί έχοντας πλέον αναγνωρίσει τις δυνατότητες και τις δυσκολίες σε αυτή την κατεύθυνση.

Παράλληλα, ο πληθωρισμός στα ενοίκια, που αποτελεί το βασικό τρόπο στέγασης της νέας γενιάς (και όχι μόνο), έχει ήδη καλλιεργήσει την ανάγκη παρέμβασης ενοικιαστών στη συγκράτηση των τιμών των ενοικίων. Στην κατεύθυνση αυτή, μπορεί να φανεί χρήσιμη η ενίσχυση των ήδη υπάρχουσών, αλλά και η δημιουργία, συλλόγων και δομών προστασίας των ενοικιαστών.

Τέλος, η επανίδρυση δημόσιου φορέα κατοικίας και η αξιοποίηση μεθοδολογικών εργαλείων χαρτογράφησης της αναξιοποίητης δημόσιας περιουσίας για τη στέγαση πολιτών και κοινωνικών επιχειρήσεων, μπορεί να εξασφαλίσει την παραμονή του οικιστικού αποθέματος στα χέρια του λαού και θα πρέπει να εξοπλίσει τις κινηματικές παρεμβάσεις.

Την ίδια στιγμή, αυτονόητα, συνεχίζουμε τον αγώνα για την κατάργηση του νομοθετικού πλαισίου των πλειστηριασμών, των εξώσεων, του πτωχευτικού νόμου και του ιδιώνυμου της παρεμπόδισής τους, για την

προστασία της Α' κατοικίας, την κατοχύρωση του δικαιώματος στη στέγη και την διαγραφή των χρεών.

Για την υπεράσπιση του δημόσιου χώρου

Η καταπάτηση ελεύθερου δημοσίου χώρου, είτε με τη μορφή της τυπικής ή άτυπης ιδιωτικοποίησης είτε με τη μορφή εξάλειψης χρηστικού σχεδιασμού του με στόχο την αδιαμεσολάβητη και δωρεάν κοινωνική συνεύρεση αποκτά όλο και περισσότερο ένα τρόπο λειτουργίας στις ελληνικές πόλεις. Στα πλαίσια της πανδημίας το κράτος προσπάθησε δαιμονοποιώντας τους ελεύθερους δημόσιους χώρους, να αποκλείσει την κοινωνία από αυτούς (βλ. παραλία Θεσσαλονίκης, Πεδίον του Άρεως, Λόφος Στρέφη κ.ο.κ.), την ίδια στιγμή που έγινε ακόμα πιο έντονη η ανάγκη ύπαρξης ελεύθερων χώρων ψυχαγωγίας, δημόσιας συνύπαρξης και συνδιαλλαγής. Φυσικά, ο αποκλεισμός αυτός έχει κι ως στόχο την περαιτέρω εμπορική εκμετάλλευση των ελεύθερων χώρων, είτε αυτοί βρίσκονται σε κεντρικά σημεία πόλεων και γειτονιών είτε στις ελληνικές ακτογραμμές.

Η υπεράσπιση του δημόσιου χώρου οφείλει να είναι κεντρική μέριμνα των τοπικών οργανώσεων μας. Παλεύουμε, μαζί με τα κινήματα, για την φύλαξη, καθαριότητα, φωταγώγηση, συντήρηση του εξοπλισμού σε πλατείες, πάρκα και άλση, την ανεμπόδιστη πρόσβαση στο δημόσιο χώρο ατόμων με αναπηρία και κινητικούς περιορισμούς, την ελεύθερη πρόσβαση σε όλους και όλες στις παραλίες, ενάντια στις αυθαιρεσίες τοπικών ιδιωτικών και συνήθως διαπλεκόμενων συμφερόντων, την απόδοση εγκαταλελειμμένων εργοστασίων και μονάδων στο Δημόσιο για τη δημιουργία νέων χώρων με πολλαπλές χρήσεις, κά.

Για την προστασία του περιβάλλοντος

Η Ελλάδα, παρότι ήδη και εν μέσω οικονομικής κρίσης κάλυψε τους στόχους για εισχώρηση ενέργειας μέσω Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο συνολικό της ενεργειακό μείγμα, την ίδια στιγμή που χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία έχουν μείνει πίσω, συνεχίζει να καλύπτει τις ευρωπαϊκές επιταγές που τη θέτουν στη θέση της «μπαταρίας» της Ευρώπης σε σχέση με την ηλιακή και αιολική ενέργεια. Ζούμε εδώ και χρόνια, τη βίαιη υφαρπαγή γης και φυσικών πόρων, από την Κρήτη μέχρι τις Σκουριές και τον Έβρο, για την κάλυψη αυτών των αναγκών. Κυρία μέτωπα αυτής της μετάβασης αποτελούν φυσικά οι περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας, όπου σε αντάλλαγμα των επιπτώσεων του κλεισίματος των λιγνιτικών μονάδων δημιουργούνται πλασματικά προνόμια για επενδύσεις του τοπικού πληθυσμού σε έργα φωτοβολταϊκών και αιολικών πάρκων. Παρόλα αυτά, οι επενδύσεις βιομηχανικών ΑΠΕ γίνονται από πολυεθνικές όπου πληρώνουν έναντι πινακίου φακής το κόστος απόκτησης γης, υποβαθμίζοντας το φυσικό και τοπικό κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον και τις υπόλοιπες παραγωγικές δραστηριότητες των τοπικών κοινωνιών (όπως την κτηνοτροφία, την μελισσοκομία κ.ά.), δημιουργώντας παράλληλα μονοπώλια στην παραγωγή και αγορά ενέργειας.

Τα παραπάνω, έγιναν και γίνονται με τις ευχές των προηγούμενων και τωρινών κυβερνήσεων. Από τη συνέχιση των εξορύξεων στις Σκουριές και την απελευθέρωση των ερευνών για εξορύξεις υδρογονανθράκων στο Ιόνιο και την Κρήτη που επέτρεψε η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, μέχρι το περιβαλλοντοκτόνο νομοσχέδιο για χαλάρωση των όρων αδειοδότησης μονάδων ΑΠΕ και τη διεύρυνση των δραστηριοτήτων που μπορούν να λαμβάνουν χώρα στις προστατευόμενες περιοχές, το φυσικό περιβάλλον παραδίδεται στους επενδυτές.

Την ίδια στιγμή, ολόκληρη η συζήτηση για την περίφημη «ενεργειακή μετάβαση» χαρακτηρίζεται από σκόπιμη σύγχυση και παραπληροφόρηση. Η ταύτιση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (π.χ. του αέρα ή του ήλιου) με την άνευ όρων ξέφρενη χωροθέτηση και κατασκευή μεγάλων βιομηχανικών έργων ΑΠΕ, στην πραγματικότητα αποκρύπτει τις συνέπειες από την διαρκή διεύρυνση της παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας: την επέκταση της κατασκευής και λειτουργίας δήθεν «μεταβατικών» μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με ορυκτά καύσιμα, της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης έργων ΑΠΕ που οδηγεί σε ανάλογες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, τον χαρακτηρισμό της πυρηνικής ενέργειας ως «πράσινης» προκειμένου να απελευθερωθεί περαιτέρω η παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος από πυρηνικά εργοστάσια, κτλ.

Από την άλλη πλευρά, οι όψεις της «κλιματικής κρίσης», τα έντονα καιρικά φαινόμενα απαιτούν ισχυρές πρωτοβουλίες για την πρόληψη καταστροφών, την αντιμετώπισή τους και μία πραγματική πολιτική προστασία, που θα σχεδιάζει αντιπλημμυρικά, αντισεισμικά και αντιπυρικά έργα με γνώμονα την ανθεκτικότητα, θα ενισχύεται ουσιαστικά με το χρήσιμο εργατικό δυναμικό (σε επιστήμονες, πυροσβέστες, εργάτες κ.λπ. με αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας) και δε θα υλοποιεί υπερκοστολογημένα έργα προς όφελος των κατασκευαστικών ομίλων της χώρας.

Από την άλλη, μία σειρά από τοπικοί αγώνες για την μη καύση σκουπιδιών στην Αθήνα, στο Βόλο, τη λειτουργία των ναυπηγείων στη Σύρο και το κλείσιμο της χωματερής της ΟΕΔΑ Φυλής (εγκατάσταση της χωματερής της Φυλής), αποτελούν απόδειξη της εμπλοκής της αυτοδιοίκησης στην εξυπηρέτηση αυτής της πολιτικής, αλλά και παραδείγματα για την οργάνωση των πολιτών ενάντια στην υποβάθμιση των ζωνών τους και του περιβάλλοντος.

Συνολικά, η υπεράσπιση των φυσικών πόρων, της ελεύθερης άγριας φύσης και του πρωτογενή τομέα από την άγρια «δίκαιη» μετάβαση πρέπει να αποτελεί μέρος της ατζέντας μας.

Για την αντιμετώπιση της ακρίβειας

Η ακρίβεια, ιδιαίτερα στα τρόφιμα, τα είδη υγιεινής, τα καύσιμα, το ηλεκτρικό ρεύμα και τα ενοίκια εδώ και τρία χρόνια ροκανίζει σταθερά τα λαϊκά εισοδήματα, προκαλώντας υποβόσκουσα αλλά διαρκώς αυξανόμενη κοινωνική δυσарέσκεια. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχει βασική ευθύνη για την υπέρμετρη αύξησή της. Τα αποσπασματικά και αναποτελεσματικά μέτρα (επιδοτήσεις στους λογαριασμούς ηλεκτρικού ρεύματος, καλάθι της

νοικοκυράς, διάφορα e-pass κλπ), που έχει εφαρμόσει δήθεν για την αντιμετώπιση της ήταν και είναι κοροϊδία για το λαό. Η Ελλάδα παραμένει μία από τις ακριβότερες χώρες της Ευρώπης με τους χαμηλότερους μισθούς και τα μεγαλύτερα τα κέρδη των εμπορικών αλυσίδων τροφίμων, τα οποία αυξήθηκαν αυτά τα τρία χρόνια πάνω από το 100%, λεηλατώντας ακόμα περισσότερο τα λαϊκά εισοδήματα.

Ο υψηλός πληθωρισμός και η ακρίβεια είναι ισχυροί μοχλοί αναδιανομής εισοδημάτων σε όφελος των μεγάλων επιχειρηματικών συμφερόντων και σε βάρος της εργατικής τάξης και των λαϊκών στρωμάτων. Ο ισχυρισμός της κυβέρνησης ότι για τη μεγάλη ακρίβεια στη χώρα μας φταίνε αποκλειστικά ο «εισαγόμενος πληθωρισμός» και ο πόλεμος στην Ουκρανία, δεν ευσταθεί. Ευθύνονται, κυρίως, ο «πληθωρισμός της απληστίας» των μεγάλων επιχειρηματικών ομίλων και η ίδια η κυβέρνηση Μητσοτάκη που αφήνει στο έλεος της ανεξέλεγκτης κερδοφορίας τους τα λαϊκά νοικοκυριά, που περιορίζουν συνεχώς την προμήθεια ειδών πρώτης ανάγκης τους, για να τα βγάλουν πέρα.

Η κυβέρνηση Μητσοτάκη δεν θέλει να αντιμετωπίσει τις αιτίες αύξησης της ακρίβειας και δεν αποκαθιστά τις απώλειες των λαϊκών εισοδημάτων εξαιτίας της. Αντίθετα, εξακολουθεί να διατηρεί τα υψηλά ποσοστά έμμεσης φορολογίας και να αφήνει ανεξέλεγκτα τα καρτέλ και τις μεγάλες αλυσίδες supermarket, που συνεχίζουν να αισχροκερδούν και να κερδοσκοπούν ασύδοτα σε βάρος των λαϊκών νοικοκυριών.

Απαιτούνται ουσιαστικά μέτρα κατά της ακρίβειας, που μόνο με μαζικούς και ενωτικούς λαϊκούς αγώνες μπορούν να διεκδικηθούν, όπως: Μείωση των συντελεστών ΦΠΑ έως μηδενισμό τους στα είδη διατροφής και υγιεινής, κατάργηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα και στο ηλεκτρικό ρεύμα, ανώτατο πλαφόν στις τιμές ειδών και υπηρεσιών λαϊκής κατανάλωσης και στα ενοίκια, κατάργηση χρηματιστηρίου ενέργειας, αφορολόγητο όριο στις 12.000 ευρώ και αύξησή του για κάθε παιδί και ουσιαστική βελτίωση μισθών, συντάξεων με προσθήκη αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής (ΑΤΑ), αυστηρά μέτρα ελέγχου των τιμών και πάταξης της αισχροκέρδειας, με ενεργοποίηση, στελέχωση και ισχυροποίηση των αρμόδιων δημόσιων ελεγκτικών υπηρεσιών.

Για τη διαφύλαξη του χαρακτήρα της δημόσιας σφαίρας

Αν τη δεκαετία του 2010 είδαμε και αντιπαλέψαμε την επιβολή των μνημονιακών πολιτικών επιλογών σε όλο το φάσμα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της χώρας, τη δεκαετία του 2020 βιώνουμε τις πραγματικές επιπτώσεις αυτών των πολιτικών. Πέρα από τον τομέα της εργασίας, οι επιπτώσεις γίνονται έκδηλες και στους τομείς της παραγωγής, της οικονομίας και των κοινωνικών αγαθών που έχουν παραδοθεί στο ξένο και ελληνικό κεφάλαιο.

Το δυστύχημα στα Τέμπη, χαρακτηρίστηκε ορθώς ως έγκλημα, καθώς αποτέλεσε παράδειγμα των τραγικών επιπτώσεων που έχει το «μικρό κράτος» και η εκχώρηση στρατηγικών τομέων της δημόσιας ζωής στον ιδιωτικό τομέα,

επιτρέποντας την πολυδιάσπαση λειτουργιών και διαδικασιών και ως αποτέλεσμα, τη μετακύλιση των ευθυνών στο ελεύθερο χέρι της αγοράς, χωρίς δυνατότητα πραγματικού κοινωνικού ελέγχου και λογοδοσίας.

Ο κύκλος των ιδιωτικοποιήσεων στη δημόσια ζωή ξεκινάει με τη συστημική και συστηματική, οικονομική και κοινωνική, παραμέληση και απαξίωση θεσμών, κλάδων, δομών, υπηρεσιών κ.α., συνεχίζει με τη διάσπαση αρμοδιοτήτων και διαδικασιών, για να καταλήξει στην πλήρη αποσάθρωση των κλάδων, κάνοντας τον ιδιωτικό τομέα «από μηχανής θεό» για τη σωτηρία τους. Έναν ιδιωτικό τομέα, που για ως αντάλλαγμα γι' αυτή τη διάσωση, λαμβάνει φοροελάφρυνση και παρέχει αναντίστοιχες υπηρεσίες στις λαϊκές μάζες. Το ίδιο μοτίβο ακολουθείται και θα γίνει ακόμα πιο έντονο σε μεταφορές, υποδομές, υγεία, κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση και αξιοποίηση των ελεύθερων χώρων πρασίνου.

Η επικείμενη συνταγματική αναθεώρηση, διακηρυγμένη ήδη πριν από τις τελευταίες εκλογές, θα θέσει ως στόχο τη δυνατότητα ίδρυσης ιδιωτικών πανεπιστημίων, την ένταξη του ιδιωτικού τομέα στο ΕΣΥ, την αναθεώρηση του άρθρου 24 για την προστασία των δασών, αλλά και την εφαρμογή του μέτρου της αξιολόγησης οριζόντια σε όλο το Δημόσιο. Αναγνωρίζοντας την κοινωνική σημασία αυτών των τομέων, η υπεράσπιση του δημόσιου χαρακτήρα τους δεν μπορεί και δεν πρέπει να αποτελέσει «συντεχνιακό» αίτημα, αλλά παλλαϊκή διεκδίκηση.

Για την παρέμβαση μας στο φοιτητικό κίνημα (και όχι μόνο...)

Αντιμέτωπη με συντεταγμένες επιθέσεις κατά της Δημόσιας Εκπαίδευσης από το 2007 και έπειτα, η νεολαία καλείται συνεχώς να απαντά αμυντικά σε κάθε είδους νόμο ο οποίος κατακερματίζει τις δομές της, μειώνει ξανά και ξανά τα ποσά των χρηματοδοτήσεων και τέλος αδυνατεί ολοένα και περισσότερο να αποτελέσει την βάση για την ένταξη της νεολαίας στην εργασία με ευνοϊκούς όρους. Η στροφή του ΣΥΡΙΖΑ στο μνημονιακό στρατόπεδο δεν αποδιοργάνωσε πολιτικά και οργανωτικά μόνο την Αριστερά, αλλά τροφοδότησε τη συνακόλουθη πολιτική απογοήτευση της νεολαίας.

Από την άλλη, από την πλευρά των πιο άτεγκτων του νεοφιλελευθερισμού και της παράδοσης της Παιδείας στις δυνάμεις της αγοράς, η μάχη για την αλλαγή του χαρακτήρα του πανεπιστημίου είναι κορυφαία: μπορούν να δημιουργήσουν ένα παράδειγμα αλλοτρίωσης ενός μαζικού κοινωνικού χώρου με κατακτήσεις και ριζοσπαστικές πρακτικές το οποίο μπορεί να «εξάγουν» στη συνέχεια και αλλού, μπορεί να πλατύνουν την ηγεμονία τους σε σημεία που παραδοσιακά αυτή αμφισβητείτο και μπορούν να επεκτείνουν τα πεδία κερδοφορίας σε μέχρι τώρα δημόσια δωρεάν αγαθά.

Στην πράξη, το Αριστερό Ρεύμα καλείται να καταβάλει δυνάμεις για την ανασυγκρότηση τους νεολαιίστικου και φοιτητικού κινήματος τα επόμενα χρόνια. Με αγώνες για θεμελιώδη ζητήματα όπως την πλήρη δυνατότητα ένταξης στην τριτοβάθμια χωρίς περιορισμούς, την δωρεάν εκπαίδευση σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, υγιείς και ομαλές συνθήκες φοίτησης κ.α., τα οποία αποτελούν την βάση για την επιβίωση και αναπαραγωγή της

νεολαίας με τα χαρακτηριστικά που έχει έως τώρα, το νεολαιίστικο κίνημα θα ανατροφοδοτήσει τις δυνάμεις του και θα παλέψει με ευνοϊκότερους όρους. Ταυτόχρονα οι ιδέες και οι θέσεις της Αριστεράς θα βρουν ξανά μαζική απεύθυνση στις τάξεις της νεολαίας, πράγμα αμφίδρομα προωθητικό.

Ένα τέτοιο πλαίσιο διεκδικήσεων περνάει μέσα από ζωντανούς, μαζικούς συλλόγους και συνελεύσεις, το βάρος για τις οποίες οφείλουν να σηκώσουν οι δυνάμεις της Αριστεράς που στις τελευταίες φοιτητικές εκλογές έχουν πάρει την πλειοψηφία σε σχολές και τμήματα. Παράλληλα, χρειάζεται και η μέγιστη συσπείρωση δυνάμεων σε κοινή δράση σχημάτων και σε ενωτικά ψηφοδέλτια μπροστά στην πολύμορφη επίθεση της κυβέρνησης. Αυτή δεν μπορεί να υπηρετηθεί από σεχταριστικές και διχαστικές γραμμές, είτε αυτές ξεκινούν από την προσπάθεια άνευ όρων ηγεμονίας στο κίνημα, είτε από την διάσπαση ενωτικών ψηφοδελτίων και σχημάτων. Η συμμαχία ΕΑΑΚ - ΑΡΕΝ είναι στη σωστή κατεύθυνση, αλλά η ανάγκη για νέα ριζοσπαστικά αριστερά υποκείμενα, περνάει και μέσα από τα πανεπιστήμια και με αυτή την πρόκληση θα πρέπει να αναμετρηθούμε και να δώσουμε τις δυνάμεις μας.

Παράλληλα, η Αριστερά τα επόμενα χρόνια πρέπει να επιδιώξει τις συνεχείς παρεμβάσεις της και σε σχολεία, αλλά και στις επαγγελματικές σχολές των ΙΕΚ ή ΚΕΚ. Απευθυνόμενη με πολιτικούς όρους και μαζικοποιώντας τους εκάστοτε αγώνες θα δώσει ελπίδες για επιμέρους νίκες, οι οποίες θα εκφράζονται στην καθημερινότητα όχι μόνο υλικά αλλά θα διαθλώνται και σε ηθικές ανατάσεις τις οποίες τόσο πολύ έχει ανάγκη η νεολαία και η Αριστερά.

Για ένα νέο κίνημα ειρήνης, ενάντια στον ιμπεριαλισμό, στον ρατσισμό και στον πόλεμο

Ο συνδυασμός του νέου ρόλου της Ελλάδας στην αλυσίδα του ιμπεριαλισμού, των επιπτώσεων που φέρουν οι πόλεμοι του και της ενίσχυσης των «νικητών του εμφυλίου» στο εσωτερικό, συντηρεί στο προσκήνιο μισαλλόδοξες, φασιστικές και νέο-φασιστικές απόψεις, από τους δρόμους μέχρι το κοινοβούλιο και την ίδια την κυβέρνηση της Δεξιάς. Στο εξωτερικό, από την αποστολή πυρομαχικών στην Ουκρανία, μέχρι τη συμμετοχή της χώρας στις υψηλόβαθμες συναντήσεις για το «δικαίωμα άμυνας» του Ισραήλ έναντι των «τρομοκρατών» Παλαιστινίων, συμβάλλοντας ουσιαστικά στη γενοκτονία των δεύτερων, η Ελλάδα παραχωρεί πολεμικές βάσεις και ηθική κάλυψη σε εγκλήματα πολέμου. Στο εσωτερικό της χώρας, οικοδομεί μια ρατσιστική μεταναστευτική πολιτική (με δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης, επαναπροωθήσεις, συστημικό αποκλεισμό των προσφύγων από πρόσβαση στην εργασία, την υγεία και την εκπαίδευση κ.λπ.) που έρχεται να συνδεθεί με την καλλιέργεια μίσους απέναντι στον προσφυγικό πληθυσμό και τη συστηματική στοχοποίησή του - ακόμα και σ' επίπεδο σωματικών επιθέσεων και δολοφονιών.

Για την επιβίωση αυτών των πολιτικών, έχουν αξιοποιηθεί όλες οι δυνάμεις του κράτους και παρακράτους. Η ανάδυση φασιστικών οργανώσεων από τον υπόκοσμο και το δρόμο μέχρι την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, όπως είδαμε να συμβαίνει με την περίπτωση της Χρυσής Αυγής, όπου ακόμα και η Δικαιοσύνη λειτουργούσε εξίσου συγκαταβατικά πριν και μετά την

καταδίκη της ως εγκληματική οργάνωση, συνεχίζει στο ίδιο μοτίβο. Ειδικά μετά τις περασμένες βουλευτικές εκλογές όπου πολλαπλά ακροδεξιά και νεοφασιστικά, φανερά και συγκαλυμμένα, σχήματα απέκτησαν σημαντική εκλογική επιρροή αθροιστικά, απελευθερώνοντας εκ νέου τάγματα εφόδου στους δρόμους και στις γειτονιές, γίνεται εμφανές πως οι αντιδραστικές φωνές της κοινωνίας επελαύνουν.

Η παρέμβαση μας οφείλει να είναι διπλή: από τη μία, στους αγώνες για την έμπρακτη ένταξη του προσφυγικού πληθυσμού και την υπεράσπιση των γειτονιών μας απέναντι στη φασιστική απειλή και από την άλλη, στην καλλιέργεια κοινών αγώνων ενάντια στην φτώχεια και στους πολέμους. Το αντιρατσιστικό-αντιφασιστικό κίνημα οφείλει να βαδίζει παρέα με το αντιπολεμικό-αντιιμπεριαλιστικό. Η συμμετοχή των μελών μας σε πρωτοβουλίες για αντιφασιστικές και αντιπολεμικές συσπειρώσεις στους χώρους εργασίας και σε επίπεδο κοινοτήτων, η ανάδειξη των συστημικών αδικιών απέναντι στον ντόπιο και μεταναστευτικό πληθυσμό, μαζί με δράσεις εναντίωσης της εμπλοκής της χώρας μας σε περιφερειακούς πολέμους, θα πρέπει να διατρέχεται τόσο από κινηματικές δράσεις όσο και από μεγάλες πολιτικές πρωτοβουλίες σε κεντρικό επίπεδο.

Για τους αγώνες για κοινωνικά δικαιώματα, δημοκρατικές ελευθερίες, ισότητα και αλληλεγγύη

Στα πλαίσια της πολιτικής συνολικότερης θωράκισης των συμφερόντων του κεφαλαίου, η κυβέρνηση Μητσοτάκη οικοδόμησε και ενίσχυσε εμφανείς και αφανείς μηχανισμούς, με στόχο τον ασφυκτικό έλεγχο της πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Η υπόθεση των παρακολουθήσεων και των υποκλοπών, αναδεικνύει ότι η κυβέρνηση έδωσε νέα ποιοτικά χαρακτηριστικά στον ήδη διαμορφωμένο από τις προηγούμενες κυβερνήσεις και τις ξένες μυστικές υπηρεσίες εκτεταμένο μηχανισμό παρακολουθήσεων, επιδιώκοντας με αυτό τον τρόπο να ελέγξει τις πολιτικές εξελίξεις, αλλά και να δρομολογήσει επιχειρηματικές συμφωνίες, στην κατεύθυνση που επιθυμεί η ίδια και οι ολιγάριθμοι καπιταλιστές που την στηρίζουν. Η προσπάθεια συγκάλυψης του σκανδάλου είναι μία ακόμα πρόκληση.

Αυτή η στοχοποίηση υπήρξε «υπόγεια» και «αφανής», ωστόσο, υπάρχει και μια πολύ πιο εμφανής, «επίσημη» και ορατή. Η πολύμορφη συντηρητική επέλαση που λαμβάνει χώρα, κινείται πάνω σε ένα έδαφος που έχει στρώσει σε μεγάλο βαθμό η ίδια η κυβέρνηση, μέσα από την υιοθέτηση μεγάλου μέρους των επιχειρημάτων που παραδοσιακά συναντώνται στη σύγχρονη ακροδεξιά. Ακόμα χειρότερα, τροφοδοτεί διαρκώς τον κοινωνικό αυτοματισμό και τον φόβο, στοχοποιώντας άλλοτε μετανάστες και πρόσφυγες, αλλά άλλοτε πολιτικούς αντιπάλους, αγωνιστές και αγωνίστριες, δημοσιογράφους, κοινωνικά περιθωριοποιημένους (οροθετικούς-ες, τοξικοεξαρτημένους-ες, κρατούμενους-ες, κτλ.). Τέλος, η παλινόσταση του κοινωνικού συντηρητισμού θέτει έμπρακτα και μόνιμα σε αμφισβήτηση τις διεκδικήσεις για ίσα δικαιώματα όλων, ανεξαρτήτως φύλου.

Σε μία συγκυρία, λοιπόν, όπου η ανθρώπινη ζωή διαχωρίζεται σε ζωές με λιγότερη ή περισσότερη σημασία, η μόνη δύναμη που μπορεί να αγωνιστεί

για την κοινωνική συνοχή απέναντι στον καθημερινό κανιβαλισμό είναι η Αριστερά. Η προστασία των λαϊκών στρωμάτων και των πληττόμενων ομάδων αποτελεί πρωτίστως καθήκον δικό τους, με όπλο την αλληλεγγύη και την Αριστερά. Τα μέλη μας οφείλουν να δίνουν το παρόν σε όλες τις αντίστοιχες κεντρικές και τοπικές μάχες και κινητοποιήσεις.

4.5. Τι πρέπει να κάνουμε II: μετάβαση

Τέλος, με τις παραπάνω οργανωτικές και πολιτικές δράσεις, είναι απολύτως απαραίτητο το Αριστερό Ρεύμα να γίνει κοινωνός ενός νέου μετωπικού πολιτικού σχήματος της ριζοσπαστικής Αριστεράς, με προτεραιότητα τις ερχόμενες εθνικές εκλογές.

Δυστυχώς, για αυτό, δεν υπάρχει δοσμένος «οδικός χάρτης» ούτε ασφαλείς λύσεις. Τα εργαλεία μας, όμως, είναι δύο. Το πρώτο είναι η ιστορική εμπειρία, οι προηγούμενες νίκες, τα προηγούμενα «προχωρήματα» και η μεθοδολογία που αναπτύξαμε πάνω σε αντικειμενικές ή και αυθόρμητες εξελίξεις. Το δεύτερο είναι η νηφάλια και προσεκτική ανάγνωση της πραγματικότητας, η οποία θα μπορεί να προσαρμόσει αυτά τα συμπεράσματα πάνω όμως σε μια διαφορετική κοινωνία, σε μια διαφορετική οικονομία, σε ένα διαφορετικό κράτος και σε μια διαφορετική κατάσταση κινήματος από τότε.

Εκτιμούμε καταρχάς πως οι επερχόμενες Ευρωεκλογές είναι μια εκλογική μάχη που θα δοθεί, εξαιτίας του υποκειμενικού παράγοντα και της αδυναμίας συμβολικών υπερβάσεων, με περίπου τον ίδιο πολιτικό χάρτη εντός της Αριστεράς, αλλά και συνολικά. Εντούτοις, αυτή δεν πρέπει να θεωρηθεί ως μια μάχη «από τα ίδια», αλλά ως ένα βήμα, το οποίο, κάτω από ένα καλό αποτέλεσμα, μπορεί να είναι και αρκετά προωθητικό. Το Αριστερό Ρεύμα και η ΛΑΕ - ΑΑ θα πρέπει να επιδιώξει το ευρύτερο δυνατό εκλογικό κατέβασμα, το οποίο, προκειμένου να ανταποκρίνεται στη συνθήκη («χαλαρή ψήφος», αποσυσπείρωση ΣΥΡΙΖΑ, παγίωση αυξημένης εκλογικής εμβέλειας ΚΚΕ, κτλ.) πρέπει να έχει σαφείς πολιτικούς στόχους και διακριτή υπόσταση μέσα στον εκλογικό χάρτη και όχι να επιδιώξει να εξυπηρετήσει μια ενότητα μόνο ως «φόρμα» και «σχήμα» ακόμα και εις βάρος του μαζικού πολιτικού λόγου. Αυτό προϋποθέτει μια ΛΑΕ - ΑΑ σε οργανωτική - πολιτική ετοιμότητα που θα λάβει ανοιχτά, δημόσια και έγκαιρα πρωτοβουλίες, χωρίς προαπαιτούμενα, αλλά με ξεκάθαρες τις αρχές ενός πολιτικού - προεκλογικού πλαισίου. Σε αυτόν το στόχο, η συσπείρωση ψήφων από την οργανωμένη ή ασύντακτη ατομική αποχή, είναι κρίσιμη και θεωρούμε πως ένα πλαίσιο σαφές, ενωτικό στην ουσία του και αντικείμενο δημόσιας έκθεσης όσο το δυνατόν νωρίτερα, μπορεί να επιδράσει θετικά.

Σε κάθε περίπτωση, η επόμενη μέρα των Ευρωεκλογών, πρέπει να είναι η αφετηρία του χρονικά αμέσως επόμενου στόχου - αυτού της συγκρότησης ενός νέου πολιτικού υποκειμένου της ριζοσπαστικής Αριστεράς. Οι αναδομήσεις που γίνονται αυτή τη στιγμή στο σύνολο ενός χώρου που τον συνδέουν κοινές ανησυχίες - όπως η πολιτική επιβίωση του καπιταλισμού εις βάρος βασικών αγαθών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η επικράτηση της μετα-πολιτικής και της μετα-δημοκρατίας, η μετατροπή μιας δεξιάς

κυβέρνησης σε καθεστώς που κινδυνεύει να κάνει ακόμα χειρότερο τον χαρακτήρα του αστικού κράτους, η ιδεολογική και αξιακή επίθεση στα λαϊκά νοικοκυριά, η καταστροφή του περιβάλλοντος, η επιδείνωση της ζωής στην πόλη, ο ρατσισμός, η πατριαρχία και ο κοινωνικός αυτοματισμός, κά. - είναι αναπόφευκτες. Την ίδια στιγμή, όμως, δεν μπορούν να αποτελέσουν αιώνια αντικείμενο ενδοσκόπησης και εσωστρέφειας, διότι είναι ιστορικά αποδεδειγμένο πως δεν θα αργήσουν να απαντηθούν εκ νέου πιο συντηρητικά. Αυτή η υπόθεση οφείλει να γίνει αντικείμενο κεντρικά του Αριστερού Ρεύματος, αλλά και τοπικά, όπου θα διερευνώνται, θα εξετάζονται και θα γίνονται προσπάθειες να προχωρήσουν οι πρωτοβουλίες που αναφέρθηκαν πριν. Η απεύθυνση οφείλει να χαρακτηρίζεται από πολιτικούς όρους, είτε σε ότι αφορά συγκροτημένες οργανωμένες δυνάμεις με τις οποίες μας ενώνουν και ιστορικές διαδρομές είτε μαζικά και αδιαμεσολάβητα σε ψηφοφόρους και μέλη, που αποδεσμεύονται από την συστημική αντιπολίτευση. Η δε χρεοκοπία κεντρικών πολιτικών στελεχών που προέρχονται από αυτή οφείλει να εκτοπίζεται από το πολιτικό πλαίσιο αυτής της διεργασίας και όχι από υποκειμενισμούς του παρόντος ή του παρελθόντος ιστορικού χρόνου.

Υπό συνθήκες από τις οποίες εκλείπουν μεγάλες εξελίξεις που θα ανακόψουν την κοινοβουλευτική θητεία, αυτός ο σχεδιασμός προτείνεται να ολοκληρωθεί, να αποτιμηθεί και υπό καλές προϋποθέσεις, να προχωρήσει μέχρι το επόμενο συνέδριο, το οποίο θα επιφορτιστεί, όχι μόνο με τα παραπάνω, αλλά και με την αποτύπωση των πεπραγμένων στην επερχόμενη εκλογική τακτική. Σε αντίθετη περίπτωση, οι εξελίξεις θα πρέπει να επιταχυνθούν και να επικυρωθούν με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή και συναίνεση.

4.6. Επίλογος

Τα προβλήματα, τα οποία καλούμαστε να επιλύσουμε, είναι πολλά και σύνθετα. Το Αριστερό Ρεύμα χρειάζεται συνολικό επαναπροσανατολισμό σε πολιτικό, στρατηγικό και ιδεολογικό επίπεδο, το οποίο να αποκτά και διάσταση οργανωτικής, φυσιολογικής και οικονομικής ανασυγκρότησης. Πολλά, μάλιστα, από αυτά τα προβλήματα χαρακτηρίζουν συνολικά την ελληνική Αριστερά, η οποία μάλιστα ακόμα και σε αυτή την κατάσταση δεν έχει βιώσει τη συντριπτική διάψευση που χαρακτηρίζει το παγκόσμιο κίνημα. Τα εργαλεία τα οποία επικαλείται η Αριστερά, ακόμα και στην Ελλάδα, είτε αναφέρονται σε αναλύσεις που ελάχιστα έχουν προχωρήσει την υπόθεση του μαρξισμού (ακόμα περισσότερο, αν εξεταστούν συνεκτικά) είτε σε ενσωματώσεις και υποχωρήσεις απέναντι στην αστική ιδεολογία.

Το πρώτο ζήτημα, ωστόσο, που οφείλουμε να προστατεύσουμε - και να θεραπεύσουμε - είναι η αξία της συμμετοχής. Καμία έννοια δεν χτυπήθηκε τόσο πολύ και με τέτοια μανία από το καπιταλιστικό σύστημα στην προσπάθεια του να αλλοιώσει δραματικά το εποικοδόμημα, όσο η συμμετοχή των ανθρώπων στα εργαλεία που επινοούν για να αγωνίζονται. Είναι απόλυτο χρέος του Αριστερού Ρεύματος να εγκρίνει και να υλοποιήσει με συνέπεια όλες εκείνες τις ενέργειες, ώστε να τονώσει μέσα από το παρόν Συνέδριο την έννοια της συμμετοχής και της ένταξης - τόσο ποσοτικά, όσο και ποιοτικά.

Χρειάζονται υπερβάσεις, που οφείλουν να χαρακτηρίζονται από την κομμουνιστική αυταπάρνηση και την ανιδιοτέλεια, μακριά από μικροαστικές συνήθειες. Η πορεία του Αριστερού Ρεύματος, ήδη από μια εποχή στην οποία κατέρρεαν οι βεβαιότητες και οι αναζητήσεις για την κομμουνιστική προοπτική άνοιγαν ασύντακτα και άναρχα με κίνδυνο εκφυλισμού, έχει να αποδώσει τις καλύτερες παραδόσεις αυτής της διαδρομής: η ενωτική δράση πάνω σε πολιτικό πλαίσιο και χωρίς αποκλεισμούς, η ανάδειξη του μεταβατικού προγράμματος και η σύνδεση του πολιτικού φορέα με τα κινήματα που ξεπηδούν από τις παλιές και σύγχρονες αντιθέσεις.